

T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YAZILI BASINDA ŞİDDET VE ŞİDDET İÇERİKLİ HABER
SUNUMUNDA KADININ KONUMLANDIRILIŞI

Tezi Hazırlayan
Dilek ULUSAL

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Metin IŞIK

Gazetecilik Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

KAYSERİ-2007

Doç. Dr. Metin IŞIK danışmanlığında Dilek ULUSAL tarafından hazırlanan “Yazılı Basında Şiddet ve Şiddet İçerikli Haber Sunumunda Kadının Konumlandırılması” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı’nda **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

12.12.2007

JÜRİ:

Danışman : Doç. Dr. Metin Işık

Üye : Yrd. Doç. Dr. Kenan Güllü

Üye : Doç. Dr. Hany. Çour

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu’nun 21.09.2007 tarih ve 26 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

21.09.2007

Prof. Dr. Kerim TÜRKMEN
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

“Yazılı basında şiddet ve şiddet içerikli haber sunumunda kadının konumlandırılışı” başlıklı araştırma 2006 yılı Mart ayında Türk basınında kadını konu alan şiddet haberlerini incelemeyi amaçlamıştır. Bu çerçevede araştırmayla kadına yönelik şiddet olaylarının haberlerinden yararlanarak, hangi kadınların ne tür şiddet olaylarına maruz kaldıkları ve kadınlara yönelik şiddet olaylarına ilişkin haberlerin fikir gazetelerinde ve popüler gazetelerde yer alıp almadığı veya yer alıyorsa ne şekilde verildiği ortaya konmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmada Türk basınında yer alan ulusal gazeteler inceleme kapsamına alınmıştır. Ancak, gazetelerin günümüzde sayıca artış göstermesi ve inceleme kapsamına Türkiye’de yayınlanan bütün ulusal gazetelerin dâhil edilmesi araştırma açısından sıkıntı yaratacağından, bunların sınırlandırılmasının kaçınılmaz olduğu açıkça görülmüştür. Bu bağlamda, çalışma kapsamına kadınlara yönelik şiddet haberlerine yer verme sıklığı ile tarzlarındaki farklılıklar nedeniyle Posta, Takvim, Hürriyet, Sabah, Zaman ve Cumhuriyet gazeteleri alınmıştır. Bu gazetelerdeki kadına yönelik şiddet içerikli haberler tek tek incelenmiştir.

Bu çalışmada emeği geçen tez danışmanım Doç. Dr. Metin Işık’a, anneme, babama, ablalarım Melike Ulusal, Hatice Ulusal Arda ve eniştem Koray Arda’ya teşekkürlerimi sunuyorum.

Dilek Ulusal

**“Yazılı Basında Şiddet Ve Şiddet İçerikli Haber Sunumunda Kadının
Konumlandırılışı”**

Dilek Ulusal

ÖZET

Yazılı basında şiddet ve şiddet içerikli haber sunumunda kadının konumlandırılışı adlı çalışmamızda, ulusal basında popüler ve fikir gazeteleri olarak nitelendirilen gazetelerin kadına yönelik şiddet haberlerine ne oranda ve ne şekilde yer verdiğini araştırdık. Popüler gazetelerin fikir gazetelerine oranla şiddet içerikli haberlere öncelikli olarak ve daha fazla yer verdiğini tespit ettik. Bu tür haberlerde şiddete uğrayan kadınların ve şiddeti uygulayanların, yaşlarını, uyruklarını, medeni durumlarını, eğitim düzeylerini ve mesleklerini inceledik. Ayrıca, kadının maruz kaldığı şiddetin nedenlerini, türlerini, hangi ortamda ve kim tarafından gerçekleştirildiğini, şiddet uygulanırken kullanılan araçları araştırdık. Sonuç itibariyle, son yıllarda ülkemizde eğitim düzeyinin yükselmesine ve kadının her alanda erkekle eşit düzeyde yer alabilmesine rağmen kadına uygulanan şiddetin hala aynı oranda devam ettiğini tespit ettik.

Anahtar sözcükler: Şiddet, Kadın, Yazılı Basın, Kitle gazeteciliği

**“Violence In Print Media And Positioning Of The Women In The Presentation Of
The News Including Violence”**

Dilek Ulusal

ABSTRACT

We researched how and in what ratio the newspapers what are described popular and intellectual newspapers in national press report news of violence towards the women in our work called violence in print media and positioning of the women in the presentation of the news including violence. We confirmed that popular newspapers report news including violence primarily and intensely compared to intellectual ones. We examined ages, nationalities, marital statuses, educational backgrounds and professions of the woman who experienced violence and, the enforcers of violence. In addition, we researched the reasons, types, environment and enforcers of violence, and means while enforcing violence that woman experience. Consequently, we confirmed that the violence applied on women still continued although, educational level increased and women acted equally with men in any field in our country in recent years.

Keywords: Violence, Woman, Print Media and Mass Media

İÇİNDEKİLER

KABUL ONAY SAYFASI	i
ÖNSÖZ	ii
TÜRKÇE ÖZET	iii
İNGİLİZCE ÖZET	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

HABER KAVRAMI VE YAZILI BASIN HABERCİLİĞİ

1.1. HABERİN TANIMI	3
1.1.1. Haberin Önemi Ve Özellikleri	5
1.1.2. Haber Değerleri	7
1.1.3. Haber Yazma ya da 5N+1K Kuralı	8
1.1.4. Haber Yazım Türleri	9
1.1.4.1. Ters Piramit Kuralı	10
1.1.4.2. Dörtgen ve Kare Kuralı	11
1.1.5. Haberin İçeriği	11
1.1.6. Haberde Fotoğraf Kullanımı	14
1.2. YAZILI BASIN HABERCİLİĞİ	16
1.2.1. Bulvar Gazeteciliği	19
1.2.2. Fikir Gazeteciliği	21
1.2.3. Yazılı Basın Haberciliğinde Kadına Yönelik Şiddetin İncelenmesi	21

İKİNCİ BÖLÜM

ŞİDDET OLGUSU MEDYA VE KADIN

2.1. ŞİDDET OLGUSU	26
2.1.1. Şiddet Kavramı	26
2.1.2. Şiddetin Türleri	29
2.1.3. Şiddetin Özellikleri	31
2.2. KADIN	32
2.2.1. Toplumsal Cinsiyet Kavramı	32
2.2.2 Geleneksel Toplumlarda Kadının Konumu	35
2.2.3. Aile ve Kadın	37
2.2.4. Kadın Hakları	40
2.2.4.1. Dünya’da ve Türkiye’de Kadın Haklarına İlişkin Düzenlemeler	42
2.2.4.2. Dünya’da ve Türkiye’de Kadın Hareketleri	48
2.2.5. Kadın ve Şiddet	51
2.2.5.1. Aile Kadın ve Şiddet	54
2.2.5.2. Geleneksel Türk Toplumunda Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet	59
2.3. MEDYADA KADINA YÖNELİK ŞİDDET	61
2.3.1. Medya ve Şiddet	61
2.3.2. Medya, Kadın ve Şiddet	63
2.3.2.1. Aile içi şiddet, Kadın ve Medya	67

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KADINA YÖNELİK ŞİDDET İÇERİKLİ HABERLERİN İNCELENMESİ

3.1. ÇALIŞMANIN TANIMI VE YÖNTEMİ	69
3.1.1. Çalışmanın Amacı Ve Önemi	69
3.1.2. Çalışmanı Kapsam Ve Sınırlılıkları	69
3.1.3. Çalışmanın Yöntemi	70
3.2. KADINA YÖNELİK ŞİDDET HABERLERİNİN İÇERİK ANALİZİ	70
3.2.1. Haberlerin Gazetelere Göre Dağılımı	70
3.2.2. Haberlerin Dönemsel Olarak Dağılımı	71
3.2.3. Haberlerin Yer Aldıkları Sayfalara Göre Dağılımı	71
3.2.4. Haberlerin Genişlikleri	73
3.2.5. Fotoğraf Kullanımı	74

3.3. KADINA YÖNELİK ŞİDDET HABERLERİNDE SALDIRIYA UĞRAYAN KADINLARA İLİŞKİN BİLGİLER	75
3.3.1. Saldırıya Uğrayan Kadınların Yaşları	75
3.3.2. Saldırıya Uğrayan Kadınların Eğitim Durumları	76
3.3.3. Saldırıya Uğrayan kadınların Meslekleri	77
3.3.4. Saldırıya Uğrayan Kadınların Medeni Durumları	78
3.3.5. Saldırıya Uğrayan Kadınların Uyrukları	79
3.4. KADINA YÖNELİK ŞİDDET HABERLERİNDE SALDIRGANA İLİŞKİN BİLGİLER	80
3.4.1. Saldırganın Cinsiyeti	80
3.4.2. Saldırganın Yaşı	80
3.4.3. Saldırganın Eğitim Durumu	81
3.4.4. Saldırganın Mesleği	82
3.4.5. Saldırganın Medeni Durumu	83
3.4.6. Saldırganın Uyrugu	84
3.4.7. Saldırganın Ruhsal Durumu	85
3.5. ŞİDDET HABERLERİNDE KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN TÜRÜ VE BİÇİMİ	86
3.5.1. Şiddetin Türü ve Olayların Failleri	86
3.5.2. Kadına Yönelik Şiddetin Biçimleri	89
3.5.3. Kadına Uygulanan Şiddette Kullanılan Araçlar	90
3.5.4. Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri	91
3.6. DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASI İLİŞKİLER	93
3.6.1. Demografik Değişkenler İtibarı ile Şiddetin Türü	93
3.6.1.1. Kadının Uğradığı Şiddetin Türü ile Gazeteler Arasındaki İlişki	93
3.6.1.2. Şiddet Türlerinin Olayın Meydana Geldiği Zamana Göre Dağılımı	94
3.6.1.3. Şiddetin Türü ile Saldırıya Uğrayanın Yaşı Arasındaki İlişki	95
3.6.1.4. Şiddetin Türü ile Saldırıya Uğrayanın Mesleği Arasındaki İlişki	96
3.6.2. Demografik Değişkenler İtibarı İle Şiddetin Biçimi	97
3.6.2.1. Kadınların Uğradığı Şiddetin Biçiminin Gazete Değişkeniyle İlişkisi	97
3.6.2.2. Şiddetin Biçimi ile Saldırıya Uğrayan Kadının Yaşı Değişkenleri Arasındaki İlişki	99
3.6.2.3. Kadınların Uğradıkları Şiddetin Biçiminin Meslek Değişkeniyle İlişkisi	102

3.6.2.4. Şiddetin Biçimi ile Uygulandığı Mekân Arasındaki İlişki	105
3.6.2.5. Kadına Uygulanan Şiddetin Biçimi İle Kadının Medeni Hali Arasındaki İlişki	107
3.6.2.6. Kadına Uygulanan Şiddetin Biçimi İle Şiddetin Uygulandığı Yerleşim Birimi Arasındaki İlişki	108
3.6.2.7. Kadına Uygulanan Şiddetin Biçimi İle Şiddetin Uygulandığı Coğrafi Bölge Arasındaki İlişki	110
3.6.3.Şiddetin Biçimi ve Failleri İtibarı İle Şiddetin Nedenleri	111
3.6.3.1. Şiddetin Nedenleri ve Şiddetin Biçimleri Arasındaki İlişki	111
3.6.3.2. Şiddetin Nedenleri ve Failleri Arasındaki İlişki	114
DEĞERLENDİRME	117
SONUÇ VE ÖNERİLER	122
KAYNAKÇA	125

TABLOLAR

Tablo. 3.1. Kadına Yönelik Şiddet İçerikli Haberlerin Yer aldığı Sayfalara Göre Dağılımı	73
Tablo. 3.2. Kadına Yönelik Şiddet İçerikli Haberlerin Bulunduğu Sayfada Kapladıkları Yer	74
Tablo. 3.3. Kadına yönelik şiddet içerikli haberlerde fotoğraf kullanımının incelenen gazeteler arasındaki dağılımı	75
Tablo. 3.4. Kadına Yönelik Şiddet İçerikli Haberlerde Saldırıya Uğrayan Kadınların Yaşları	76
Tablo. 3.5. Kadına Yönelik Şiddet İçerikli haberlerde Saldırıya Uğrayan Kadınların Eğitim Durumları	77
Tablo. 3.6. Kadına Yönelik Şiddet İçerikli Haberlerde Saldırıya Uğrayan Kadınların Meslekleri	78
Tablo. 3.7. Kadına Yönelik Şiddet İçerikli Haberlerde Saldırıya Uğrayan Kadınların Medeni Durumu	79
Tablo. 3.8. Kadına Yönelik Şiddet İçerikli Haberlerde Saldırıya Uğrayan Kadınların Uyuşu	79
Tablo. 3.9. Kadına Yönelik Şiddet İçerikli Haberlerde Saldırganın Cinsiyeti	80
Tablo.3.10. Kadına Yönelik Şiddet İçerikli Haberlerde Saldırganın Yaşı	81
Tablo 3.11. Kadına Yönelik Şiddet İçerikli Haberlerde Saldırganın Eğitim Durumu	82
Tablo.3.12. Kadına Yönelik Şiddet İçerikli Haberlerde Saldırganın Mesleği	83
Tablo.3.13. Kadına Yönelik Şiddet İçerikli Haberlerde Saldırganın Medeni Durumu	84
Tablo.3.14. Kadına Yönelik Şiddet İçerikli Haberlerde Saldırganın Uyuşu	84
Tablo.3.15. Kadına Yönelik Şiddet İçerikli Haberlerde Saldırganın Ruhsal Durumu	86
Tablo.3.16. Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinde Olayların Failleri	88
Tablo.3.17. Kadının Maruz Kaldığı Şiddetin Biçimleri	89
Tablo 3.18. Kadına Şiddet Uygulanırken Kullanılan Araçlar	90

Tablo 3.19. Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri	92
Tablo 3.20. Kadının Uğradığı Şiddetin Türü ile Gazeteler Arasındaki İlişki	94
Tablo 3.21. Şiddet Türlerinin Zamana Göre Dağılımı	95
Tablo 3.22. Şiddetin Türü ile Saldırıya Uğrayan Kadının Yaşı arasındaki ilişki	96
Tablo 3.23. Şiddetin Türü ile Saldırıya Uğrayan Kadının Mesleği arasındaki ilişki	97
Tablo 3.24. Şiddet Biçiminin Gazetelere Göre Dağılımı	99
Tablo 3.25. Saldırıya Uğrayan Kadının Yaşı ile Kadına Uygulanan Şiddetin Biçimi Arasındaki İlişki	102
Tablo 3.26. Kadınların Uğradıkları Şiddetin Biçiminin Meslek Değişkeniyle İlişkisi	104
Tablo 3.27. Şiddetin Biçimi ile Uygulandığı Mekân Arasındaki İlişki	106
Tablo 3.28. Kadına Uygulanan Şiddetin Biçimi ile Kadının Medeni Hali Arasındaki ilişki	108
Tablo 3.29. Kadına Uygulanan Şiddetin Biçimi ile Şiddetin Uygulandığı Yerleşim Birimi Arasındaki İlişki	109
Tablo 3.30. Kadına Uygulanan Şiddetin Biçimi ile Şiddetin Uygulandığı Coğrafi Bölge Arasındaki İlişki	110
Tablo 3.31. Kadının Maruz Kaldığı Şiddet Biçimleri ile Bunların Nedenleri Arasındaki İlişki	113
Tablo 3.32. Şiddetin Nedenleri ve Failleri Arasındaki İlişki	115-116

GİRİŞ

Türkiye’de yazılı basında kadına yönelik şiddet olayları çoğunlukla bir “magazin haberi” biçiminde ele alınmaktadır. Son yıllarda hem yazılı, hem görsel medyada amaç sadece para kazanmak olunca medya halkın ilgi alanlarına yönelmiş ve magazin haberleri yoğunlaştırmıştır. Buna bağlı olarak günümüz medyasında olaylar abartılı bir biçimde kamuoyuna sunulmakta, şiddet içerikli haberler de abartılarak, duygu sömürüsü yapılarak verilmektedir.

Türkiye’de yazılı basında kadına yönelik şiddet olayları verilirken gazetelerin genelde haber verme açısından klasikleşmiş kurallara bile uymadıkları görülmektedir. Haber, haber öğelerini oluşturan kim, ne, nerede, ne zaman, nasıl, niçin gibi sorulara cevap veremeyecek biçimde oluşturulmaktadır. Özellikle saldırıya uğrayanın ve saldırganının cinsiyetlerinin ve şiddetin biçiminin verilmesi (yaralama, tecavüz, öldürme gibi) yeterli görülmekte, olayın diğer öğeleri göz ardı edilmektedir.

Türkiye’de egemen iktidar ilişkileri erkek egemen değer sistemine dayalıdır. Bundan dolayı kadına yönelik şiddeti konu alan haberler genelde erkeği haklı göstermektedir. Şiddet anına ilişkin fotoğraflar hem yazılı, hem görsel basında açıkça gösterilmektedir. Medyada böyle bir yayın politikası izlenmesi kamuoyunu olumsuz etkilemekte ve şiddete özendirilmektedir. Medyanın takip ettiği yayın politikasının insanlarda şiddet eğilimini artırması ise bu tür olayların Türkiye’de gün geçtikçe artış göstermesine neden olmaktadır.

Türk yazılı basınında şiddet içerikli haberler genelde 3. sayfada verilmektedir. Son yıllarda şiddete ilişkin haberler özellikle popüler gazetelerde manşetten de verilmeye başlanmıştır. Bu durum ise şiddet içerikli olaylara yazılı basının verdiği önemi

göstermektedir. Basının bu tür olaylara ilişkin haberlere geniş yer ayırmasında kamuoyunun bu tür haberlere ilgisi önemli rol oynamaktadır ve dolayısıyla da medyanın insanlar üzerindeki etkisi nedeniyle de bu tür haberler toplumda şiddet eylemlerinin (özellikle erkeğin kadına uyguladığı şiddet) artış göstermesine neden olmaktadır. Çünkü ataerkil sistemin hakim olduğu Türkiye’de erkek egemen güç olduğu için erkeğin kadına uyguladığı şiddet her zaman medyada daha çok konu olmuştur.

Türkiye’de kuşkusuz gazete sayfalarının kamuoyu üzerindeki etkisi televizyonun etkisi yanında sönük kalmaktadır. Ancak gazetelerin 3. sayfalarına taşınan şiddet haberlerinin en önemli gerekçesi tiraj artırmaktır ve benzer haberlerin televizyona taşınma nedeni de aynıdır. Bu tür haberler daha çok eğitim düzeyleri düşük kitlelerce tüketilirler. Duygusal içerikli haberler, ister gazetelerde ister televizyonlarda yayınlansınlar; kızma, tiksime, hayret etme, nefret etme, gülümseme ya da üzüme gibi anlık duygulanımlara neden olurlar. İnsanları bulundukları zaman ve mekanın gerçekliğinden bir an için uzaklaştırırlar.

Medyanın özellikle kadına yönelik şiddet haberlerine çok sık yer vermesi nedeniyle bu konu üzerinde yapılan araştırmalar da giderek artmaktadır. Bu çalışmada da, yazılı basında yer alan kadına yönelik şiddet içerikli haberler incelenerek konuya ilişkin somut sonuçlar ortaya konmak istenmektedir.

I. BÖLÜM

HABER KAVRAMI VE YAZILI BASIN HABERCİLİĞİ

1.1. HABERİN TANIMI

Basının en temel işlevi haber vermek ve bireyleri bilgilendirmektir. Ancak haberin, diğer bilim dallarındaki kavramlar gibi kesin, net ve evrensel bir tanımını yapmak olası değildir. Bireysel, toplumsal ve kültürel farklılıklar haber tanımında çeşitliliğe yol açmaktadır. “Dünyadaki gazeteci sayısı kadar haber tanımı yapmak mümkündür” (Akt: Gönenç 2002, 78).

“Haber, gerçekle bağlantılı ya da gerçeğin ta kendisi olduğu sanılmasından dolayı, en etkili medya içeriğidir” (Girgin 2000, 86). “Haber, vaktinde verilen, toplumda çok sayıda kişiyi ilgilendiren, etkileyen ve bu kişilerin anlayabileceği herhangi bir olay ya da kanaattir” (Bülbül 2000, 61). “Haber, hangi toplumsal olguların haber olarak seçileceğinden, kaleme alma biçimi, kullanılan dil, iletimde yararlanılan teknikleri etkin biçimde kullanmaya değin bir dizi aşamadan oluşan bir süreçtir. Haber, gazeteciliği meslek edinmiş kişilerin, haber konusu olarak seçtikleri konularda topladıkları ve kuralına göre formatladıkları, yine gazeteciliği meslek edinmiş kitle iletişim araçları sorumluları tarafından seçilerek, yazılı, sesli ya da görüntülü mesajlar şeklinde, okur, dinleyici ya da izleyiciye ulaştırılan bilgilerdir” (Soygüder 2003, 48). “Haber, temelinde bireyi yaşamsal olarak ilgilendiren gelişmeler ve bu gelişmelere ilişkin bilgilerdir. Kitle iletişim araçlarında yer alan haberler, bireyleri kişisel, yerel, yöresel, ulusal ve uluslar arası düzeyde, toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel yaşamdaki gelişmelerden bilgi sahibi kılarlar. Özetle haber, kişileri bilgilendirir, eğitir, eğlendirir, üzer, sevindirir, eyleme yöneltir ya da eylemden vazgeçtirir (Girgin 2002, 3).

Haber verme işlevi denen sürecin birbiriyle yakından ilişkili iki yönü vardır: Bunlardan birincisi, kitleye iletmek üzere belirli bir içeriğin hangi kıstaslara göre seçileceği; ikincisi seçilen içeriğin en iyi şekilde kavranmasını sağlamak üzere kullanılacak yöntem ve bunların yardımıyla insanlarda bir zihinsel faaliyetin harekete geçirilmesidir (Kurtoglu 2003, 147).

Haber, okuyucu ve dinleyici için öncelikle yeni gerçeklerle (İngilizce’de haber için kullanılan “news” sözcüğüyle bu özellik daha da iyi vurgulanmaktadır) ilgili, doğru ve anlaşılır bilgilerdir ve sonra da şu ikisinden birisidir: Önemli (bu çoğu zaman ilginç de demektir, ama her zaman değil) veya ilginç. Örneğin Florida’daki bir kar fırtınası gibi, bizi etkilemeyen bir olay olsa bile (Schneider; Rause 2000, 40). Bu bağlamda, sunulan haberlerin büyük bir bölümü çoğu insan için önemli olmasa bile ilginçtir; yani ne bir sorunu çözüme bağlamaya yararlar ne de dünyadaki gelişmelere yönelik bir bilgi iletirler: Garip olaylar, cinayetler, trafik kazaları, spor etkinliklerinin sonuçları, topluma mal olmuş ünlü insanlarla ilgili dedikodular gibi. Özellikle bulvar (kitle gazeteleri) ile ciddi içerikli haber sunan fikir gazetelerinin önemli olmayan, ilginç olaylarla anlaşılmaz bir ilişkileri vardır: Bulvar gazeteleri için bir olayın önemli olması değil ilginç olması çok önemlidir. Ciddi içerikli fikir gazetelerinde ise okurların çoğunluğunu ilgilendirecek haberlerin, renkli haberler sayfasının dışında bir sayfada yayımlanması halinde gazetenin ciddiyetini kaybedeceği korkusu yaşanır. Bir olayın yeni, önemli ve ilginç olması bir haberin üç temel direğini oluşturur. Kitle gazetelerinde ve çoğunlukla ciddi içerikli haber sunan fikir gazetelerinin renkli yada karma haberler sayfasında önemli olmasa da ilginç haberler ağırlıklı olarak yer alır.

Haberin ne olduğuna ilişkin en yaygın anlatı, hemen herkesin söyleyebileceği şu anlatıdır: Haber, gerçek dünyada bir yerlerde meydana gelen olaylar, kişiler yada şeyler hakkındaki en son, en yeni ve ilgi çekici enformasyondur. Bu anlatıya göre, haberin içerdiği enformasyonun nesnelliliğinin, dengeliliğinin, tarafsızlığının bütünüyle sağlanması yada hiç değilse en çoklaştırılması mümkündür. Bunu sağlamada bütün sorumluluk ve iş, gazetecinin, muhabirin performansına düşmektedir. Gazetecinin profesyonel olarak performansının garantisini ise, onun habere konu olan olaya ve kişilere yaklaşımında gösterdiği mesafelilik oluşturmaktadır. Bu arada gazeteciliğin genel kabul görmüş etik ilkeleriyle de gazetecinin ortaya çıkardığı ürünün ve yaptığı

işin kalitesi gözden geçirilebilmekte, sorgulanabilmektedir. Gazetecinin tıpkı bir “ayna” gibi, varolan olaya ve olguya ilişkin bilgiyi yansıtabildiği yada yansıtılabileceği düşünülmektedir. Habere ve haberciliğe yönelik bu yaklaşıma **liberal yaklaşım** denilmektedir (Dursun 2003, 63).

Liberal yaklaşımlara göre, haberin söyleminin gazeteciliğin günlük uygulamaları ve gazetecilerin profesyonel ideolojileri içinde oluşması gerekir. Zamanlılık, yakınlık, önemlilik, sonuç ve insanın ilgisini çekme gibi temel haber değerlerine sahip olan olayların öyküleri, gerçeklere uygun olarak nesnel ve tarafsız profesyonellik pratikleri içinde özetlenmelidir (Tokgöz 2003, 184).

Liberal yaklaşımların aksini savunan Eleştirel yaklaşımlar ise, haberlerin taraf tutmadan gerçekleri olduğu gibi yansıtan metinler olduğuna, gazetecilerin de yalnızca olay ve kamu arasında bir köprü vazifesi gördüğüne kuşkuyla bakmaktadır. Eleştirel yaklaşımlara göre, günümüzde basının ticari bir işletmeye dönüşmesi, yatay, dikey ve çapraz tekelleşme olgularıyla birlikte, gazetecilik normları haber söylemini biçimlendirici olmuştur (Tokgöz 2003, 185). Eleştirel yaklaşımlar, medyanın kapitalist bir toplumda iş görmesinden ötürü, belirli sınıfsal çıkarları yansıtmaması nedeniyle hiçbir zaman haberlerde nesnelliğin ve tarafsızlığın tam anlamıyla sağlanamayacağını savunmaktadır. Gazetecinin yaptığı işin, çalıştığı kurumun patronunun kişisel ve sınıfsal çıkarlarını geliştirecek ölçüde varolan gerçekliği çarpıtmak olduğunu vurgulamaktadır.

1.1.1. Haberin Önemi ve Özellikleri

19. yüzyılın ortalarında, “okuyucu kendini ilgilendireni okur” diyen Amerikalı gazeteci Horace Greeley’nin bu sözleri, günümüzde geçerliliğini korumaktadır. Gerçekten, gerek yazılı, gerekse sözlü basında sunulan haberlerin yapısını, şeklini etkileyen, hatta düzenleyen insanoğlunun farklı ilgileri olmaktadır. Artık gazetecilik, farklı ilgi ve meraklara göre haberlerin hazırlanmasına yönelirken, çok sayıda insana değil, az sayıda insana mesaj ulaştırabilmeyi ön plana çıkarmaktadır. Yazılı ve sözlü basın, izleyicilerinin farklı ilgi ve meraklarını tatmin etmek için, değişik haber yaklaşımları uygulamaktadır. Bütün bu görülen değişikliklere karşın, değişmeyen ise haberciliğin temel özellikleri olan açıklık, sadelik, kesinlik ve doğruluktur (Tokgöz 2003, 115). Gazeteci, haberini her zaman sade bir dille, doğru, açık ve kesin ifadeler kullanarak yazmalıdır.

Gazetecilikte, haberin anlaşılabilirliğini sağlamak yönünden bu özelliklerin dikkate alınması son derece önemlidir.

Her şeyden önce haber gerçeklere dayanmalıdır. Başka bir deyişle, ilk kez duyduğumuz dedikodular veya söylentiler, doğruluğu ispatlanana kadar habere dönüştürülemez. Haberde doğruluk kavramının basın özgürlüğü kavramıyla da yakın ilişkisi vardır. Basın niçin özgür olmalıdır sorusuna değişik cevaplar verilebilir. Ama verilecek cevaplar içinde en inandırıcı olanı, gerçeğin sadece ve sadece özgür bir basın tarafından ortaya çıkarabileceği savıdır. Basın gerçeğin çıkmasına hizmet edeceği için özgür olmalıdır. Ekonomik, siyasal, ideolojik nedenlerle haberleri çarpıtan, haberle yorumu karıştıran, hatta zaman zaman yorumu manşetlere çıkarıp haber gibi sunan basın, “doğruları, tüm doğruları, sadece ve sadece doğruları söylemek” gibi bir misyon üstlenmediği için özgürlük mücadelesinde yalnız kalmakta, güvenilirlik basamağında en altlarda yer almaktadır (İrvan 2003, 60).

Yazılı veya sözlü basında çıkan bütün haberlerin toplumun her kesimindeki insanlara hitap edebilmesi için sade bir dille kaleme alınması gerekmektedir. Gazeteci, haberini oluştururken süslü ve ağdalı sözcükler kullanmamaya özen göstermeli ve kullandığı sözcükleri büyük bir özenle seçmelidir. Haberde açıklığın sağlanması ise haberin sade bir dille yazılması kadar önemli bir özelliktir. Haberde sadeliğin sağlanmasında olduğu gibi, açıklığı sağlamak için de kısa cümlelerden oluşan paragraflar kullanılmalıdır. Ayrıca, haberlerde açıklığı sağlayabilmek için, insanların kolaylıkla anlayabileceği kelimelerin kullanılması gereklidir. Gazeteci, haberini oluştururken doğru ve çapraşık olmayan sözcükler kullanılmalıdır. Açıklığı sağlamada en önemli unsurlardan biri de, haberin gerekli yerleri üzerinde durmadır. Bu sayede, haberde kararsızlık ve çapraşıklık önlenildiği gibi açıklık da sağlanabilir. Haberde açıklık ve sadelik kadar, kesinlik de çok önemli bir özelliktir. Haberin olayla ilgili kesin ifadeler içermesi izleyicilerin veya okurların habere inanmalarını sağlamak ve haberlerin etkinliğini artırmak bakımından son derece önemlidir. Ayrıca, haberde kullanılan kesin ifadeler sayesinde, baştan savmalık önlenildiği gibi, gereksiz tekrarlar ve bölük pörçük ifadelerden de kaçınılmış olur.

Haber, insanları toplumda gelişen olay ve olgularla ilgili çeşitli konularda bilgilendirmesi açısından önem taşımaktadır. Hızla gelişen teknoloji sayesinde, günümüzde kitle iletişim araçlarının sayıca ve çeşitçe artış göstermesi ile birlikte insanlar ülkelerindeki ve dünyadaki gelişmelerden anında haberdar olabilmektedirler. Ancak burada önemli olan nokta, haberin anında iletilmesinden önce doğru bilgiler içermesidir. Doğru haber vermek sanıldığı kadar kolay değildir. Haber kaynakları ile verileri düzenleyip haber haline getiren gazeteciler, zaman ve mekana göre, çoğu kez öznel ölçütler kullanmak zorunda kalmaktadırlar. Haberi atlama korkusu içinde olan gazeteciler ve yayın organları için haberi en önce almak çok önemlidir. Fakat, haberi önce almak yanlış payı yüksek olduğundan risklidir. Bunun yanı sıra, haberi doğru alabilmek için harcanacak zaman muhabirin haberi atlamasına da neden olabilir. Bu bakımdan haberde zaman sürecinin iyi kullanılması gereklidir. Günümüzde uluslar arası haber ajansları içinde önemli bir konuma sahip olan Associated Press'in (AP) bu konuda benimsemiş olduğu ilke şöyledir: "Haberi önce al, fakat ondan önce doğru al" (Get it first, but first, get it right...) (Bülbül 2001, 72).

1.1.2. Haber Değerleri

Çeşitli olay ve olgularla ilgili haber yapılabilmesi için bu olayların bazı temel değerleri taşıyor olması gerekmektedir. Bunlara genellikle haber değerleri adı verilmektedir. Haberciliğin temel ilkelerini oluşturan haber değerleri, haber yapma yönünden hiçbir zaman vazgeçilemeyecek temel ilkelere sahiptir.

Bir olayın habere dönüşecek kadar önemli olabilmesi için aşağıdaki haber değerlerinin bir ya da bir kaçını taşıması gerekir (Arsan 2003, 137).

- Şok edici bir nitelik taşıyor olması (başbakanın ölümü/ savaş çıkması)
- Olağandışı bir nitelik taşıyor olması (iki başlı bir bebeğin doğumu)
- Yakın bir zamanda meydana gelecek bir olay olması (ay tutulması, nüfus sayımının yapılacağı olması)
- Belirli bir coğrafi yakınlıkta meydana gelmiş olması (kentinizde meydana gelmiş bir cinayet, sizin için diyelim yurdun öteki ucunda meydana gelen cinayetten daha çok haber değeri taşır)

- Duygularla ilgili bir yan taşınması (Yeni doğmuş bebeğin cami avlusuna bırakılması)
- Sıklık taşınması/tekrar göstermesi (kentinizde “kapkaç” olaylarının sıklaşması)
- Bir ihtilafli konunun varlığı (kente yapılacak yeni bir kültür merkezinin yeri üzerine farklı görüşlerin varlığı)
- Eğitici bir nitelik taşınması (televizyondaki bazı programların çocuklar üzerine olumsuz etkileriyle ilgili bir araştırma yapılmış olması)
- Kamuyu ilgilendiren bir konuda uyarıcı nitelik taşınması (kentin içme sularının kirlenmiş olması, kentte fırtınanın bekleniyor olması)
- Çok sayıda kişiyi ilgilendirmesi (seçim sonuçları, okulların tatil edilmesi)
- Biricilik ve ilklik taşınması, az tekrarlanırlık göstermesi (kentin en yaşlı insanı, yılın ilk bebeği, ilk kadın yönetici olmak)
- Topluma mal olmuş ün sahibi biriyle ilgili olması (bir starın tatilini kentimizde geçiriyor olması)
- Merak uyandırması (yeniden deprem olur mu, deprem olursa, kentinizdeki binaların dayanıklılığı nasıl?)

Yaşanan olayların özellikle daha ilginç, heyecan verici, olağandışı ve macera dolu olması insanlarda bir takım ilgilerin uyanmasına neden olur. İnsanlar arasındaki nefret, sevgi, arzu, hoşgörü, kıskançlık, cimrilik gibi aşırı duygular daima haber aynasına yansır. İnsanın ilgisini çeken konularda genellikle çatışma, kuşku, olağandışılık ve karışıklık bulunması bunları daha ilginç hale getirir. Bu nedenle, gazetecilikte insanın ilgisini çeken konularla ilgili haberlere ağırlıklı olarak yer verilmesi, haberlerin içerik ve sunuş şekillerine de değişiklik getirmiştir. Günümüzde kitle iletişim araçlarında ciddi içerikli haberlerin yanında, tatlı haberler de bol miktarda yer almaya, reyting ve tiraj kaygısı içinde olan kitle iletişim araçlarında ciddi içerikli haberler, insanlar tarafından ilgiyle ve merakla takip edilen tatlı haberlere dönüştürülerek halka sunulmaya başlamıştır. Bu nedenle, ciddi içerikli haberlerle tatlı haberlerin günümüzde birbirine karıştığını söylemek hiç de yanlış olmaz.

1.1.3. Haber Yazma ya da 5N+1K Kuralı

Muhabir, haberini yaşanmış olaylar, durumlar ve açıklamalar üzerine kurmalıdır. Gerçekte yaşanmış bir olayla ilgili bilgi toplayan gazeteci haberini oluştururken,

öncelikle haberde 5N+1K (ne, nerede, ne zaman, nasıl, neden ve kim) sorularına yanıt bulmak zorundadır. Bu nedenle, muhabir haber yapacağı konuyla ya da olayla ilgili doğru ve ayrıntılı bilgilere ulaşmalıdır.

İster magazin haberi, isterse siyasi haber olsun, her türlü haberde olayın özünün anlaşılabilmesi için bu altı unsurun bulunması gereklidir. 5N ve 1K'nın genelde haberin giriş kısmında bulunması istenilir. Haberde bulunması gereken (ne, nerede, ne zaman, nasıl, neden ve kim) bu altı unsurun önem derecesi haberden habere farklılık gösterebilir. Bazı haberlerde kim sorusu ön plana çıkarken, bazılarında ise ne, nerede, ne zaman, nasıl, neden sorularından biri ön palan çıkabilir. Yine de bu unsurlardan birinin diğerlerinden daha önemli olması diğer unsurların haberde belirtilmeyeceği anlamına gelmez. Olaylar, durumlar ve açıklamaların ne olduğu, kim tarafından yapıldığı, ne zaman olduğu, nasıl meydana geldiği gibi ayrıntılar haberde belirtilmiyorsa, bu haber eksik bir haberdır. Dolayısıyla okur veya izleyici haberde ele alınan konuyla ilgili olarak gerektiği kadar açık ve öz bilgilendirilmemiş olur.

Gazeteci tarihe tanıklık eder. Tarihçi gibi olayları derinlemesine araştırmasa da, yazılan haberler yaşanan günün tarihe bıraktığı izlerdir. Bu nedenle haberin unsurlarının eksiksiz olması ve gelişigüzel bilgilerle kafa karıştırılmaması gerekir. 5N+1K unsurlarının eksik olması, okuyucu ya da izleyicinin kafasında soru işaretleri doğurur ve gazeteciye olan güveni sarsar. Eksik haber, yeterince araştırılmamış haberdır ve dolayısıyla doğruluğundan şüphe edilir (Arsan 2003, 139).

1.1.4. Haber Yazım Türleri

Haberler “sert”, “yumuşak”, “ciddi”, “renkli”, “siyasi”, “magazinel” vb. gibi adlarla anılırlar. Ayrıca gazete haberciliği, radyo- TV haberciliği ve dergi haberciliği de farklıdır. Siyasi haber yazarken kullanılan üslupla, bir Hülya Avşar röportajı farklı olur. Ama bütün bunlar bir tek gerçeği değiştirmez. Ne tür haber/ yazı ya da hangi medya için haber yapılırsa yapılsın, hepsinde de gerçek olgu ve rakamlar kullanılmalıdır. Yine haberde hangi yazım türü kullanılırsa kullanılsın, haberin çok sağlam bir girişe sahip olması gereklidir.

1.1.4.1. Ters Piramit Kuralı

Gazetelerde en çok kullanılan bu yazım türüne “ters üçgen” de denir. En önemli ve ilgi çekici bilgiler haberin başlığında ve girişinde kullanılır. Bu giriş dediğimiz paragraf çok önemlidir. 5N+1K’dan ne kadarı biliniyorsa burada kullanılmaya çalışılır. Girişten sonra onu açmaya yarayan bölümlerle haber devam eder (Eryılmaz 2003, 184). Ters piramit kuralı uygulanan haberlerde sonlara doğru yaklaşıldıkça olayın önem derecesi azalır. Yani haberin ayrıntısı sonlara doğru yaklaşıldıkça verilir.

“Ters Piramit kuralı”nın temeli, 19. yüzyılda Amerikan iç savaşı (1861-1865) sırasında atılmıştır. İç savaş sırasında Amerikalı gazeteciler, telgraftan haberi ulaştırmak için yararlanmışlardır. Bu dönemde telgraf hatlarının düzgün çalışmaması nedeniyle, bilgilerin en çarpıcı, can alıcı kısmı en önce ulaştırılmaya çalışılmıştır. Ters piramit kuralı da bu şekilde ortaya çıkmıştır. Kural, Amerikan İç Savaşı’ndan sonra basın sendikaları ve haber ajanslarının telgraf hatlarıyla haber vermeyi uygun görmeleriyle mükemmel bir hale gelmiştir. Teleksin haber ulaştırma için kullanılmasından önce, ters piramit kuralına göre haberler tüm olarak verilmez, ancak baş paragrafları geçilirdi. Daha sonra ise geri kalan bölümleri, gövdesi gönderilirdi. Gün içinde yeni ilk paragraflar gönderilerek haber taze bir hale getirilirdi. Ters piramit kuralını uygulamayı Avrupa’da yerel basın da benimseyince, gazetecilik alanında kendisine pek çok taraftar bulmuş oldu. Zamanla da, gazetecilikte belli başlı kurallardan biri haline geldi. Hala çok kullanılan bir gazetecilik kuralıdır (Tokgöz 2003, 246).

Güzümüzde haber yazımında çok sık kullanılan bir haber yazım şekli olan ters piramit kuralının sağladığı bazı avantajlar vardır. Ters piramit kuralına göre yazılan haberlerde, olayın en önemli kısmı haberin girişinde verildiği için, bu kural okumayı kolaylaştırır ve insanların olay hakkındaki merakını tatmin eder. Ters piramit kuralında haber sondan kısaltılabileceği için bu kurala göre yazılan haberleri daraltmak ve genişletmek daha kolay olur ve bu özellik editörün işini de kolaylaştırır. Ters piramit kuralına göre yazılan bir haberde, olayın en çarpıcı kısmı haberin başlığında ve girişinde yer alacağı için bu kural başlık atma ve hızlı bir biçimde haber yazmada kolaylık sağlar.

1.1.4.2. Dörtgen ve Kare Kuralı

“Dörtgen veya kare kuralı” yorumlayıcı haberler için geliştirilmiş bir haber yazma biçimidir. Bu kural, haberi yorumlayıcı olarak yazan muhabir tarafından, haberi anlamlı bir çerçeveye oturtabilmek için kullanılmaktadır. Bu kurala göre, haberi blok ya da kareler olarak düşünmek gerekmektedir.

Dörtgen kuralına göre yazılan bir haberde bütün paragraflar eşit değere sahiptir. Dörtgen kuralına göre yazılan haberlerde, ters piramit kuralında olduğu gibi okuyucu sadece haberin giriş kısmını okuyarak konu veya olay hakkında bilgi sahibi olamaz. Okurun olayla ilgili bilgi sahibi olabilmesi için haberin tamamını okuması gerekir. Bu tür haberler, belgeleri, fikirleri yorumlayıp değerlendiren haberlerdir. Dörtgen kuralına göre yazılan haberlerde paragrafların her biri bağlayıcı cümlelerle birbirine bağlı olduğu için, paragraflar birbirinden bağımsız olarak düşünülemez. Dörtgen kuralına göre haber yazan bir muhabir olayı tam olarak açıklayabilmek ve olayı derinliğine verebilmek için özellikle “neden” sorusu üzerinde durmalıdır (Tokgöz 2003, 230).

1.1.5. Haberin İçeriği

Bir olayın haber olabilmesi için ne tür özellikleri bulunmalıdır? İşte haberde bulunması gereken özellikler haberlerin içeriğini belirlerler. Bu nedenle, burada üzerinde duracağımız konu daha çok standart haber değerleri olacaktır.

Olumsuzluk, kişiselleştirme, sonuçların önceden bilinmemesi, sonuçları bakımından önemli olma, duygusal bir içerik taşıma, ilgiyi çekme, gariplik- tuhafılık, çarpıcılık, zaman ve mekan bakımından yakınlık, anlaşmazlık- karmaşa- mücadele, elit kişilere yer verme, şiddet, beklenirlik, beklenmediklik olarak sıralayabileceğimiz özellikler (eklenebilecek olası diğer özelliklerle birlikte) haber değerlerini oluşturmaktadır (Kurtoglu 2003, 153).

Stuart Hall haber değerinden bahsederken iki kavram üzerinde durur. Bunlar: “Standart haber değer”i ile “ideolojik haber değeridir”. Hall’un standart haber değeri olarak isimlendirdiği haber olma ölçütleri profesyoneller (basın mensupları, akademisyenler v.s.) tarafından belirlenmiştir. İdeolojik haber değeri, haberi yayınlayan gazete ya da

derginin ideolojik konumlanışına, haber politikasına, geleneklerine ve sahip olduğu imaja bağlı olarak belirlenecektir. Bir olay bir gazete tarafından birinci haber olarak çıkarken, bir başka gazetede hiç yer almayabilir. Örneğin, Hülya Avşar'ın çocuğunun doğumu Hafta Sonu gazetesinde kapak olurken, Cumhuriyet gazetesinde hiç yer almaz. Bu iki gazetenin haber değeri ölçütleri ve tanımlamaları haber politikalarına, geleneklerine bağlı olarak farklılaşmıştır. Buradan da anlaşılacağı üzere haber üretimi ile egemen ideoloji arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Haber üretim süreci, aslında toplumdaki egemen sınıfın hakim ideolojisinin ve bu anlamdaki ilişkilerin yeniden üretilmesine katkı sağlamaktadır. Gazetelerin manşetlerinden, televizyonların haberlerinden gerek mevcut sistemin ideolojik düzeyde korunması, sürdürülmesi kavranabileceği gibi kimi zaman doğrudan doğruya medya patronunun özel çıkarları için de böyle bir yayının yapıldığı gözlemlenebilir. Haberin işleniş biçimi, olayın tarihsel, toplumsal ve sosyolojik koşullarından kopararak kişiselleştirme yoluyla ideolojik yanıltmaya da yol açabilmektedir (Özsever 2004, 138).

İdeolojik haber değeri okur tarafından da belirlenir. Okurun hayat karşısında kendini konumlandırışı, olayları algılayışını ve anlamlandırmasını da büyük ölçüde belirler. Eski Galler Prensesi Diana'nın ölümü standart haber değeri ölçütleriyle çakışır. Çünkü beklenmedik, tahmin edilemez bir olaydır, haberin baş karakteri hemen hemen tüm dünyada tanınmış biridir. Bu değerler ideolojik olarak farklı noktalarda olsalar dahi tüm iletişim araçları tarafından belirlenmiş, kabul görmüş ölçütlerdir. Ancak, bir kere olayın haber haline geleceği belirlendikten sonra ideolojik değerlendirmeler birbirinden çok farklı olacaktır (<http://www.fotografya.gen.tr/issue-13/ssever/ssever.html>).

Bu bağlamda, gerek haberin seçiminde, gerekse içeriğin oluşturulması ve sunumunda her medya organının kendine özgü bir genel yayın politikasının olduğu gerçeği göz ardı edilmemelidir. Ancak ideal olanın ise, genel yayın politikasının halkı merkez alarak, halkın arzu, amaç ve beklentilerine uygun şekilde oluşturulması gerekliliği unutulmamalıdır (Işık; Akbaba 2004, 149).

Haberin içeriğini oluşturmak zor bir iştir. Sadece akıldan geçen düşünceler birleştirilerek ve iyi niyetli olarak içerik oluşturulamaz. Yazılanların doğru ve rahat algılanabilmesi için kullanılan dile ve kurallara hakim olunması gerekir. Her zaman

muhabir hazırladığı içeriği nasıl sunacağını bilmelidir. İçerik ne derece önemli olursa olsun, haber iç içe geçmiş sözcüklerle dolu, noktalama işaretlerinden yoksun, başlangıcı ve sonu belli olmayan bir içerikle sunulmamalıdır (<http://www.fazlamesai.net>).

Haberde, hepimizin bildiği gibi “5N 1K” kuralı diye tanımlanan “Ne?, Nerede?, Ne zaman?, Neden?, Nasıl ve Kim?” sorularına cevap verilmelidir. Yalın olmakla birlikte haber, okuyan, dinleyen ya da izleyende kuşkuya yer bırakmayacak şekilde düzenlenmelidir. Haber metni ilk paragraftan itibaren okuyanı etkilemelidir; başlığıyla, spotuyla, flaşıyla ve genel metniyle haber bir bütün olmalıdır. Bilinçli haberin içeriği, öz olarak yansıtılmadır (http://www.byegm.gov.tr/seminerler/adana-xii/adana_9.htm).

Haberin yer aldığı sayfa ve sütun, haberde kullanılan başlık ve spot haberin içeriğini belirler. Günün en önemli gelişmeleri ve ilginç olaylar, insanların dikkatini çekmesi açısından genellikle gazetelerin birinci sayfasında ve büyük puntolarla yer alır. Birinci sayfadaki logonun altında manşet bulunur. O günkü olaylar ayıklanır, en önemli olanı seçilir ve o günün manşeti yapılır. Manşet haberin önemine göre de büyük puntolu başlık seçilir. Başlık ne kadar büyükse, manşette yer alan haber de o kadar önemlidir. Her zaman manşette kullanılan haberin gazetenin satışını arttırmak bakımından çarpıcı ve gündemdeki gelişmelerle ilgili olması gereklidir. Ancak, çok önemli bir gelişme ya da olay olmadığı sürece günümüzde haberin önemi (örneğin, manşette yer alan haber), gazetelerin takip ettikleri yayın politikalarına göre farklılık gösterir.

Haberin içeriği oluşturulurken mutlaka etik ilke ve kurallara da uyulması gerekir. Medya etiğini, gazetecilerin mesleklerini icra ederken uymak zorunda oldukları kurallar ve ilkeler bütünü olarak tanımlamak mümkündür. Bu etik ilkeler hangi eylemlerin iyi ya da daha iyi olduğunu, hangi eylemlerden kaçınmak gerektiğini belirterek gazetecilere yol gösterirler. Etik ilkeleri geliştirmenin amacı medyanın saygınlığını ve güvenilirliğini arttırmaktır. Gazeteci her zaman okuyucuya yanlış bilgi vermekten kaçınmalı, haberin doğruluğunu çeşitli kaynaklardan araştırmalı, bir düzeltme varsa bunu yayınlamaktan kaçınmamalı, meslek gizliliğini korumalı, haberde kendi görüş ve düşüncelerini açıklamamalı, kişilerin şeref ve haysiyetlerini sarsıcı haber yapmamalı, kamu yararı gerektirmediği sürece kişilerin özel yaşamına müdahale etmemeli, haber yaparken

kendisinin ve çalıştığı kurumun çıkarlarını ön planda tutmamalı, haberi bir reklam aracı olarak kullanmamalıdır.

1.1.6. Haberde Fotoğraf Kullanımı

Kitle iletişim araçları ya da günümüzdeki yaygın deyişle medya, haber veren, bilgi taşıyan, kanaat oluşturan önemli bir güçtür. Medya bu işlevini yerine getirirken birbirinden bağımsız iletişim araçlarından yazıyı, çizgiyi, sözü, hareketli görüntüyü ve fotoğrafı kullanır. Yani fotoğraf iletişimin temel araçlarından biridir (Yurdalan 2003, 151). Fotoğrafsız bir gazete ya da dergi düşünmek günümüzde neredeyse imkansız hale gelmiştir. Artık fotoğraf gazete ve dergiler için yazı kadar hatta bazen ondan da önemli bir unsurdur. Okur gazetede yer alan haberin fotoğrafını da görmeyi talep eder. Dergiler için de fotoğraf aynı derecede kaçınılmazdır. Bazı haberlerin yeterince görsel malzeme olmadığından dergilerde yer almadıkları çok olur.

Her aracın kendi dili olduğu gibi fotoğrafın da dili, anlatım kuralları ve söyleyiş biçimi vardır. Fotoğraf haber metnine yeni boyutlar kazandırır. Her aracın inandırıcılık ölçüleri olduğu gibi fotoğrafın da kendine özgü “gerçeklik” bağları ve “inandırma gücü” vardır. Okurun haberi anlamlandırma süreci fotoğrafın kullanılmasıyla değişir. Şunu belirtmek gerekir ki, tıpkı söz, çizgi ve yazı gibi fotoğraf da gerçekliği kendi sınırları içinde yeniden kurgular. Yani fotoğraf da tıpkı diğerleri gibi gerçeği çarpıtabilen, bağlamından koparabilen, yalan söyleyebilen bir araçtır. Bu aracı kullanan fotoğrafçı, çektiği fotoğrafa kendi yargılarını da katar. Fotoğraftaki gerçeklik büyük oranda fotoğrafçının algıladığı, yorumladığı gerçekliktir.

Bir haber fotoğrafı bilgi iletmelidir. O bilgi de zaten haberin içeriğidir. Haber fotoğrafı haberi görsel olarak aktaran bir biçimdir. Fotoğraf görsel açıdan ne kadar başarılı olursa olsun, içerik açısından bir değer taşımıyorsa haber fotoğrafı olarak yayınlanması hata olacaktır. İçerik bakımından haber fotoğrafı seçiminde uygulanacak üç ölçüt vardır: (<http://www.fotografya.gen.tr>).

- **Anlatımda canlılık:** Basmakalıp fotoğraflar okurun dikkatini çekmez. Benzer olaylarda çekilen basmakalıp fotoğraflar, birbirinin aynı olma tehlikesi taşır. Fotoğrafçı olayı görüntülerken olayda yer alan insanların duygularını da fotoğrafla

yansıtabilmelidir. Haber fotoğrafçısı olay anını okura yaşatabilmelidir. Fotoğraflarda yaşamın canlılığı hissedilmelidir. Çünkü durağan ve sıkıcı fotoğraflar, okurun ilgisini çekmez.

- **Habere uygunluk (ilgili bağlam):** Habere ilişkin bilginin fotoğrafta yansıtılması gerekir. Haberin fotoğrafı haberin metniyle çelişmemelidir. Çoğu zaman haber fotoğrafçısı olayı görüntüler ve eldeki fotoğrafa uygun olarak haber metni yazılır. Bu nedenle bir haber fotoğrafının tıpkı haber metinlerinde olduğu gibi öncelikle haber değeri taşıması gerekir. Haber metinleri geçerli olan haber değeri kriterleri haber fotoğrafları için de aynen geçerlidir. Bunlar:

Etki: Haber fotoğrafından ne kadar çok insanın etkilendiği önemlidir. Olay fotoğrafları ne kadar iyi betimlenirse o kadar çok insanı etkileme şansı da artacaktır.

Yakınlık: Habere konu olan olay okurun ne kadar yakınında gerçekleşirse o kadar çok ilgi çeker. Bu nedenle haber fotoğrafçısının olayı görüntülerken olayın gerçekleştiği mekanı olabildiğince tanımlayabilmesi gerekir.

Zamandalık: Metinler gibi fotoğraflarda da zaman önemli bir faktördür. Anında fotoğrafın çekilip editörün eline gitmesi gerekir. Günümüzde dijital teknoloji bu nedenle çok önemlidir.

Şöhret: Toplum tarafından tanınan ünlü kişilerin konu olduğu önemsiz olaylar bile haber değeri taşır. Ünlülere dair haber fotoğrafları daima ilgi çeker.

Sıradışılık: Sıradışı bir olay genellikle haber konusudur. Sıra dışı olayların fotoğraflanması haber değerini arttırıcı bir öğedir. Çünkü fotoğraf sıra dışı bir olayın kanıtlanması anlamına gelir. Sıradan fotoğraflar okurun ilgisini çekmez.

Çatışma: İki ya da daha fazla tarafın tartışmasından doğan çatışmalar haber değeri olan konulardır. Bu en az iki kişinin kavgası, ulusların savaşı olabilir. Çatışma sırasında görüntü elde etmek zordur. Bu nedenle bu fotoğraflar haber değeri taşırlar.

Okur ilgisi: Okurların duygularını harekete geçiren, insanlık dramını ya da kamu yararını sergileyen fotoğraflar haber değeri yüksek olan fotoğraflardır. Haber Fotoğrafları tıpkı haber metinleri gibi 5N+1K (Ne, nerede, ne zaman, nasıl, neden ve kim) sorularına mümkün olduğunca cevap verebilmelidir. Fotoğrafla verilmeyen cevaplar ise fotoğraf altı yazısı ile telafi edilir.

Anlam derinliği: Haber fotoğrafçısı, olayın kendisinde yarattığı duyguyu, okura iletme üzere, yaşadığı gerçekliği bozmadan tarafsız bir bakış açısıyla fotoğrafa aktarmalıdır. Etkili haber fotoğrafı, okuyucuya bilginin yanında olaya tanık olan insanların hissettiği duyguları da aktarabilecek anlam derinliğine sahip fotoğraftır (<http://www.fotografya.gen.tr>).

Yazılı basın haberlerinde görsel malzemeden olabildiğince yararlanılmaktadır. Haberin görsel malzemeyle daha anlaşılır kılınması ve daha etkili sunumu açısından ulusal ve uluslararası basın olabildiğince fotoğraf destekli haber sunumuna yönelmektedir. Bu yönelimin kimi zaman etik kuralları zorlayan boyutlara ulaştığı da bilinmektedir. Fotoğrafın sunumunda etik kurallar gereği zaman zaman “bantlama-kadraj-piksellere ayırma” gibi yöntemlerle önlemler alınmaktadır. Ancak, yakın geçmişe kadar Türk basınında bu anlamda bir duyarlılıktan söz etmek olanaksızdır. Önemli sayılabilecek ilk gelişme Abdullah Öcalan’ın getirilmesi sırasında uçakta verilen görüntülerde “özel tim” görüntülerinin engellenmesi önemli adımlardan biriydi. Doğrudan sunumda görülen bu düzelmenin dışında vurgulanması gereken bir diğer önemli etik sorun da teknolojik üstünlüklerle yapılan değişimlerdir. Görsel tasarımda bilgisayar kullanımının yaygınlaşması ve fotoğrafsal-optik imge üretimi bilgisayar kaynaklı üretimi desteklemiştir. Bu gelişmeler “dijital manipülasyon” olarak tanımlanabilecek bir kavramı tartışmalı hale getirmektedir. Analog olarak da fotoğrafın amaca göre yönlendirilerek sunumu mümkündür. Kuşkusuz bu olanaklar yanıltma amaçlı değil de anlaşılabilirliği güçlü kılmak adına kullanılıyorsa, bunu da mesleki duyarlılık, titizlik olarak adlandırmak gerekir (Gezgin 2003, 17).

1.2. Yazılı Basın Haberciliği

Düzenli aralıklarla çıkan gazete ve dergilerin tümüne “basın” denir. Yapı bakımından basın ikiye ayrılmaktadır (Bülbül, 2001; 9).

- **Yazılı Basın:** Gazete ve dergiyi içine almaktadır.
- **Elektronik Basın:** Radyo (işitsel), televizyon (görsel), sinema, film ve internet gazeteciliği elektronik basın içinde yer almaktadır. İnternet gazeteciliği elektronik basına sonradan eklenmiştir. Elektronik basın içinde yer bulan film, sinema, drama ve dizi filmler değildir. Tanıma yönelik filmler, haber ve röportaj filmleri, belgeseller, kısa metrajlı bilgi ve belge içeren, habere kaynaklık eden filmler, elektronik basının tanımı içinde yer almaktadır.

Genel olarak basının temel işlevi, okuyucusuna doğru ve tarafsız haber vermek, böylece bireyi yaşadığı çevre, toplum, ülke ve uluslar arası ortamda gelişen olaylara ilişkin bilgilendirerek, onun kanaatlerini sürdürmesini, güçlendirmesini ya da değiştirmesini sağlamaktır. Bunun temel koşulu hem gazetecinin hem de okuyucunun bilgi edinme, haber alma ve verme haklarını özgürce kullanmaları gerekmektedir. Basın sadece yetkilerin kötüye kullanılmasını sergilemekle, yönetenlere eleştiri getirmekle kalmamalı, ilkeli çalışarak mesleğin saygınlığını da sürdürmelidir (Akt: Mora 2004, 139). Basın, toplumun gören gözü, konuşan ağzı ve işiten kulağı olmalı, muhtemel tehlikelere karşı hem kamuoyunu, hem de ilgilileri uyarma görevini yerine getirmelidir. Demokratik toplumlarda, sağlıklı bir toplumun oluşabilmesi için basının doğru ve tarafsız habercilik anlayışına uygun hareket etmesi gerekmektedir.

Haber alma ve haber verme gereksiniminden doğan basın, zamanla geniş halk kitlelerini etkileyen önemli bir güç durumuna gelmiştir. Yasama, yürütme ve yargıdan sonra 4. kuvvet olarak basın gösterilir. Basının 4. kuvvet gibi üstün bir güç olduğu kabul edildiğine göre, toplumların yaşamlarını düzenlemede önemli bir yere sahip olduğu da söylenebilir. Hatta basın, iktidarların devrilmesinde ve ülkelerin yönetim biçimlerinin sarsılıp değiştirilmesinde de büyük rol oynamaktadır. Ayrıca, insanların yaşamları ile iç içe olan basının, mutlaka denetimden geçmesi ve basında çalışanların da gazetecilik meslek etiğine uygun hareket etmeleri gerekmektedir.

Basın etiği ya da basın ahlakı, basın çalışanları açısından olduğu kadar okuyucuları da ilgilendirir. Çünkü çoğunluk onlardır. Gazetenin- TV programları da dahil- eve girdiğinde, evde bulunan kadın, erkek, yaşlı, çocuk herkes tarafından görülebileceği ve okunacağı unutulmamalıdır. Bu nedenle, toplumun örf ve adetleri göz önünde tutularak

haber yazısı yazılmalı ve haber fotoğrafı özenle seçilmelidir. Basında, ırk, mezhep ve kültür ayrımcılığı yaratacak haberler yer almamalıdır. Ayrıca haber yazısında kullanılan kelimelere dikkat edilmeli ve haber yazısında kullanılan kelime ve cümleler her eğitim düzeyindeki insanın anlayabileceği basitlikte, kısa, açık, seçik olmalı, ama açık saçık olmamalıdır (Bodur 2006, 10).

Yazılı basını oluşturan en önemli araçlardan biri gazetelerdir. Gazetenin bugüne kadar çok çeşitli tanımlamaları yapılmıştır. Gazetenin bizce en kapsamlı tanımlamaları şöyledir: “Gazete, memleket ve dünya olaylarını geniş bir okuyucu kitlesine bildirmek, onların siyasi, fikri, sosyal ve ekonomik sahalarda ilerlemesini sağlamak amacıyla günlük olarak yayımlanan bir araçtır”. “Gazete, günlük olarak yayımlanan, haberleri ve fikirleri toplama, değerlendirme, işleme ve bunları başkalarına ileterek kamuoyu oluşturma sanatını mümkün hale getiren kitle iletişim aracıdır” (Gezgin 2003, 12).

Gazeteler gelişigüzel yazılıp basılmış kağıtlar değildir. Biçiminin gazeteye benzemesi onun bu onurlu görevi yerine getirdiği anlamına da gelmez. Yazdıklarının ve gösterdiklerinin içeriğidir asıl önemli olan. Zaman zaman gazetelerin haber yazılarında ve haber fotoğraflarında, ulaştıkları okuyucu kitlesinin ahlak ve etik kuralları ile ülkenin yasalarına uygun olmayan örneklerle karşılaşmaktadır. Ahlak ve etik dışı davranışlara somut cezalar uygulanmaması, yani uygulanan cezaların caydırıcılıktan uzak olması nedeniyle medyada yaşanan olumsuzluklar artmaktadır.

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ise televizyonun yayın hayatına girmesi, iletişim teknolojilerindeki değişimler, ekonomik nedenlerle gazete patronlarının yarattığı büyük pazar rekabeti, insanların yenilik gereksinimi, tüketim kalıplarının ve yaşam biçimlerinin değişimi gibi bir çok nedenle gazeteler içeriksel ve biçimsel olarak bir takım değişimlere uğramışlardır (Yücedoğan 2002, 153). Özellikle 1980’li yıllardan itibaren uygulanmaya başlayan liberal ekonomi politikasıyla birlikte basında özel girişimciliğin önü açılmıştır. Serbest piyasa ortamında mücadele eden diğer kuruluşlar gibi, basın kuruluşları da aralarında amansız bir mücadelenin içine girmişlerdir. Bu mücadelede kimi kuruluşlar tutunamayıp yok olup gitmişlerdir, kimileri de gücü eline geçirip dev basın holdingleri kurmuşlardır. Gazeteler de bu durumdan nasibini almıştır. O dönemde sermayeyi elinde tutamayan veya büyük şirketlere kaptıran gazeteler

kapanmak zorunda kalmıştır. Yaşanan bu durum ise, gazetelerin içeriğine kadar yansıyan büyük sorunların doğmasına neden olan tekelleşmeyi ortaya çıkarmıştır. Basında tekelleşmenin yarattığı en önemli sorun ise, gazetelerde veya diğer kitle iletişim araçlarında yer alacak haberlerin içeriğinin genellikle medya patronlarının çıkarları doğrultusunda oluşturulması ve bu nedenle de basında, objektif ve tarafsız habercilik anlayışının ortadan kalkmasıdır.

Basının evrensel amacı haberi tarafsız ve dürüst bir biçimde aktarmak olmalıdır. Günümüzde de tartışılan haber anlayışı holdingleşen medya kuruluşlarının kar kaygısı taşıyarak hareket etmeleri sonucu tehlikeye girmiştir. Temel amacı, haberi tarafsız ve dürüst bir biçimde aktarmak olan basın, günümüzde bu amacından uzaklaşarak toplum üzerindeki inandırıcılığını ve etkisini giderek kaybetmektedir (İlgaz 2003, 119).

1.2.1. Bulvar Gazeteciliği

Haberleri çok abartılı şekilde ve büyük puntolu sansasyonel başlıklarla sunan gazetecilik türüdür. Avrupa’da genelde bulvarlara ve sokaklara serilerek satıldığı için bu adı alan gazeteler, haberleri çok abartılı bir biçimde sunmaları ile tanınır. İri puntolu sansasyonel başlıkları tercih eden bu gazeteler, ilgi çekici büyük fotoğraflarıyla da dikkatleri toplarlar (Yüksel; Gürçan 2005, 16).

Bulvar gazetelerinin en büyük özellikleri fazla düşündürmeyen ve yormayan gazeteler olmasıdır. Her eğitim düzeyine hitap eden bulvar gazetelerini takip eden okur sayısı fikir gazetelerini takip eden okur sayısı ile mukayese edilemeyecek kadar çoktur. Bulvar gazetelerinde yer alan haberler hep tatlı haberlerdir. İnsanlar genellikle bu tür gazeteleri vakit geçirmek ve oyalanmak için okurlar. Ayrıca, Bulvar gazetelerinin haber konuları çok çeşitlidir. Sosyete dedikodularından, sanatçıların yaşamına, basit sokak cinayetlerinden, hayat pahalılığına, çeşitli yemek tariflerinden, yıldız fallarına değin birçok konuyu bünyelerinde barındırırlar. Bulvar gazetelerinde haber olabilecek her konu haber yapılarak yayımlanır. Bu tür gazetelerde, haberlerin başarılı olup olmaması herhangi bir önem arz etmemektedir. Bu nedenle, Bulvar gazetelerinde, insanların hoşuna giden, onları düşünmeye yöneltmeyen haberlerin yanında yapay haberler de yapılır.

Bulvar gazetelerinde yer alan haberlerin hepsi renkli haber şeklinde kaleme alınır. Diğer haberlere oranla renkli haberlerin çoğu kişiseldir. Renkli haberi yazan haberinde kendi fikir ve düşüncelerini ifade etme olanağı bulur. Renkli haber yazarken ters piramit kuralının tam zıttı bir yöntem kullanılır. Bu tür haberlerde, genellikle olayın ayrıntısı haberin baş tarafında ve olayın en çarpıcı kısmı da haberin sonlarına doğru yaklaşıldıkça verilir. Bu kurala ise “Normal Piramit Kuralı” denir. Bu kural genellikle magazin gazeteciliğinde kullanılır.

Türkiye’de bulvar gazeteciliğinin geçmişi 1980’li yıllara dayanır. Türkiye’de 1980’lerden sonra izlenen liberal ekonomi politikasıyla özel girişimciliğin önü açılır, serbest piyasada rekabet eden diğer kuruluşlar gibi medya kuruluşları da aralarında amansız bir rekabete girerler. Serbest piyasa koşullarının medya dünyası üzerinde iki olumsuz etkisi görülür. Bunlardan biri tekelleşme, diğeri ise magazinleşmedir. Magazinleşmenin yaygınlaşması ise bulvar gazeteciliğinin Türkiye’de büyük bir gelişme göstermesine neden olmuştur. Başarının izlenme oranı ve satış rakamlarıyla ölçüldüğü bir ortamda magazin haberlerinin önemi çok büyüktür. Çünkü magazin haberleri ve haberin magazinleştirilerek sunulmasının gazetelerin tirajını ve televizyon kanallarının izlenme oranlarını artırdığı yadsınamaz bir gerçektir (Soygüder 2003, 60). Ancak, haber magazinleştirilerek verildiği sürece, temel işlevi olan bilgilendirmekten uzaklaşmakta, buna bağlı olarak okur ve izleyici de magazinleşmiş haberler karşısında gerçeklerden uzaklaşmaktadır. Sunulan ise medya patronlarının ve medyaya mali destek sağlayanların onayladığı gerçeklerdir.

Oluşan yeni iletişim ortamının demokrasiye sunduğu bazı olanaklar ve demokrasinin karşısına çıkardığı bazı tehlikeler vardır. İletişim özgürlüğü ancak pazar mekanizmasıyla sağlanabilir. Yazılı/elektronik basın, tirajını/izlenme oranını artırabilmek için sansasyonelizme dayanan, şiddet içeren, cinsellik sömürüsü yapan, asparagas haberlere yönelmekte, en fazla sayıda okura, ancak ilkesiz yayıncılıkla ulaşmaya çalışmaktadır. Böylece serbest rekabetin özgürleştirici olduğu kadar felç edici etkileri de olmaktadır (Keane 1999, 16).

1.2.2. Fikir Gazeteciliği

Fikir gazeteleri, insanoğlunun yapısı gereği pek hoşlanmadığı, fakat bilmesi, öğrenmesi gereken haberleri sunan bir gazetecilik türüdür. Sunduğu ciddi içerikli haberlerle insanları düşünmeye yöneltir. Fikir gazeteciliğinin amacı, önemli toplumsal olayları ve sorunları belirleyerek toplumun gündemine getirmektir. Toplumu belirli bir görüşü savunarak bilinçlendirme görevi yapan fikir gazetelerinin okuyucuları, genelde yüksek eğitim görmüşlerdir. Fikir gazetelerinin yapmak istedikleri arasında ise haberleri yorumlayarak, açıklayarak değerlendirmek önde gelmektedir. Ayrıca, haberleri derinliğine, ayrıntılarına inerek, zaman zaman da neden ve niçinini soruşturarak vermeyi de uygun görür. Bu bakımdan haber yaparken açıklayıcı ve yorumlayıcı bir yaklaşım uygulandığı gibi, soruşturmacı, araştırmacı bir yol da benimsenebilir. Fikir gazetelerinde ciddi içerikli haberler yanında yorumlar, çeşitli görüşlerin değerlendirildiği makalelere rastlamak olağandır. Çeşitli görüşleri savunan köşe yazarları, uzmanlaşmış muhabirlerin hazırladıkları çeşitli toplumsal konuları içeren sayfalar ve bölümler, bu tür gazeteleri sayfalarını oluşturur. Tirajları ise yönelmek istedikleri kümelerin görüşlerine uygun geldiği ölçüde yükselir veya alçalır. Yalnız, magazin gazetelerine oranla, satışlarını dağılımlarının düşük olduğunu söylemek yanlış olmaz (Tokgöz 2003, 345-346).

1.2.3. Yazılı Basın Haberciliğinde Kadına Yönelik Şiddetin İncelenmesi

Yazılı basın organları iletişim araçları arasında tarihsel önceliğe sahiptirler. Bu öncelik, modern dünya tasarımının oluşma sürecinde temel ilke ve işleyiş ilkelerini edinme olanağı hazırlamıştır. Gazete ve dergiler, bireylerin cinsiyetleri söz konusu edilmeksizin ortak kurallar ve çıkarlar oluşturabilmek için akla seslenilen bir dünyanın iletişim organlarıdır. Bu akla sesleniş, gazete ve dergileri reel hayatın bilgisini aktarmakla yükümlü kılmıştır. Onlar, kendilerini, kurgusal bir gerçeklik yaratma ve aktarma ile iletişim kurma yerine, olup bitenin gerçeğini iletme fonksiyonu ile tanımlamışlardır. Bu tanımın kabulü ile birlikte okuyucuların toplumda olup biteni anlama ve değerlendirme taleplerine cevap verme gereksinimlerini karşılayarak kendi varlıklarına meşruiyet sağlamışlardır. Başka bir deyişle, gazete ve dergiler eğlenme, oyalama ya da vakit geçirme fonksiyonlarına dayalı olarak değil de fikir ve sözün toplumsal dolaşımını sağlayarak meşruluk kazanmışlardır. Dolayısıyla da gazetelerin toplum içinde şiddet

gösteriminin etkililik alanını kırabilecek etkili yolun, fikir ve sözün dolaşımına aracı oldukları ve şiddet olaylarını yargılama ve haberlendirme düzeyinde işleyerek verme eğilimine öncelik tanımayı ilke edinişlerinin etkisi, bugün dahi sürmektedir. Bugün dahi vurgusunun altında, modern dünya tasarımının bu doğrultudaki ilkelerinin gerçekleşmemiş olduğu bir toplumsal örgütlenme tarzı içinde eğilimin giderek önemsizleştiği yatmaktadır (Aziz 1993, 14-15).

Günümüzde tüm dünyayı etkisi altına alan kapitalist sistemin yarattığı olumsuzluklar basına da yansımıştır. Artık gazete ve dergi çıkarabilmek için büyük sermayeye gereksinim duyulmaktadır. Büyük sermaye gereksinimi ise gazetelerin ve dergilerin daha fazla kar elde etmek için daha çok insana hitap eden ve çok sayıda insanın tükettiği magazin ve bulvar gazeteciliğine yönelmelerine neden olmuştur. Bu nedenle, yazılı basında özellikle magazin ve şiddet anlatımını içeren suç haberleri önemli yer tutmaya başlamıştır. Amerikalı toplumbilimci Marshall Clinard bu durumu şöyle ifade etmektedir: (Hollaran 1983, 73)

“Basın, haber konularının hacmi nedeniyle, genel olarak suç işlemeyi özendirmekle ve övmekle suçlanmıştır. Gazetelerde suçlara ayrılan yerin önemi ve büyüklüğü ve bu haberlerin yerini korumaya verilen önem, toplumumuzdaki ahlaka aykırı davranışların şaşırtıcı bir göstergesini oluşturmaktadır. Suçu sürekli överek, gazeteler çok olasıdır ki; kültürümüzü bir suç merkezi çevresinde gelişen bir kültür haline sokuyorlar, bunun sonucu olarak da suç, çoğu kez gerçekte olduğundan daha sık görünmektedir.”

Burada basın kuruluşlarının sahiplik yapısı da çok büyük önem arz etmektedir. Yani herhangi basın organına kim sahip? Bunu kim kontrol ediyor? Filanca gazetede ki filanca haber, niye bu şekilde verilirken, aynı olay, bir başka gazetede farklı bir biçimde veriliyor? Aslında bütün bu soruların sorgulanması gerekmektedir. Dolayısıyla mülkiyete bakıldığında, ekonomik ve siyasal çıkarlar için içerisine girdiğinde, basın organlarının sunumu gerçek mi, yoksa uydurma mı sorusuyla karşılaşılmaktadır. Yani bize sunulan, olayın kendisi mi, yoksa maniple edilmiş bir haber üretim sürecinden veya bir drama programı yapımı sürecinden geçmiş şekilde sunulan ürünler mi şeklinde, gündeme gelmektedir. Ama daha sonra, basın organlarının kendi çıkar ve beklentilerine

göre bunu işleme tabi tutarak, bunun sonucunda ürün ortaya çıkmaktadır (Bahar 2003, 91).

Sürekli olarak şiddet ve sonuçları ile ilgili olumsuz haberlerle karşılaşmak izleyici veya okuyucunun dünyayı olduğundan daha vasat ve bayağı algılamasını pekiştirmektedir. Her gün yüzlerce kez yayınlanan bu haber ve programları izlemek tüm dünyanın mahvolduğunu, artık hiç bir şeyin düzelmeyeceğini ve bu durumla başa çıkmak için elimizden hiçbir şeyin gelmeyeceği gibi bir düşünceye neden olmaktadır. Bu durumun neticesinde ise, geleceğin umut dolu olacağına, olumsuzlukların düzeleceğine, çocukların ve gençlerin daha güzel bir dünyada yaşayacaklarına inanmak zorlaşmaktadır.

Son zamanlarda toplumda belirgin ölçüde tırmanışa geçen şiddet olayları basın organlarının gündeminde büyük bir yer işgal etmeye başlamıştır. Basının gündeminde yer alan şiddet olayları ise tek tek mercek altına yatırılarak sebep sonuç ilişkileri araştırılmaktadır. Geniş anlamda bu sürecin gelişimi toplumsal olarak sorgulanmaktadır. Şiddetin siyasi, ekonomik, kültürel ve ahlaki kesitleri alınarak mevcut durum tespit edilmeye çalışılmaktadır. Tüm bunların, şiddet olgularının niceliksel ve niteliksel olarak azalmasına katkıda bulunmasına çalışılmaktadır. Medya toplumda varolanı yansıtmaktadır. Bununla beraber medyanın toplumu bilgilendirirken aktardığı mesajlarda şiddet olgularının önüne set çekme ya da dozunu ayarlamadaki etkisi her geçen gün daha yüksek sesle tartışılmaktadır. Şiddet artık medyada yaygın biçimde özellikle de görsel basında neredeyse araç olarak kullanılmaya başlanmıştır. Şiddet içermeyen haberleri yazılı ve görsel basında bulmakta ciddi güçlüklerle karşılaşmaktadır. Son 10 yılda özellikle gazete ve televizyonların sayılarında görülen artışla birlikte, şiddet olgularının yer aldığı haberler ve programlarda artış görülmeye başlanmıştır. Gazete ve televizyonlarda reyting ve tiraj uğruna yapılan şiddet içerikli haberler ve programların sergilenmesine bağlı olarak araştırmacılar, insanların şiddete karşı giderek duyarsız hale geleceğini diğer yandan çözüm yolu olarak yeni saldırgan davranışları öğreneceklerini öne sürerek eleştirmektedirler (Bayram 1996, 19).

Türkiye de dünyadaki diğer ülkeler gibi giderek vahşi bir topluma dönüşmektedir. Gazetelerde yayınlanan şiddet içerikli haberlerin sayısı gün geçtikçe artmakta ve böylece şiddet olağan bir durum haline gelmektedir.

Türk yazılı basınında kadına yönelik şiddet olayları genellikle bir magazin haberi biçiminde ele alınmaktadır. Son yıllarda hem yazılı, hem görsel medyada amaç sadece para kazanmak olunca medya halkın ilgi alanlarına yönelmiş ve magazinsel haberlere ağırlık vermeye başlamıştır. Böylelikle, şiddet içerikli haberler dahil her türlü olay kamuoyuna abartılı bir biçimde ve duygu sömürsü yapılarak aktarılmaktadır.

Türkiye’de yazılı basında kadına ilişkin şiddet haberleri verilirken gazetelerin genelde haber verme açısından klasikleşmiş kurallara bile uymadıkları görülmektedir. Haber, haber öğelerini oluşturan (ne, nerede, ne zaman, nasıl, niçin ve kim) sorularına tam olarak cevap veremeyecek şekilde oluşturulmaktadır. Haberde özellikle şiddete maruz kalanın, saldırganın cinsiyetlerinin ve uygulanan şiddetin biçiminin verilmesi yeterli görülmekte ve olayın diğer öğeleri göz ardı edilmektedir. Yazılı basında şiddetin konu edinilmesi, fakat etkilerinin araştırılmasına ilgisiz olunması yazılı basının habere öncelik vermesi durumu ile açıklanabilir. Haberin ne olduğu, veriliş tarzı ve habercilik ilkeleri, 19. yüzyılın ilk yarısında belirlendiği için bu konudaki ilkeler üstünlüklerini, tartışmazlıklarını bugüne değin sürdürmüşlerdir.

Türkiye’de ataerkil düzenin hakim olmasından dolayı kadına yönelik şiddet içeren haberler genelde erkeği haklı göstermektedir. Ayrıca, basın kuruluşları erkeklerin sahibi ve yöneticisi olduğu bir iktidar aracı olarak cinsiyetçiliğin sürdürülmesi ve yaygınlaştırılmasında çok büyük bir rol üstlenmiş durumdadır. Yazılı basın organlarının çoğunda şiddet anına ilişkin fotoğraflar açıkça gösterilmektedir. Bu tür bir yayın politikası izlenmesi kamuoyunu olumsuz yönde etkilemekte ve insanları şiddete özendirmektedir. Şiddete özendirme bu tür olayların Türkiye’de gün geçtikçe artış göstermesine neden olmaktadır.

Peki, hemen hiç kimsenin onaylamadığı bir davranış biçimi olan şiddeti özendirmek, nasıl olur da gazeteciler tarafından, kamusal sorumluluğu olması gereken basın tarafından gerçekleştirilen bir eylem olabilir? Gazeteciler ve medya bu konudaki

sorumluluklarının farkında değiller midir? Bu soruyu “evet” diye yanıtlamak olanaksızdır. Dünyanın hemen hemen bütün ülkelerinde olduğu gibi, Türkiye’de de gazetecilik meslek ilkeleri şiddetin özendirilemeyeceğini belirtmektedir.

Ne yazık ki, istisna düzeyinde kalan örnekler dışında medyanın kadının insan haklarının ihlali ve kadına karşı şiddetin önlenmesi için sorumlu bir politika izlemesi bir yana, medya bizzat kendisi bu eşitsizliğin ve şiddetin kitlesel düzeyde öğretildiği, desteklendiği, yeniden üretildiği bir araç haline gelmiştir.

Cinsiyet ayırımına dayalı kadın/erkek rollerini pekiştirerek; kadınlara karşı cinsiyetçi önyargıları yineleyerek; şiddeti özendirip, magazinleştirip erotikleştirerek; haberde, yorumlarda kadınlara yer vermeyerek, kadınları hayatın tüm alanlarında yok sayarak; değişik alanlara ve hatta kadınlara dair konuları işlerken bile, kadınları ve kadın örgütlerini muhatap almayıp, görüşlerine başvurmayarak kadınların haklarını ihlal etmektedir. Medyanın da etkisi ile, toplumdaki kadına bakış açısı daha da cinsiyetçi bir hal almakta, şiddet ve kadına karşı işlenen suçlar artmaktadır. Bütün bu ağır sorumluluğuna rağmen, basın organlarının bu yayıncılık anlayışını değiştirmesini sağlayacak hukuksal yaptırımlar yetersizdir (<http://www.lamdaistanbul.org>).

II. BÖLÜM

ŞİDDET OLGUSU, MEDYA VE KADIN

2.1. ŞİDDET OLGUSU

2.1.1. Şiddet Kavramı

Şiddet, insanlık tarihi kadar eski bir kavramdır. Hayvanlara karşı kendisini korumada şiddeti araç seçen insanoğlu, kısa bir süre sonra bu aracı kendi cinsine karşı kullanmaya başlamıştır.

Şiddeti saptamak ne denli kolaysa, kavram olarak sınırlamak ve tanımlamak da o denli zordur. Şiddet çok farklı yönleri bulunan bir olgu olgudur. Bu yüzden, değişik açılardan ele alınabilir. Örneğin, sosyolojik yönü dışında şiddet; psikolojik, ahlaksal , ekonomik, siyasal ve hukuksal yönleriyle de incelenebilir.

Şiddet, bir hareketin bir gücün derecesi, sertlik; hız; mecaz (duygu ve davranış için) aşırılık; karşıt görüşte olanlar, inandırma veya uzlaştırma yerine kaba kuvvet kullanma; kaba, sert davranmak; olayı çevreyi sindirmek için yaratılan olay ve girişilen harekete başvurmak; kaba kuvvet kullanmak (TDK Sözlüğü 1988, 1385).

Marvin'e göre ise şiddet; söz konusu davranışı, hoş olmayan, kabul edilmesi olanaksız, yasa dışı, rahatsız edici olarak tanımlayan olumsuz ahlaki imalar, kaba güç, gücün kötüye kullanılması yada zincirlerinden boşalmasıdır (Marvin 1989, 74). Bu tanımlarda şiddetin fiziksel yönüne değinilmektedir. Fiziksel şiddet de önemli olan, şiddetin acı

verici, dışsal ve acımasız oluşudur. Şiddetin en açık örneklerini de yine fiziksel hasara neden olan, aktif, sonuçları açısından dolaysız olan fiziksel şiddette görmek mümkündür.

Fransızca’da şiddet (violence) bir kişiye güç veya baskı uygulayarak; istediği bir şeyi yapmak yada yaptırmak şeklinde tanımlanır. Burada şiddet uygulama eylemleri, zorlama, saldırı, kaba kuvvet, bedensel yada psikolojik acı çektirme veya işkence, vurma ve yaralama olarak yer almaktadır. Başkasını öldürme, sakat bırakma, yada yaralama yoluyla zarar verilmesini içerdiği için şiddet genel anlamda gücü aşmaktadır. Bu tür eylemleri, başkasına karşı tehdit oluşturmayı ve kısaca insana fiziksel ve ruhsal zarar veren her davranışı şiddet olarak değerlendirebiliriz (Kocacık 2004, 12).

Şiddet, yalnızca insan vücuduna zarar veren maddi bir saldırı değil, zihinsel ve duygusal bakımdan bireyde hatırı sayılır tahriplere yol açan etkidir (Kalaycı 1993, 16). Karşılıklı ilişkiler ortamında, taraflardan biri veya birkaçı, doğrudan yada dolaylı, toplu yada dağınık olarak diğerlerinin, bir yada birkaçının bedensel bütünlüğüne yada ahlaki, manevj bütünlüğüne, malına veya simgesel ve kültürel değerlerine hangi ölçüde olursa olsun zarar verecek biçimde davranırsa, orada şiddet vardır (Michaud 1993, 11). Buna bağlı olarak, şiddetin ortaya çıktığı ortamlar içerisinde en önemlilerinden biri olarak ahlak kurallarına ilişkin alanlar gösterilebilir. Örneğin, ırzına geçilen bir kadının, intikam peşinde koşan bir erkeğin şiddete başvurusu gibi. Bu amaç doğrultusunda uygulanan şiddet, bir çok toplumda haklı olarak başvuru olan bir hareket olarak kabul edilmektedir.

Şiddet her zaman Nazi Subayı kılığında, sevimsiz bürokrat kılığında, mahalle bekçisi kılığında dolaşmaz; o çok zaman yakınmalarda, okşayışlarda, tatlı gülüşlerde, hüngür hüngür ağlayışlarda, çok iyi düzenlenmiş çekip gitme provalarında, ilkeli gibi görünen davranışların katılığında kendini belli eder (Timuçin 1993, 33). Dolayısıyla şiddet daima açık ve kolay fark edilebilir bir biçimde gerçekleşmez; kimi zaman bir olay veya davranıştaki şiddet unsurunun fark edilebilmesi için dikkatli bir tahlil ve derin bir düşünce gerekir. Bu türden şiddet örnekleri “örtülü şiddet” olarak adlandırılabilir. Bu tür şiddetin metotları arasında; aba altından sopa gönderme, klişeleşmiş ithamlarla yargılama, psikolojik veya manevi şantaj gibi unsurlar yer alır.

Gizli şiddet burada işe karışmaktadır. Değişik anlamlarını göz önüne aldığımızda, her anlamın gizli bir bileşeni olduğunu söyleyebiliriz. İnsanlar birbirlerine dokunmadan da şiddet uygulayabilirler. Sözle, yazıyla, jestlerle, hatta severek de birbirlerine şiddet uygulayabilirler. Önemli olan, karşı tarafı ezmek, rahatsız etmek, onun iç dünyasını (düşünce ve duygularını) ele geçirmektedir. Düşüncelerimize, özümüze, yüreğimize yapılan saldırı, uygulanan şiddet belki salt bedene yöneltilen şiddetten daha tehlikeli, daha ele geçiricidir (İnam 2001, 47).

Riches şiddetin sosyal bir eylem olduğundan söz etmektedir. Ona göre şiddet ilk olarak “kurban” ya da “tanık” olan kişilerin isteksiz de olsa bir kazanım aracıdır. Tutumların üstün gelmesi için çalışan iki rakip tarafından sosyal kurallara, değerlere seslenerek, kendi haklılıklarını eylem olarak dile getirmeleridir (Riches 1989, 76). “İç savaşlar, devrimler, gerilla savaşları, şiddet içeren grevler, başkaldırıları, isyanlar, suikastler” şiddetin bu tanımına ilişkin örnekleri oluşturmaktadır. Şiddetin ortaya çıktığı ortamlardan en önemlisi ahlak kuralına ilişkin olanıdır. Öte yandan şiddet kişinin sosyal konumunu yükseltmenin bir yolu olarak da ele alınabilir.

Kısaca söyleyecek olursak, şiddeti beş ayrı başlık altında tanımlayabilmek mümkündür (İnam, 2001; 46-47).

- **Kozmik Şiddet:** Doğada, evrende gördüğümüz varoluşun köklerinde bulunan şiddet.
- **Püskürten Şiddet:** Şiddet bir davranış biçimidir. İçinde hoşgörü, saldırganlık, öfke, hınç bulundurduğu görüşü şiddetin ikinci anlamıdır. Bazı insanlar birey olarak içlerinde şiddete açık zayıf bölgeler taşıyorsa, şiddet enerjisi oralarından dışarı çıkacaktır. Şiddet enerjisinin çıkış noktası bulabileceği zayıf noktalar kimi kişilerde ve kimi toplumlarda şiddet püskürmelerine yol açar. Bu enerjiyi olumlu enerjiye dönüştürmek gerek. İçimizdeki enerjiyi tanımak kendimizi tanımaktan geçiyor. Şiddeti dostluğa, sevgiye, müziğe, sanata, edebiyata, bilime çevirerek şiddet enerjisinden yararlanmış oluruz. Yoksa şiddet püskürten bireyle olur, etrafa zarar verebiliriz. Burada (şiddeti olumluya dönüştürebilmede) çeşitli merkezlere rol düşüyor.

- **Eğiten Şiddet:** Kaba kuvvet kullanmayla ilgilidir. şiddetin belli bir amaçla uygulanması söz konusudur. İnsanları eğitmek, terbiye etmek için başvurulur. Eğitim amacıyla dövme, bir yerde dövüleni adam etme anlamındadır. Buna göre: İnsanlar şiddetle terbiye edilebilirler. Gördüğümüz yaşadığımız her şiddetin kendiliğinden bir öğreticiliği vardır. Ters tepki yaratabilir, eğitilmeyi kabul etmeyebiliriz.
- **Sindiren Şiddet:** Tam bilinçli şiddettir. Yıldırma, korkutma, sindirme, direncini kırma özellikleriyle kendini gösterir. Sindiren şiddet, güç peşinde, iktidar tutkunu şiddettir. Kavgayla, savaşıyla, huzursuzlukla, terörle varolan şiddettir.
- **Çıkarıcı Şiddet:** Soygun yapma, çıkar ya da haz elde etme amacıyla uygulanan şiddettir. Örneğin, gasp, şantaj, ırza geçme gibi suçların oluşumunda belirleyicidir.

2.1.2. Şiddetin Türleri

Dar anlamda, ölçülebilir ve tartışma götürmez tek şiddet “fiziksel” şiddettir. Fiziksel şiddet, kişilere dolaysızca zarar verir ve başlıca üç özelliği vardır. Bunlar, şiddetin acımasız, dışsal ve acı verici oluşudur. Ayrıca şiddet, maddi güç kullanımıyla da tanımlanmaktadır. Şiddetin en açık örnekleri fiziksel hasara neden olan, kasti, pasif olmaktan ziyade aktif, sonuçları açısından dolaysız olanlardır. Bir şiddet edimi, insanlara ya da nesnelere karşı önemli ölçüde güç kullanımıdır. Başka bir deyişle şiddet, bir normu ihlal eden güç kullanımıdır (Akt: Dağtaş 2002, 12).

Pek çok kişi şiddeti sadece dayak veya vurmak olarak algılar. Oysa şiddetin pek çok türü vardır. “Sözlü şiddette”, sürekli eleştirmek, aşağılamak, küfür etmek, tehdit etmek, kişinin- özellikle de kadınların- kararlara katılımını engellemek, sürekli sorguya çekmek, sık sık bağırarak, aşağılayıcı isim takmak, alay etmek, “Cinsel şiddette” kadınları istemediği halde cinsel ilişkiye zorlamak, tecavüz, başka kişilerle cinsel ilişkiye zorlamak, cinsel olarak kadını korkutan ve kıran davranışlarda bulunmak, “Ekonomik şiddette” ise, Kadınları zorla istemedikleri işlerde çalıştırmak yada çalışmak istedikleri halde çalıştırmamak, kadınların eline hiç para vermemek veya parasını zorla elinden almak gibi örnekler yer almaktadır (Hürriyet Vakfı Eğitim Yayınları 2004, 7).

Bununla birlikte, şiddeti “özel” ya da “kolektif” olarak da sınıflandırabiliriz. Özel şiddet başlığı altında suç, intihar ve kaza, kolektif şiddet başlığı altında ise eski “Sovyet devlet

terörizmi” ve “Batılı devlet karşıtı terörizm” sayılmaktadır. Williams, kolektif şiddeti, bireysel şiddetten ayırmaktadır. “İç savaşlar, devrimler, gerilla savaşları, ayaklanmalar, isyanlar, siyasal tasfiyeler, soykırım, şiddet içeren grevler, düzenin sağlanması için keyfi zor kullanılması, planlı katliamlar, başkaldırıları, siyasal idamlar ve suikastlar” kolektif şiddet kategorisinde yer almaktadır. “Cinayet, yaralama, tecavüz, saldırı, yıkıcılık ile kişilere ve mülkiyete yapılan saldırılar” ise bireysel şiddet sınıfına yerleştirilmektedir (Akt: Schlesinger 1994, 12).

Aile içi şiddet adlı makalesinde Helga Rittersberg-Tılıç şiddeti dört ayrı gruba ayırmıştır (Rittersberg-Tılıç, 1998, 36).

- **Sözel Şiddet:** Bağırma, hakaret, küçük düşürme, kızma v.s...
- **Meşrulaştırılmış Şiddet:** İlkellik, eğitimsizlik, iletişim kuramama, kompleksli olma, demokratik olamama, öfke, sevgisizlik ve anlayışsızlık temelli uygulanan şiddet türüdür.
- **Baskıcı Olma:** Dayak, tecavüz, zorbalık, işkence, zorla bir şeyi yaptırmak, bilinçli olarak incitmek, otorite v.s...
- **Saldırgan Şiddet:** Savaş, cinayet, terör, fiziksel saldırı v.s...

Bazı araştırmacılar ise şiddeti görünür ya da örtük, dolaylı ya da dolaysız, fiziksel ya da duygusal, yasal ya da yasal olmayan, bireysel ya da toplu şiddet eylemleri şeklinde bir ayırma tabi tutmuşlardır (Büker; Kıran 1999, 23). Diğer bir ayırım ise; irade dışı ve iradi şiddettir (Dilipak 1985, 35).

- **İrade Dışı Şiddet:** Ruhsal durum ve birtakım saplantılarla ilgilidir.
- **İradi Şiddet:** Genellikle programlı ve uzun ömürlüdür. Saldırgan, şiddeti genelde iradi dışı şiddette ; savunmayı iradi şiddette yapar. İdeolojik şiddeti ise amaçlı şiddete örnek göstermek mümkündür.

Şiddetin durumu ve şiddetin var olan sistemle olan ilişkisi temelinde şiddet olgusu iki grupta incelenmektedir. Söz konusu şiddet, sistemi veya var olan yapıyı değiştirmeye yönelik bir boyut içeriyorsa siyasal şiddet olarak ele alınmakta, hedef olarak bireyi ve yakın çevresini alan ve toplumun geleneksel yapısıyla beslenen ve böylece sistemin

mevcut yapısının sürekliliğine katkıda bulunan bir boyut içeriyorsa, bireysel şiddet olarak tanımlanabilmektedir. Ayrıca, siyasal şiddet, genellikle “yıldırma”, “otorite boşluğu yaratma” şeklinde kendini göstermektedir (Ozankaya 1985, 51).

Bu noktada, toplumun temelini gözüne kestiren bir ihtirasın harekete geçirdiği erk mücadelesinin uzantısı olan şiddet uygulamaları ve yalnızca bireyin yakın çevresini, o andaki muhatabını gözüne kestiren ihtirasın harekete geçirdiği erk mücadelesinin uzantısı olan şiddet uygulamaları şeklinde bir ayrıma gidilebilir.

İkinci ekseninde açık-fiziksel şiddet ve sembolik şiddet olmak üzere ikiye ayrılır. Açık fiziksel şiddette, şiddeti görmek, izole etmek kolaydır. Sembolik şiddette ise şiddeti gözlemlemek daha zordur. Dilsel kalıplar, atılan bakışlar, yüz ifadeleri arası gizlenmiş imalar, psikolojik olarak geriletmeyi amaçlayan el ve gövde tavırlar v.b. bu gruba girmektedir. Hepsinde şiddet türü, şiddet içeren öğelerdir (Uğur 1992, 21-22).

Bu çerçevede şiddetin türleri ayrımından ilki, terör (dehşet) öğesini içeren, siyasal şiddet eylemleridir ve söz konusu şiddeti oluşturan öğeler geniş bir yelpaze çizmektedir. Siyasal şiddeti, fiziksel gücün meşru ve yasal olmayan biçimlerde kullanılması olarak ele aldığımızda, gerilla hareketlerine benzediği belirtilir.

2.1.3. Şiddetin Özellikleri

Şiddet tanımları ışığında, şiddetin özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- Şiddet, maddi ve manevi açılardan bireye zarar vermektedir.
- Söz konusu zarar, güç temelli davranışlardan yasa dışı, rahatsız edici nitelikteki ahlaki imalardan kaynaklanmaktadır.
- Toplum, şiddeti meşrulaştırmaktadır.
- Birey ve çevre sindirilmeye çalışılmaktadır.
- Şiddet, sosyal açıdan, kurban veya tanık olan kişiler için bir kazanım aracıdır.

2.2. KADIN

2.2.1. Toplumsal Cinsiyet Kavramı

“Toplumsal cinsiyet” kavramı yakın zamanlara ait bir kavramdır. 1968’de, toplumsal cinsiyetin biyolojik cinsiyetten nasıl farklı olabileceğini göstermek için Robert Stoller tarafından ortaya atılmıştır (Segal 1990, 98).

“Cinsiyet”, kişinin kadın ya da erkek olarak gösterdiği genetik, fizyolojik ve biyolojik özellikleridir. “Toplumsal Cinsiyet” ise kadının ve erkeğin sosyal olarak belirlenen rol ve sorumluluklarını ifade eder. Toplumsal cinsiyet biyolojik farklılıklardan dolayı değil, kadın ve erkek olarak toplumun bizi nasıl gördüğü, algıladığı, nasıl düşündüğü, nasıl davranmamızı beklediği ile ilgili bir kavramdır (Öztürk 2003, 8).

Toplumsal bir kategori olarak inşa edilen kadın ve erkek kimliği “toplumsal cinsiyet” kavramı ile anlamını bulmaktadır. Bütün canlılar ile birlikte insanlar da biyolojik açıdan üreme işlevini gerçekleştirmek üzere kadın ve erkek olarak sınıflara ayrılmaktadırlar. Bununla birlikte toplumsal yaşamda da kadın ve erkeğin sahip oldukları konumları farklıdır. Kadın ve erkekleri ayrı bir kategori olarak nitelendiren öge, onların doğalarından kaynaklandığı kadar toplum yaşantısından da kaynaklanmaktadır.

Toplumsal cinsiyet, temel toplumsal örgütlenmeleri biçimlendiren bir kurum olduğu kadar, bu örgütlenme biçimlerinden de etkilenen bir konumdur. Toplumsal cinsiyet ve toplumsal örgütlenme biçimleri arasında gerçekleşen bu etkileşimin boyutları, kültürlere, toplumlara ve zamana göre farklılık göstermektedir. Kültürel süreçler, biyolojik ayrımlara kültürün verdiği anlamlardan oluşmaktadır. Sosyal süreçler, toplumun belirlediği kadın ve erkek davranışları, duygu, değer ve düşünce beklentileri üzerine yapılmıştır. Tarihsel süreçler ise toplumsal kurumların tarihsel süreçteki evriminde tekrarlanan kadın ve erkek olma davranış biçimleriyle ilintilidir (Akt.: Kökalan 2002, 7).

Toplumsal cinsiyeti ifade etmek üzere kullanılan “toplumsal cinsiyet” kavramı, “bireyler için beklenti örüntüleri oluşturan, günlük yaşamın toplumsal süreçlerini düzenleyen, ekonomi, ideoloji, aile, siyaset gibi toplumsal örgütlenmelerin içine

yerleşerek onları biçimlendiren bir kurum olarak tanımlanmaktadır”. Örneğin, kadınlar toplumsal cinsiyet rollerindeki eşitsizliğin bir sonucu olarak, sadece ev kadınlığı ve annelik rolleri ile ev içi sorumlulukları üstlenmektedir. Maddi yönden zor bir dönem geçiren ailelerde tek geçim ve gelir kaynağı eşin işi yok olduğunda kadınlar, bu rol ve sorumlulukları gereği yine ancak hane içi çözümler üretebilirler.

Kadınlar kazanç sahibi olmadıklarından para üzerinde hiçbir zaman etkin bir kontrolü olabilen grup olamamışlardır. Sarf ettikleri emeğin parasal karşılığı çok sınırlı alanlarda mümkün olabilmektedir. Kontrolünü elinde tuttuğu tek kaynak çocuklarının emekleri olmuştur. Genellikle kız ve erkek çocuklarının haneye getirebilecekleri gelir, devamlı olmayan, geçici, düşük ücretli işlerden veya el becerilerinden kaynaklandığından, oldukça azdır. Örneğin, çocukların bir berber yanında çıraklık, lokantalarda garsonluk gibi işlerden elde ettikleri gelir, hane gelirine küçük bir katkı olmaktadır.

1970’lerde toplumsal cinsiyetin varlığını; başka bir ifadeyle, erkekler ile kadınlar arasındaki farklılıklar ve ayrılıkların biyolojik farklılıkla açıklanamayacağını, erkeklik ve kadınlıkla ilgili, kültürel açıdan egemen fikirlerin gerçekliğe ancak kabaca denk düşen stereotipleri temsil ettiklerini kanıtlamaya yönelik sosyolojik ve psikolojik çabalar vardı. Bu çalışmalar, toplumsal cinsiyetle ilgili düşünceler ve erkeklerle kadınların rolleri söz konusu olduğunda çeşitli kültürler arasında muazzam değişiklikler bulunduğunu ortaya koymuştu (Marshall 1999, 55).

Bilişsel ve yaradılışsal kapasitelerde önemli cinsiyet farklılıkları bulmanın zorluğu, bazı psikologları, sosyolojik cinsiyet rolleri kategorisiyle ilgilenmeye itmiştir. Sosyologlar, toplumsal açıdan kadın ve erkeğin rollerini tanımlarken tam bir fikir birliğine hiçbir zaman varamamışlardır. Bunlar insanların gerçekten yaptıkları şeyler miydi, yoksa sadece yapmaları beklenen şeyler mi? Ancak, rol kuramına temel oluşturan varsayıma göre, bir kişinin toplumdaki konumunun getirdiği beklentiler, kurallar veya normlar genellikle bireyleri destekleme ve ketleme süreçleriyle bu rollere uymaya zorlayacaktır. Popüler psikanalitik kavramlar benimsenerek, cinsiyet rollerinin, aynı cinsiyetten olan ebeveynle özdeşleşilmesi sayesinde içselleştiği kabul edilmiştir. Kadınlar ilgili, şefkatli olmayı ve başarıdan korkmayı; erkekler ise hırslı, akılcı ve rekabetçi olmayı öğrenmişlerdir (Segal 1990, 97).

Toplumsal cinsiyet gerçekliğini çözümleyen araştırmalar, kadınların ekonomik, politik, sosyal marjinalliğinin toplumsal cinsiyet rollerinin bir devamı sonucu olduğunu göstermektedir. Toplumsal kültürel tüm norm ve değerler kadınların soysa rollerini bireysel özellikleri temelinde değil, kadınlıkları ile sınırlamıştır. Her kültürde karmaşıklık, çeşitlilik gösterse de, kadınların rol ve sorumlulukları evrensel olarak benzerlik gösterir. Kadınların tüm düzeylerdeki yönetişimde erkeklere oranla daha güçsüz oldukları, bunun da ekonomik ve politik gücün eşitsiz paylaşımı, gelirde, kaynakların kullanımında, mülk edinmede eşitsizlikleri yarattığı görülmektedir. Kadınlar ikincil toplumsal konumları ile daha az okur-yazar, daha yoksuldur. İkincil bağımlı toplumsal konum ile yoksulluk adeta iç içe geçmiştir. Kadınların büyük çoğunluğu için ekonomik krizler, doğal afetler, savaşlar, çevre felaketleri, koşullarını daha da ağırlaştıran, yoksullukların artıran dönemlerdir (User; Kümbetoğlu; Kolankaya 2002, 134).

Sınıfların ortaya çıktığı andan itibaren, egemen sınıfların sömürülenlere, ezilenlere biçtiği tüm toplumsal roller, her zaman kadına ayrı biçimde ve daha da ağır biçimde yansımıştır. Kadın sadece bir köle, serf, ya da işçi olarak bırakılmamıştır. Kadın her zaman her yerde kadın olmasından gelen özelliği ile zora maruz bırakılmış boyun eğdirilmiştir. Erkeğin fiziki üstünlüğü kadının boyun eğdirilmesinde bir araç olarak kullanılmıştır. Sabahtan akşama kadar tarlada emek tüketen erkek köylünün, yeniden kendi emeğini üretebilmesi için, kadın evde hizmetkar olarak kullanılmaya zorlanmıştır. Oysa aynı kadın tarlada, erkeğin yanında emek de tüketmiştir. Kadının kocası tarafından ezilmesi, sömürülen sınıfın erkeklerine, egemen sınıflar tarafından hak olarak gösterilmiştir. Bu şekilde erkeğe verilen hak, aynı zamanda ezilen sınıfların kendi içlerinde kendileriyle çatışmasının bir aracı olarak kullanılmıştır. Oysa egemen sınıfların amaçları, emek gücünü en ucuza mal etmek ve en verimli biçimde kullanmaktır. Onların zenginliklerinin, egemenliklerinin, rahatlıklarının tek yolu budur ve kadın hiçbir ücret ödemeksizin, emekçi erkeğin sömürücü sınıflara daha ucuza mal olmasını sağlayan bir araç haline gelmiştir (<http://www.anthropology-works.org>).

Cinsiyete dayalı ilişkiye çağdaş bir yorum getirenlerin başında Gayle Rubin gelir. Rubin 1975'te "Kadınların Antropolojisine Doğru" başlığıyla yayınlanan kitaptaki seks ve

cinsiyet konularını birbiriyle ilişkili ancak farklı iki kavram olarak ele alır. Rubin kitabında, insanların biyolojik yapılarının onların sekslerini oluşturduğunu söyler. Rubin'e göre kadına ve erkeğe özgü diye ele alınan seksüel gereksinimler bile hep bu toplumsal düzenlemelerden etkilendiğinden içgüdüsel sanılan seksüel istekler ve bunların gideriliş biçimleri gerçekte biyolojik olduğu kadar toplumsal niteliklidir. Seksist ayrımın hem başlangıç noktası hem de ortamı ataerkil sistemin egemenliğinde olduğundan aile her yeni kuşakta yeni yöneten erkekler yönetilen kadınlar üretir (Arat 1995, 50-55). Bu bağlamda, ataerkil aile yapısının mevcut olduğu toplumlarda erkekler kadınların üzerinde her yönden egemen bir yapıya sahip oldukları için, kadına şiddet uygulamayı da kendilerine verilmiş bir hak olarak görmektedirler.

Toplumsal cinsiyet kavramı ile ilgili iki tür eleştiriye rastlamak mümkündür. Cinsiyet-toplumsal cinsiyet ayrımına yönelik eleştirilerden birincisi, toplumsal düzeyin dışındaki anlamlarda biyolojik bir farklılık (cinsiyet) bulunduğunu reddeden, Foucaultcu eleştirel yaklaşımdır. Öte yandan, biyolojik farklılığın toplumsal-ötesi bir olgu olduğunu savunan ve bedenin gerçek anlamını sakladığını ileri süren bir toplumsal cinsiyet görüşüne karşı çıkan eleştiriler de vardır. İkinci türdeki bir eleştiri, toplumsal cinsiyet kavramının kadınlar ile erkekler arasındaki, gücün (iktidarın) ve tahakkümün aleyhine işleyen farklılıklarda odaklanmasıyla bağıntılıdır. Bazı yazarlar, güç (iktidar) sorununu hem analitik hem de siyasal bakımdan ön planda tutma çabasında başlıca düzenleyici kavram olarak “*ataerkillik*” terimini kullanmayı tercih ederler. Ataerkilliğin çıkardığı bir sürü problem vardır; yalnız bizim burada not edecek kadar önemli gördüğümüz bir problem, biyolojik bir kategoriyi toplumsal bir kategori gibi değerlendirerek cinsiyet ile toplumsal cinsiyeti aynı kefeye koymasındır. Bu çerçeveye göre, kadınlara ve erkeklere, ataerkilliğin açıklanmasına yardımcı olan önceden oluşturulmuş gruplar gözüyle bakılmaktadır; ayrıca ataerkilliğin açıklanmasında genellikle döllenmenin biyolojisi kullanılmaktadır (Marshall 1999, 56).

2.2.2 Geleneksel Toplumlarda Kadının Konumu

Geleneksel toplumlara bakıldığında, bu tür toplumların kadın ve erkek arasındaki güç eşitsizliği üzerine kurulduğu görülür. Geleneksel toplumlarda kadınların ve erkeklerin belirli rolleri vardır. Böyle toplumlarda erkek üstünlüğü söz konusudur ve bu üstünlük tüm toplumsal kurumlara da yansır. Kadınlara karşı şiddet, güç dağılımındaki eşitsizlik,

bir cinsin başka cins tarafından denetlenmesi gibi olgular, bu tür toplumların ataerkil aile yapısına dayanır. Cinsiyetçi rollerin öğrenilmesine dayalı bir toplumsallaştırma süreci erkeklere toplumda güçlü ve üstün bir konum sağlamakta ve erkeklerin kadınlar üzerinde şiddet uygulaması için hoşgörü ortamını hazırlamaktadır. Geleneksel toplumların erkeği güçlü, akılcı, üretici olarak çizmesi ve kadına hakim olma, eşini yönetme rolünü vermesi ile de bir erkek modeli oluşmakta ve erkek, modelin kendine sunduğu rolü yerine getirme aracı olarak şiddeti uygulamaktadır (Kayır 1996, 93).

Bir toplum içinde kadın ve erkeğin rolleri, o toplumun gelenek, görenek ve inançlarıncı belirlenir. Örneğin, Türkiye’de kadının toplumsal yapı değişiminin gerçekleştirilmesinde etkin bir rol oynayacağı konusunda hiç kimsenin kuşkusu yoktur. Bunun bilincine varılmış olduğu için, toplumumuzda kadının durumunu yükseltmek üzere çeşitli girişimlerde bulunulmuş; ama kadın yine de toplum içinde bulunması gereken yere ulaşamamıştır Bunun gerçek nedeni, Türk toplumunda erkeğin üstünlüğünü kabul eden geleneksel, baskıcı ve istismar edici kurumların zayıf da olsa hala etkinliklerini sürdürüyor olmalarıdır. Ayrıca Türk toplumundaki inanç sisteminin kadın ve erkeğin toplumdaki konumunu belirlediği de söylenebilir. Toplumumuzda İslam düşüncesinin kültürel değerleri ve bu değerlerin belirlediği ahlaksal ideoloji hakimdir. Bu ideoloji, toplumsal işbölümünü cinsiyete göre düzenler. Geleneksel İslam düşüncesi kadın ve erkeği hakları ve yapabilirlikleri yönünden kesinlikle ayırır (Arat 1986, 14-15).

Geleneksel toplumlarda daha çok erkek çocukların tercih edilmesi kadınlar için en az saldırı yada tecavüz kadar önemli bir olgudur. Çünkü, geleneksel toplumlarda bir zamanlar kız çocuklarını öldürmeye kadar varan duygular artık onların sistemli olarak ihmal edilmeleriyle açığa vurulmaktadır. Bazı ülkelerde 2 ile 4 yaş arası kızların ölüm oranı aynı yaştaki erkeklerin neredeyse iki katıdır.

Bu konuda dünya genelinde yapılan bazı araştırmalar, erkek çocukların tercih edildiği yerlerde kızların yetersiz eğitim ve bakım gördüklerini ve daha az beslendiklerini göstermektedir. Örneğin, Hindistan’da, Pencap’ta ana babalar erkek çocuklarının sağlığı için kız çocuklarına oranla daha fazla harcama yapmaktadırlar. “Geç olsun, ama oğlan olsun”, der bir Nepal deyişi. Bütün Hindistan alt kıtasında , Çin, Güney Kore ve

Tayvan’da olduğu gibi, bu ÷lkede de erkek çocukları tercih edilir. Bu k÷lt÷rlerde erkeklere değer verilmesinin nedeni, ailenin soyunu devam ettirmeleri ve bazı dinsel töreleri ancak onların yerine getirebilmeleridir. Daha da önemlisi, oğullar bir aile için ekonomik bir değer ve ana babanın yaşıllığında bir güvencedir (Marshall 1997, 171).

Erkeğin özne kadının ise nesne olarak konumlandığı egemenlik ve bağımlılık ilişkisine dayanan bu cinsiyet konumlandırılması geleneksel toplumdan modern topluma geçiş sürecinde ve sonrasında da devam etmiştir. Üstelik de kadının, ev ortamının dışına çıkmaya, kamusal alanda yer almaya başladığı modern toplumsal ortamda da bu ikili ilişki, daha doğrusu iki cins arasındaki egemenlik ve bağımlılık ilişkisi çok daha belirgin biçimde hissedilmeye başlanmıştır. Kadın, erkeğin egemen olduğu, dolayısıyla da erkeğin belirlediği kamusal alanın ilişkiler ortamında kendi başına varlık göstermekten çok erkek yanında, onun varlığını ve gücünü pekiştirici rol almaya başlamıştır. Örneğin, iş ortamında kadın, erkeğin yardımcısı, işteki başarısının pekiştiricisi olurken iş dışı ortamda erkeğin eğlence alanında onu eğlendiren, yaşamdan zevk almasına yardımcı olan, onun yaşamının yardımcı unsuru rolüyle konumlandırılmıştır. Hem zaten kamusal alan erkek egemen değerlerle yapılan bir ortam olduğu için söz konusu alana kadının daha etkin katılımı, bu alanda başarılı olması da beklenmemekteydi. Dolayısıyla da kadın kamusal alanda ancak mülkiyetinde bulunduğu erkekle birlikte varlık gösterebilmekteydi. Bu durumda da kadının, başarı ve etkin katılım adına özel bir çaba göstermesine gerek yoktu (<http://www.rtuk.org.tr/>).

2.2.3. Aile ve Kadın

Aile, kan bağı ya da yasal bağlarla birbirine bağlı olan insanlardan oluşmuş, mahrem ilişkilerle ör÷lü bir gruptur. Aile zaman içinde ayakta kalmayı ve değişikliklere uyum göstermeyi başarmış, çok esnek bir toplumsal birimdir. Murdock ve Malinowski’ye göre aile ortak yerleşim yeri, ekonomik işbirliği, yeniden üretim özellikleri ile belirlenen, cinsler arası sınırlandırılmış ilişkilerin zeminini teşkil eden evrensel bir sosyal gruptur. Toplum ile bireyler arasındaki ilişkiyi birinci elden inşa eden bir sosyal kurum olarak ailenin en temel fonksiyonları şunlardır:

- İnsan neslinin devamını sağlayan yeniden üretim,

- Üyelerinin bakım, beslenme, sevgi, aidiyet ve sosyal çevre gibi gereksinimlerine cevap vermek,
- Toplumsal- kültürel norm ve değerlerin kuşaklararası aktarım ve muhafazasının gerçekleştirildiği sosyalizasyondur (Yıldırım 1998, 24).

Aile kurumunu; tüm yönleriyle inceleyen yaklaşımların ortak noktası; aile kurumunun özgüllüğünü, önemini, tarihsel süreç evrelerinde geçirdiği tüm değişimlere rağmen kalıcılığını ve sürekliliğini vurgulamasıdır. Ancak tüm insanlararası ilişkilerde ve toplumsal kurumlarda görüldüğü üzere aile kurumunun yapısı içerisinde, fonksiyonlarını gerçekleştirme sürecinde çeşitli boyutlarda sorunların ortaya çıktığı görülmektedir.

Aile kurumunun tarihsel süreç içerisinde, çeşitli aile tipleri oluşturma (geniş aile, çekirdek aile v.b.), hane halkı azalıp çoğalmakta ise de kadın ve erkek cinsinin birlikteliğiyle varolma özelliğinin değişmediği görülmektedir. Malinowski, aile kurumunu cinsler arası sınırlandırılmış ilişkiler ve aralarındaki duygusal bağları ile tanımlar. Yakın dönemlerde görülen tek ebeveynli ya da aynı cinsten kişilerin oluşturduğu aile tiplerinin gelişim seyri bu oluşumdan farklı olmaktadır. Aile kurumunun cinsiyet temelinde inşası; aile içi ilişkiler örüntüsünde; her cinsin kendine özgü biyolojik farklılığı, toplumsal rolleri, üstlendikleri görevlerden kaynaklanan cinsler arası önemli sorunların yaşanmasını beraberinde getirebilmektedir. Aile içi şiddet; aile kurumunu oluşturan kadın ve erkek cinsinin ilişkiler örüntüsünü olumsuz yönde etkileyen bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sorun ailenin tüm üyelerini etkileyen, çeşitli psikolojik, sosyal, kültürel boyutları olan spesifik bir sorundur (Yıldırım 1998, 25).

Aile sosyolojisi, farklı aile biçimleri, tarih boyunca aile kurumunun geçirdiği değişimler, sosyo-kültürel değişimlerin aile kurumunu nasıl etkilediği, aile kurumu ile ekonomi ve sosyal hayat arasındaki karşılıklı etkileşimler, aile ile ilgili takip edilen siyaset, bu siyasetin aile kurumuna olan etkileri, aile ve toplumu ilgilendiren hemen tüm konuları ele almaktadır. Aile sosyolojisini, feminizmle son derece ilgili kılan yönlerinden bir tanesi, kadının ezilmesini aile kurumuna bağlayan Marksist feministlerin, bu nedenle aile kurumunun ortadan kalkması gerektiğine yönelik

teorileridir (Marshall 1997, 7). Feminizmle ilgili olarak ortaya atılan temel kavram ve kuramların hepsinin temelinde aile kavramı yatmaktadır. Çünkü kadın hep aile içinde hayat bulmuş, yer tutmuş bir varlıktır. Kadın ülke yönetmekten ziyade ev yönetmiştir. Kadının, içindeki karar alma süreçlerine her zaman olmasa da azımsanamayacak kadar sıklıkla müdahil olduğu tek kurum aile olmuştur. Aile, toplumsal cinsiyet kavramının açığa çıktığı, olduğu yerdir. Toplumsal cinsiyette meydana gelen rol değişimleri de aile içinde yaşanır (Öztürk 2003, 7).

Kadın annedir. Toplumumuzda, pek çok toplumda olduğu gibi, kadın yalnızca çocuk doğurmaz. Aynı zamanda bebeklerin bakımı için birincil sorumluluk yüklenir, zamanlarının çoğunu erkeklerden daha fazla bebek ve çocuklarla geçirir ve onlarla temel bir duygusal bağ kurar. Buna karşılık babalar ve diğer erkekler zamanlarının bir bölümünü çocuklarına ayırmalarına rağmen, yine de çocuğun birincil ailesi değildirler.

Kadınların anne olarak tanımlanmaları, özellikle çocuk doğurmalarından kaynaklanan politik bir olgudur ve bu tanımlama ataerkinin politik gereksinimini yansıtır. Ataerkil sistem anneliğin politik olarak oluşturulmuş bir gereklilikten ziyade biyolojik bir gerçeklik olduğu mitini korumaya yönelir. Devletin temel olarak kadın/erkek ayrımından kaynaklanan, kamu ve özel ayrımlar içinde inşa edilmesi bu sürece yardımcı olur. Kadının işlevini yurttaş olmayan ve akıldışı bir varlık olarak tanımlayarak, onların kamusal alan dışında olma nosyonunu meşrulaştırır ve kadını sınırlandırılmış seçimler ve alternatifler içine hapseder. Onlar annedir. Ataerki, doğal ve kaçınılmaz olarak görülen çocuk doğurma ve bakma arasında bir eşitleme yaparak bu görüşü empoze etmeye yönelir. Ataerkil sistem çocuk doğurucu ve onların birincil bakıcısı olma rollerini sürdürmek için kadınların ufuklarını kontrol etme mücadelesidir. Önceliği kadınların birincil rolleri olarak anneliği korumak için onların seçimlerinin sınırlandırılmasıdır. Ataerkil egemenlik kadınların alternatiflerini annelik ve anne olmakla sınırlandırarak kendi politik kontrolünü geliştirmeye dayanır ve politikasını doğal gibi sunar (ILEF 1993, 246).

2.2.4. Kadın Hakları

Kadın hakları, kadınların toplumun bütün kesimlerinde erkeklerle eşit bir biçimde sahip olmaları gereken hakların bütünüdür. Kadın hakları, kadının aile içinde ana olarak ve çalışma yaşamında özel biçimde korunmasını öngören kuralları da içine alır.

Kadının insan hakları, bir kadının bir birey olarak görülmesi ve kabul edilmesi, kendi adına karar vermesi ve davranma kapasitesi, bütün kaynaklara ve sosyal, ekonomik ve politik desteğe adil olarak kabul edilmesi için gerekli olan kolektif haklardır. Aynı zamanda kadınların üçüncü kuşak hakları olarak da adlandırılan bu haklar, insanların doğuştan sahip olmaları gereken, insan hakları olarak derlenen, tanımlanan ve sözleşmelerde, çeşitli anayasa ve hukuk sistemlerinde güvence altına alınan haklar ve ötesidir (Deniz 1998, 13).

Kadın hakları konusu, insan hakları çerçevesinde ele alınmalıdır. Ancak, insan haklarına ilişkin değerlendirmeler tek başına kadın haklarını ve özgürlüğünü karşılamaya yetmemektedir. Kadın haklarının toplumsal yapı, aile ve iktidar ilişkileri içinde yeniden yapılandırılması gerekir. İnsan hakları, yeryüzünde eşit olarak yaşayan bütün bireylerin birbirlerine karşı salt insan olmaktan kaynaklanan ödevleridir. İnsan haklarından, insanın insan olmaktan kaynaklanan tüm hakları anlaşılmaktadır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde de insan hakları; cins, dil, din, siyasi, milli ve sosyal köken, servet, doğuş veya diğer herhangi bir fark gözetmeksizin, insanın insan olması nedeniyle her insan tarafından yaralanılabilen haklar olarak belirlenmiştir (http://www.hukuk.gen.tr/dergi/yazilar/014_kadin_haklari).

Kadınlara yönelik şiddet; bunlar arasında dayak, sakatlama, cinayet, bebek öldürmek, tecavüz ve şiddetli ihmal; belki de dünyadaki en yaygın, ama en az tanınan insan hakları ihlalidir (Marshall 1997, 169). Kadınların ilerlemesini engelleyen etmenler politik, ekonomik, sosyal, kültürel, hukuki, eğitsel ve dini koşullarla yakından ilişkilidir. Bu unsurlar ailede, toplumda, ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde kadınlara yönelik eşitsizlik, haksızlık ve sömürücü koşulların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Kadın On Yılı'nda "eşitsizlik, kalkınma ve barış" hedeflerinin saptanması, kadınların ulusal düzeyde statülerinin geliştirilmesi, kadınların ayrıma tabi tutulmasının önlenmesi,

kalkınmanın nimetlerinden ve her türlü kaynaklardan eşit şekilde yararlanması için çalışmalar yapılmıştır. On yıllık dönemin ilk yarısındaki gelişmeleri gözden geçirmek için 1980 yılında Kopenhag’da II. Dünya Kadın Konferansı düzenlenmiştir. Konferansın ardından “Kadınlara karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi” 1 Mart 1980 tarihinde üye ülkelerin imzasına açılmıştır. Türkiye sözleşmeyi 1985 yılında imzalamıştır. 1995 yılında Pekin’de toplanan IV. Dünya Kadın Konferansı sonunda oluşturulan Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı, kadın-erkek eşitliğini gerçekleştirmeye yönelik somut politikalar ortaya koymuştur (<http://www.sosyalhizmetuzmani.org/kadinhaklarishu.htm>).

Kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olmak yolunda verdiği savaşın temsili başlangıcı 8 Mart 1857 yılında Amerika’nın New York kentinde tekstil sektöründe çalışan yüzlerce kadının düşük ücretlerini, uzun çalışma saatlerini ve insanlık dışı çalışma koşullarını protesto etmek için grevler yapması olarak kabul edilmektedir. Bu olaylardan 52 yıl sonra Danimarka’nın Kopenhag şehrinde düzenlenen Kadın Sosyalist Enternasyonal toplantısında 8 Mart 1857’de New York’ta başlayan, kadınların haklarının kazanılması ve kadınların birlikteliği mücadelesinin her yıl Kadın Günü olarak kutlanması kararlaştırılmıştır. Kadın hakları mücadelesinde 1975 yılı büyük önem taşımaktadır. 1975 yılı Uluslar arası Kadınlar Yılı olarak kutlanmıştır. Bu yıl etkinlikleri içerisinde Birleşmiş Milletler 8 Mart gününü Dünya Kadınlar Günü olarak kutlamaya başlamıştır. İki yıl sonra 1977’de, Birleşmiş Milletler genel toplantısında kadın hakları, uluslararası barış günü olarak kabul edilmiştir (http://www.kadininsanhaklari.org/id_231).

8 Mart’ın Dünya Kadınlar Günü olarak kabul edilmesinin iki temel nedene dayandığı açıklandı. Bu nedenlerden ilki, dünya barışının korunması, sosyal gelişim ve temel insan haklarının kullanılması için kadınların da eşitlik ve kendilerini geliştirmelerine olanak tanınması gereksinimiydi. İkincisi ise kadınlara eşit hakların verilmesi ile Dünya barışının daha da güçleneceği düşüncesinin yaygınlaşmaya başlamasıydı.

Dünya Kadınlar Günü ülkemiz içinde de kadın haklarının kazanılması, iyileştirilmesi için konunun gündeme gelmesinde de önemli bir gün. Kadın haklarının ülkemizde kullanımı ne yazık ki homojen bir dağılım göstermiyor. Kazanılan deneyimlerin, tüm

ülke sathına yayılması için yılda bir gün olsa da Dünya Kadınlar Günü bizim için ayrı bir önem taşıyor (http://www.dunyayacicek.com/8_mart.htm).

Dünya genelinde kadın haklarında son yıllarda meydana gelen artış dahi bir çok gerçeği değiştirebilecek nitelikte değildir. Günümüzde Dünyadaki en fakir ve eğitimsiz insanların büyük bir çoğunluğunu yine kadınlar oluşturmaktadır. Bugün dünyada kadınlar işyerlerinde erkeklere göre büyük oranda daha az ücretle çalıştırılmaktadır. Bu örneklerden de anlaşılacağı üzere, günümüzde hala kadın hakları ihlal edilmekte, kadınlar toplumda ikincil konumda yer almaktadır.

2.2.4.1. Dünyada ve Türkiye’de Kadın Haklarına İlişkin Düzenlemeler

Dünya genelinde, kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin ilk önemli belge, 1979 yılında, BM Genel Kurulu’nda kabul edilen ve 1981’de üye ülkelere imzaya açılan (CEDAW) “*Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi*” dir. (CEDAW), uluslar arasında resmi anlamda kadının insan haklarının, yani kadınlara uygulanması gereken hukukun bir metnidir. “*Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi*”nin varlığının resmen kabul edilmesi, kadınlara karşı her alanda yapılan ayrımcılığın ve dolayısıyla insan temel hak ve özgürlüklerinden mahrum bırakıldığının uluslararası düzeyde resmen tanınmasını sağlamıştır. Bu sözleşmeyi Türkiye 1985 yılında bazı maddelerine çekince koyarak kabul etmiştir.

1980’de Kopenhag’da toplanan BM Kadın On Yılı Dünya Konferansında, “*Dayak ve Aile İçi Şiddet*” başlıklı bir karar kabul edilmiştir.

16-26 Temmuz 1985 yılında Nairobi’de yapılan Dünya Kadınlar Konferansı İleriye Dönük Stratejileri’nin Barış bölümünde, kadınlara yöneltilmiş şiddet ve silahlı çatışmalarda kadınların korunmaları ilke olarak kabul edilmiştir. Nairobi’de gerçekleştirilen Dünya Kadınlar Konferansı’nın Dördüncüsü 1995 yılında Pekin’de gerçekleştirilmiştir. Dördüncü Dünya Kadınlar Konferansı, daha önce yapılan uluslar arası konferanslar zincirinin bir halkası niteliğindedir. Pekin Dünya Kadınlar Konferansı Eylem Planı’nda ele alınan başlıca konular arasında kadına yönelik özel ve kamusal alanda görülen şiddet özel bir yer tutmaktadır. Pekin Dördüncü Dünya Kadın konferansının Nairobi’de yapılan konferanstan en önemli farkı; kadın sorunlarının

önündeki tüm engel ve kısıtlılıkları ortadan kaldıracak eylem ve uygulamaların başlatılmasını ülke hükümetlerinin taahhüt etmiş olmalarıdır (Yıldırım 1998, 45-46).

20 Aralık 1993 tarihinde BM Genel Kurulu'nda “Kadınlara Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Bildirge” kabul edilmiştir. Bütün dünya ülkeleri bu Bildirge'nin kabul edilmesi için, “*Kadın Haklarını Çiğnemek İnsan Haklarını Çiğnemektir*” sloganıyla yürütülen bir imza kampanyasına destek vermişlerdir. Dünyanın her yerinde kadınlara karşı uygulanan şiddet konusunda *acilen* önlem alınması talebiyle açılan bu imza kampanyasında Türkiye koordinasyonunu İ.Ü. Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi üstlenmiş ve NGO'larla işbirliği içinde imzaların toplanmasına destek vermiştir. Kampanyaya katılan ülkeler arasında Türkiye 30.000'den fazla imza toplayarak birinci sırayı almıştır.

“Kadınlara Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Bildirge”de, *şiddetin önlenmesi, failin cezalandırılması ve şiddete uğrayanın korunması* konusunda Devletlere düşen sorumluluklar ve görevler ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Bildirge’de, Devletlerin iç hukuklarında ceza, medeni, idare ve iş hukuku ile ilgili kanunlarında “şiddet uygulayanın cezalandırılması ve kadınların sahip oldukları haklar konusunda bilgilendirilmeleri ve bu konuda NGO'larla işbirliği yapılması” öngörülmüştür. Ayrıca, özellikle şiddete uğrayanların güvenliği ve fiziksel ve psikolojik rehabilitasyonu için Hükümet bütçesinde yeterli ödenek ayrılması hususu da önemle vurgulanmıştır. Birleşmiş Milletler uzman kuruluşlarının rolüne de değinilen Bildirge’de kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda bilginin yaygınlaştırılmasına ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Bildirge, hukuki bağlayıcılığa sahip olmadığı halde, kadınlara yönelik şiddetin önlenmesi açısından içerdiği ilke ve kurallar, tüm devletlerce dikkate alınmakta ve yapılan iç hukuk düzenlemelerine dayanak oluşturmaktadır (http://www.hukukcu.com/bilimsel/kitaplar/kadina_siddet.htm).

2000 yılında New York'ta imzalanan Pekin+5 toplantısı sonuç bildirgesinde, kadına karşı şiddetin tanımı genişletildi. Türkiye'nin önerisiyle "namus suçları" ve "zorla evlendirilme" ilk kez uluslararası bir anlaşma metnine girdi. Türkiye'nin önerisiyle metne giren bazı maddeler şöyle:

- Kadın-erkek eşitliği perspektifinin tüm ana plan, program ve önleyici yasal adımları atmaları,
- Kadının toplumdaki cinsiyet kodlamalarına bağlı olarak üstlendiği roller kapsamında yarattığı emeğin ücretlendirilmesi konusunda gerekli önlemlerin alınması,
- Kayıt dışı ekonomide ve tarımda çalışan kadınların iş koşullarının düzeltilmesi ve sosyal güvenceye kavuşturulması,
- Kadınların karar alma mekanizmalarında eşit bir şekilde yer almasının önündeki engellerin kaldırılması,
- Toplumdaki cinsiyet rollerinden kaynaklanan eşitsizlikleri ortadan kaldırmaya yönelik, belirli bir zaman dilimi içinde gerçekleştirilmesi öngörülen hedefler koyulması ve bunun için gerekli para ve insan kaynaklarının tahsisi

Toplantının sonuç bildirgesinde yer alan diğer maddeler ise şöyle:

- Kadınlara uygulanan şiddete karşı uluslararası planda 'sıfır hoşgörü' kampanyası açılması,
- 2005 yılına kadar ilk ve ortaöğretimde toplumsal cinsiyet farkının giderilmesi. 2015 yılına kadar kız-erkek bütün çocuklara ücretsiz, zorunlu ilköğretim hakkı sağlanması,
- Kadın ticaretine kurban olanlara ekonomik alternatifler sunulması,
- Küreselleşmenin kadınların karşı karşıya olduğu olumsuzlukları ve toplumdaki cinsiyet rollerinden kaynaklanan farklılıkları arttırdığının göz önüne alınması, kadınların sosyal güvenlikle eşit düzeyde yararlanmasının sağlanması,
- Kadınların mülkiyet ve miras haklarının tam olarak kullanabilmelerinin sağlanması,
- Kadınların konut üzerinde denetim ve konut edinebilme haklarının sağlanması,
- Toplumsal cinsiyet ayrımcılığıyla ilişkili baskı ve şiddetin, iltica için geçerli neden olarak kabul edilmesi,
- Kadınların siyasi partilere ve parlamentolara katılımını arttırmaya yönelik kotalar getirilmesi (<http://www.kadininsanhaklari.org/?id=254>).

Avrupa düzeyinde, İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Korumaya Dair Avrupa Sözleşmesinde (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde) ve Avrupa Konseyi çerçevesindeki diğer insan hakları belgelerinde “kadının şiddete karşı korunması” bakımından özel bir düzenleme mevcut değildir. Ancak, kadına karşı şiddeti önlemeye yönelik özel bir düzenleme olmamakla beraber, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde

yer alan “işkence yasağı, insanlık dışı ve kötü muamele yasağı ve zorla çalıştırma yasağı” gibi kurallardan hareketle, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin “BM Kadınlara Karşı Şiddetin Önlenmesine İlişkin Bildirge”deki ilkelerle ve kurallarla örtüşen kararları olduğunu görüyoruz.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin kararları yanında, ayrıca Avrupa Birliği’nde işyerinde cinsel tacizin önlenmesine ilişkin Avrupa Komisyonu Tavsiye kararları ve Daphne programının kurulması kadına karşı şiddetin önlenmesi konusunda atılmış somut adımlardır. Başlangıçta Ekonomik Topluluk kurmak amacıyla oluşan günümüzdeki adıyla *Avrupa Birliğinde*; Avrupa Komisyonu Tavsiye Kararlarında görüldüğü gibi, kadına yönelik şiddet konusu *iş yerinde cinsel tacizin önlenmesi* çerçevesinde, diğer bir ifadeyle *çalışma yaşamı çerçevesinde* ele alınmaktadır.

Türkiye’de 1982 yılında yürürlüğe giren Anayasa kadın ve erkek arasında tam bir eşitlik sağlamıştır. 1982 Anayasa’sının 10. maddesine göre; herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Anayasanın 10. maddesindeki eşitlik ilkesinde yer alan cinsiyet kriteri bazı maddelerde tekrar edilerek vurgulanmakta, bazı maddelerde de kadınları koruyucu hükümler yer almaktadır. Örneğin Anayasanın 41. maddesi “Aile Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar” şeklindedir. Anayasanın 41. maddesi önceleri sadece “aile toplumun temelidir” ibaresinden oluşmaktaydı. Daha sonraları 41. madde değiştirilerek, “aile toplumun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır” hükmü eklenmiştir. Bu değişiklik kadın-erkek eşitliği açısından atılan önemli bir adım olarak değerlendirilebilir.

1982 Anayasasının Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevini düzenleyen 42. maddesi de kadın ve erkeğin eşit olduklarını yinelemektedir. Bu maddeye göre, ilköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunlu hale getirilmiştir. Yine çalışma şartları ve dinlenme hakkını düzenleyen 50. maddede kimsenin yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan

işlerde çalıştırılmayacağı belirtilerek cinsiyet eşitliği vurgulanmakla birlikte aynı maddede kadınların çalışma şartları bakımından özel olarak korunacakları ifadesi yer almaktadır (1982 Anayasası).

Kadınlara yönelik şiddet tüm dünyada yüksek oranlardadır. Türkiye’de de bu oran oldukça yüksektir. Türkiye’de kadınlara uygulanan şiddetin büyük bir bölümü aile içinde yaşanmaktadır. Bu konuda özel bir kanun çıkarılmadan önce aile içinde uygulanan şiddet ceza kanunlarındaki genel hükümler doğrultusunda değerlendirilmekteydi. Genel şiddet hükümlerinin aile içi şiddet olaylarına aynen uygulanmaya çalışılması bu tür şiddetin ortadan kaldırılması konusunda yetersiz kalmaktaydı. Aile içi şiddet konusunda caydırıcı hükümler getirilmesi gerekliliği nedeniyle 17 Ocak 1998 yılında Ailenin Korunması Hakkında Kanun çıkarılmıştır. Halk arasında “**Koruma Emri**” diye bilinen 4320 sayılı “**Aileyi Koruma Yasası**” aile içinde şiddete uğrayan kadınların, şiddet tehdidinden bir an evvel ve güvenli bir biçimde kurtarılmasını amaçlamaktadır. Bunun için şiddet uygulayan kişi, yargı kararıyla ortak yaşam ve çalışma alanlarından uzaklaştırılmaktadır. Bu yasa ile Türkiyeli kadınlar, aile içi şiddet karşısında hızlı ve etkin önlemler alınmasını sağlayan, kolaylıkla kullanabilecekleri yasal bir mekanizmaya kavuşmuş oldular (<http://www.kadininsanhaklari.org/?id=336>).

Cumhuriyetin kurulmasından sonra yürütülen devrimler yasal alanda köklü değişiklikler getirmiştir. Bunlardan biri özellikle kadınlar açısından önemli haklar getiren “Türk Medeni Kanunudur”. 17 Şubat 1926 tarihinde İsviçre Medeni Kanunundan örnek alınarak bir medeni kanun çıkarılmıştır. Bu kanun, kadın-erkek eşitliği hususunda radikal değişiklikler getirmiş ve kadınların önünü açarak modern standartlara yaklaşmalarına hizmet etmiştir. Ancak, zaman içinde yeni gelişmeler doğrultusunda ciddi bir reformasyon görmeyen Medeni Kanun bugün bazı hususlarda yetersiz kalmış ve 1935lerden beri süren reform çalışmaları 1 Ocak 2002’de yürürlüğe giren Yeni Türk Medeni Kanununu şekillendirmiştir. Yeni Medeni Yasa ile kadın haklarına ilişkin birçok düzenleme yapılmıştır (<http://www.die.gov.tr/tkba/mevzuat.htm>).

- Türk Medeni Kanununda değişiklik yapılmadan önce “**aile reisliği**” kavramı vardı ve ailenin de reisi koca olarak belirlenmişti. 2002 yılında yürürlüğe giren Yeni Medeni

Kanun ile aile reisliği kaldırılmış, eşlerin evlilik birliğini beraberce yönetecekleri maddesi kabul edilmiştir.

- Eski kanunda evlilik birliğini temsil yetkisi kocaya verilmiştir. Yeni yasada temsil yetkisi eşlerin her ikisine birden aittir.
- Türk Medeni Kanununda (1997 yılında) kadınların eşlerinin soyadlarının önünde kendi soyadlarını da kullanabilecekleri yönünde yapılan değişiklik, 2002 yılında yürürlüğe giren Yeni Türk Medeni Kanununda da aynen kabul edilmiştir.
- Eski Medeni Kanuna göre eşlerin velayeti birlikte kullanacağı, anlaşmazlık halinde ise babanın reyunin üstün olacağı hükmü Yeni Medeni Kanunda değiştirilerek eşlerin velayeti birlikte kullanacakları düzenlenmiştir. Anlaşmazlık durumunda ise hakim karar verecektir.
- Yeni Medeni Yasa ile eşlerin birbirlerinden izin almaksızın meslek ve iş seçiminde bulunabilecekleri hükmü getirilmiştir. Bu maddeyle eşler mesleklerini birbirlerinden izin almaksızın devam ettirebileceklerdir.
- Eski Türk Medeni Kanununda eşlerin boşanması halinde “mal ayrılığı” olarak bilinen eşlerin sadece kendi adlarına kayıtlı olan mallara sahip olabileceği hükmü yer almaktaydı. Ancak yapılan düzenleme ile evlilik birliği kurulduktan sonra her eşin karşılığını vererek elde ettiği malvarlığı değerleri (edinilmiş mallar) evliliğin sona ermesiyle eşit olarak paylaşılmaktadır. Kişisel mallar ise sahiplerinde kalmaktadır.
- Eski Medeni Kanuna göre evin ve çocukların geçimi kocaya ait iken Yeni Medeni Kanunda, eşler birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıklarıyla katılırlar şeklinde düzenleme yapılmıştır.
- Daha önce evlenmek için müracaat yeri, erkeğin oturduğu yer evlendirme memurluğu iken, Yeni Yasa da kadın ve erkeğin oturduğu yer evlendirme memurluğu olarak düzenlenmiştir.
- Yeni Türk Medeni Kanununda evlenme yaşı hem erkek hem de bayan için eşitlenerek yükseltilmiştir. Aile izni ile evlenme durumunda 17 yaşını doldurmak, mahkeme kararıyla evlenme durumunda ise 16 yaşını doldurma şartı getirilmiştir. Eski Medeni Kanunda ise, aile izni ile evlenme halinde erkek 17, kadın ise 15 yaşını doldurmuş mahkeme kararıyla evlenme halinde ise erkek 15, kadın 14 yaşını doldurmuş olmalıydı.

Eski Türk Medeni Kanunu ile Yeni Türk Medeni Kanununu karşılaştırdığımız yukarıdaki maddelerden de anlaşılacağı üzere, Yeni Türk Medeni Kanunu kadın-erkek eşitliğini sağlayan maddelerden oluşmaktadır. Bu bağlamda Eski Türk Medeni Kanunda yapılan değişikliklerin temel nedeninin ise kadınların haklarını korumak ve kadın-erkek eşitliğini sağlamak olduğu söylenebilir.

2.2.4.2. Dünya’da ve Türkiye’de Kadın Hareketleri

Kadın hareketleri, kadınları toplumda erkeklere tanınan haklara kavuşturarak aradaki eşitsizliği gidermeye, kadınların mesleklerini ve yaşam biçimlerini özgürce seçmelerini sağlamaya yönelik toplumsal hareketlerdir. Kadın hareketleri kadınları zayıf, edilgen, akıyla değil duygularıyla davranan kişiler olarak gören egemen anlayışa karşı çıkar. Kadın hareketleri ayrıca kadınların cinsel nesneler olarak görülmesini eleştirir. Kadınların kimliklerinin ve kişiliklerinin bilincine varmaları hareketin öncelikli hedefleri arasındadır.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi; herkesin yaşama hakkını, bireyin hür ve güvende oluşunu (3. mad.) ve hiç kimsenin şiddet, işkence, insanlık dışı ve aşağılayıcı davranışlara maruz bırakılamayacağını (5. mad.) belirtir. Buna karşılık insanlığın yarısını oluşturan kadınlar, dünyanın her yerinde, gerek toplumsal alanda (sokakta, işyerinde) gerekse aile içinde dayak, cinsel istismar, taciz, ensest ve tecavüz gibi çeşitli biçimlerde şiddete maruz kalırlar. Toplumların temel birimi olan aile kurumu içerisinde yaşadığı şiddet ise kadınların maruz kaldığı şiddet türleri içerisinde özgül bir yer tutar (Yıldırım 1998, 23).

Tüm bu şiddet uygulamaları karşısında kadınlar da eli kolu bağlı durmamışlardır. 1970’lerin başında, özellikle İngiltere ve ABD gibi gelişmiş ülkelerde görülen kadın hareketleri, daha sonraları tüm dünya genelinde görülmeye başlanmıştır. Kadınlar Dünyanın her yanında sığınaklar kurmuşlar, yasal reformlar için bastırmışlar ve şiddetin gerisindeki cinsiyet ayrımcılığıyla mücadele etmişlerdir ve hala da mücadeleye devam etmektedirler. Çoğu endüstrileşmiş ülkede ve en az bir düzine gelişmekte olan ülkede taciz ve saldırıya uğrayan kadınlarla çocuklarının sığınabilecekleri kadın sığınma evleri oluşturulmuştur. Brezilya’da tecavüz, dayak ve ensest kurbanları için tüm çalışanların

kadın olduğu otuz kadar karakol kurulmuştur. Afrika’da ise kadınlar cinsel ameliyatlara savaşım için eğitim kampanyaları düzenlemektedirler (Marshall 1997, 172).

Kadının aile içinde maruz kaldığı şiddet 1950’li yıllara kadar hiçbir şekilde kayda değer bir durum olarak görülmemiş ve ele alınıp bilimsel incelemelere tabi tutulmamıştır. Kocanın karısına yönelik şiddeti hep yabancı ve uzak tanıdıkların uğradıkları şiddetin gölgesinde kalmış ve pek görülmemiştir. Ancak, 1970’li yıllarla birlikte kadına yönelik şiddetin dikkate alınması ve incelenmesi gerektiğine yönelik bir bilinç ve hatta daha çok merak oluşmuştur. Bu ilgi ve merakın oluşumunda feminist yazarların önemli etkisi vardır. Onlar, dikkatleri konuya çekmeyi başarmakla kalmaz, aynı zamanda ilk bilimsel araştırmaları da yürütürler. Sorunun açığa çıkarılıp bilimsel araştırmaların konusu kılınmasına önemli katkılarda bulunurlar. Koca şiddetine uğrayan kadınlara yardımda bulunmak amacıyla, ilk kurumsal çözüm arayışları da bu yıllarda gerçekleşir. Bu bağlamda ilk olarak 1973 yılında Londra yakınlarında bir sığınma evi açılarak, bugün dünyanın her bir yanında mevcut olan binlerce kadın sığınma evlerinin ilk örneği oluşturulur (Vatandaş 2003, 21-22).

Kadın hareketi, kadınların erkeklerle eşit konuma ulaşmak istemesiyle başlamıştır. Tüm dünyada kadın hareketlerini başlatanlar ise “feminist” olarak nitelendirilmişlerdir. Feminizm, dünyaya kadınlar açısından bakmak, kadınların rengini katmak olarak tanımlanmaktadır. Feminizm, değerlerini yüceltmek kısır döngüsü yerine, verili olan ataerki değerlerin kadınlar tarafından yorumunu öne çıkarıp, sosyolojik, psikolojik, ekonomik ve siyasal platformda kadının erkekten farklılığının kabul edildiği bir eşitlik anlayışı için mücadele etmektedir. Farklılığın eşitliğe engel oluşturmadığı anlayışından yola çıkılarak, cinsiyete dayalı hiyerarşinin sarsılıp, cinsel rollerin ve erkek egemenliğini içeren iktidar kavramının sorgulanıp, yeniden düzenlenmesini amaçlamaktadır.

Farklı kadın değerlerinden doğan farklı feminizm anlayışları olmasına rağmen, kadın hareketi için bazı ortak unsurlardan söz etmek mümkündür (Akt: Kökalan 2002, 16-17).

- Feminizmin tüm türleri kadınları, erkeklere bağımlı kılan bütün ilişki türlerinin değiştirilmesi gerektiğini savunmaktadır.

- Feminizm, yalnızca düşüncelerden ibaret değildir. Kadınların çeşitli olanaklara sahip olabilmesi için dünyanın değiştirilmesini, erkekler ve kadınlar arasındaki ilişkilerin dönüştürülmesini amaçlamaktadır. Bu nedenle de feminizm aynı zamanda politik ve eylemsel pratiği olan düşünceler dizisidir.
- Feminizm, çeşitli toplumlarda kadınlar için oluşturulmuş olan , “doğal” ve “normal” olarak kabul edilen bir çok durumu sorgulamaktadır.
- Feminizm, kadın ve erkek ilişkilerini dengelemek anlamında edindiği amaçlar ve çözüm yolları ile kışkırtıcı ve eleştirel bir nitelik taşımaktadır.
- Feminizm, kadın-erkek ilişkilerinin niteliği hakkında tarafsız ve nesnel bilgi anlayışından yola çıkmamaktadır. Bu anlayışla da feminizm, kadınların bilgi birikimleri ve yaşam deneyimleri konusunda ciddi sorular ortaya atarak, aklın, bilimin ve toplumsal teorinin sorgulanmasını amaçlamaktadır. Bu amaç, feministlerin kendi teorilerini- feminist teori- oluşturmasını da mümkün kılmaktadır.

Dünyada çeşitli ülkelerde görülen kadına yönelik şiddet, Türkiye’de de önemli bir toplumsal sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Gelişmiş batı ülkelerinde, 1970’lerden itibaren kamuoyunun dikkatini çeken sorun ülkemizde, 1980’lerin ortalarından itibaren tartışılmaya başlanmıştır.

17 Mayıs 1987 tarihinde kadınların gerçekleştirdiği “Dayağa Hayır” Yürüyüşü, Türkiye’de kadın hareketi açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir. Yürüyüş, eyleme katılan kadınların işaret ettiği üzere, kadınların aile içerisinde gördükleri şiddete karşı çıktıkları ilk toplu sestir. Diğer ülkelerde görülen oluşumların bir benzeri olarak, kadın hareketi içerisinde yer alan bir grup gönüllü kadının düzenlediği “Dayağa Karşı Dayanışma Kampanyası”, kadınların aile kurumunun mahremiyeti altında, özel hayatlarında yaşadıkları şiddetin evin duvarları dışına çıkarak toplumsal alanda görünür, tartışılır olmasına, insanların ilgi ve duyarlılığını sağlamak açısından çok önemli bir organizasyondur. Yine bu yürüyüş sonrasında düzenlenen 4 Ekim 1987 ‘Kariye Kadın Şenliği’ ve Dayağa Hayır kampanyasının öyküsünün ve aile içi şiddete uğrayan kadınların tanıklıklarının anlatıldığı ‘Bağır Herkes Duysun’ (1988) adlı kitap, Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet sorununun toplumsal alanda görünür, konuşulur, tartışılır olma sürecindeki çok önemli kilometre taşlarıdır (Yıldırım 1998, 37).

Bu tür kadın hareketlerinden başka, Türkiye’de çeşitli gönüllü kadın kuruluşları (vakıflar), yerel yönetimler bünyesindeki merkezler, bazı üniversiteler kapsamındaki kadın çalışmaları ve araştırmaları merkezleri, kadın kütüphaneleri gibi önemli düzenlemelerin, kurum ve kuruluşların olduğu görülmektedir. Ancak, Türkiye geneline bakıldığında, bu oluşumların yeterli olmadığı, aile içinde kadına yönelik şiddetin gerçek boyutlarını tüm yönleriyle ortaya koyan bilimsel çalışmaların da sınırlı sayıda olduğu gözlenmektedir.

Kadın hareketleri çeşitli toplumlarda değişik kesimlerin tepkisiyle karşılaşmıştır. Bazen yalnız erkeklerin değil, kadınların da bu harekete karşı direndiği görülmüştür. Ayrıca, kadın hareketlerinin amaçlarında da ülkeden ülkeye değişimlerin olduğu gözlenmiştir. Bazı yerlerde başlık parasının kaldırılması, örtünme ve kaç- göç konusundaki kuralların yumuşatılması hedef alınmıştır. Birçok ülkede, sözleşme yapmak ya da dava açmak konularında kocanın iznini gerektiren yasal uygulamaya karşı çıkmıştır. Sanayi toplumlarında eşit işe eşit ücret talebinde bulunulurken; magazin basınının körüklediği kadın tipiyle mücadeleye girişilmiştir.

2.2.5. Kadın ve Şiddet

Birleşmiş Milletlerin “Kadına Yönelik Şiddetin Yok Edilmesi Bildirisi”nde, kadına yönelik şiddet “cinsiyete dayalı ve kadınlarda fiziksel, cinsel, psikolojik herhangi bir zarar ve üzüntü sonucunu doğuran veya bu sonucu doğurmaya yönelik özel yaşamda veya kamu yaşamında gerçekleşebilen her türlü davranış, tehdit, baskı veya özgürlüğün keyfi biçimde engellenmesi” olarak tanımlanmaktadır. Belgelenen şiddet eylemlerinde tüm kadınların 1/4’ünün şiddetin bir biçimi ile yaşadığı, bu şiddetin 3/4’ünün kadına eş tarafından yöneltildiği belirtilmektedir (http://www.saglik.tr.net/genel_kys.shtml).

Kadının uğradığı şiddet türleri, bu şiddetin failleri ve şiddetin mekanı son derece geniş ve çeşitlidir. Bu nedenle, “4. Dünya Kadın Konferansı Eylem Platformu ve Pekin Deklarasyonu”nda kadına yönelik şiddet, genel bir bakış açısıyla, şöyle sıralanmıştır: (<http://www.kssgm.gov.tr/pekin.rtf>)

Dayak dahil aile içinde meydana gelen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet, evdeki kız çocuklarının cinsel istismarı, çeyizle bağlantılı şiddet, evlilikte tecavüz, kadının cinsel organına zarar verme ve diğer geleneksel uygulamalar, nikah dışı şiddet ve istismarla bağlantılı şiddet; tecavüz, cinsel taciz, işyerinde, eğitim kurumlarında ve başka yerlerde sarkıntılık ve cinsel zorlama dahil toplum içinde meydana gelen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet, kadınların alınıp satılması ve fahişeliğe zorlanması; neden olursa olsun, devletin yürüttüğü veya göz yumduğu fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet.

Kadınlara yönelik şiddetin diğer türleri arasında, silahlı çatışma durumlarında kadınların insan haklarının ihlal edilmesi, özellikle cinayet, sistematik tecavüz, cinsel kölelik ve gebeliğe zorlama vardır. Kadınlara yönelik şiddet hareketleri, aynı zamanda zorla kısırlaştırma ve düşüğe zorlama, kontraseptiflerin zorla/baskıyla uygulanması, bebeklerin öldürülmesi , doğum öncesi cinsiyet seçimini de kapsamaktadır.

Kadınlara yönelik şiddet sınır ve mekan tanımaz bir biçimde yaşanmaktadır. Bu konuda temel birkaç teorik yaklaşıma göz atıldığında şiddetin farklı düzeylerde irdelendiğini görmek mümkündür.

Bir teoriye göre, erkekler öğrenme yolu ile şiddete yönelik davranışlar göstermektedir. Bu teori, ailesinde, çocukluğunda şiddete maruz kalmış bir anneyi ve şiddet uygulayan bir babayı gören, ya da çocukluğunda kötü muameleye maruz kalmış olan erkeklerin şiddete yöneldiğini söylemektedir. Psikanalitik teoriler ise, hem erkek hem de kız çocuk için şiddetin bilinçaltında var olduğunu, ancak ödipal dönemde anneden kopuşun ve anneye yönelik arzunun bastırılmasının erkek çocukta kız çocukta daha güçlü bir korku, nefret ve şiddet duygularına yol açtığını ortaya çıkarmıştır (Kayır 1996, 93).

Kadına yönelik şiddet hem birey olarak kadınları, hem de toplumu temelden etkileyen ciddi sorunlar doğurur. Kadına uygulanan şiddet türlerinde kültürel farklılıklar rol oynasa da, değişik ülkelerde yapılan çalışmalar, kadına yönelik şiddetin tipi ve tanımı ne olursa olsun her kültürde benzer etki yarattığını göstermektedir.

Kadınlara yönelik şiddetin ilk kategorisini toplumdaki şiddet oluşturmaktadır. Toplumdaki şiddetin en yaygın biçimleri cinsel taciz ve tecavüzdür. “Cinsel taciz”,

kadının isteği dışında bedenine ve cinselliğine yöneltilen her türlü davranış, fiziksel temas, cinsellik içeren ifadeler sarf etme ya da söz veya eylemle cinsel talepte bulunma gibi davranışlardır. Cinsel taciz olarak kabul edilebilecek davranışların ortak özelliği kadınların yaşam alanını ve biçimini denetlemesi ve sınırlamasıdır. Bu tür davranışlar kadınların kamusal alandan uzaklaşmasında etkili olmaktadır(Atak 2000, 51-52).

Toplumda kadınlara karşı işlenen şiddet fiillerinin en ağır biçimi tecavüzdür. “Tecavüz”, erkeğin bir kadın veya erkekle onun isteği ve rızası dışında, güç kullanarak, korkutarak yada ilaç-alkol gibi bir madde ile yargılama yeteneğini etkileyerek veya rıza gösterme yaşının altında olan bir çocukla yaptığı cinsel girişimlerin tümüdür. Tecavüz eylemi bir erkek tarafından diğer bir erkeğe karşı da işlenmekle birlikte, bu saldırının mağduru genellikle kadınlar olmaktadır (Yüksel 1996, 113).

Tecavüz, kadının vücut bütünlüğünü ihlal etmenin yanı sıra ayrıca üreme sağlığı üzerinde de ciddi ve olumsuz sonuçlara neden olmaktadır. Tecavüz mağduru, yalnızca fiziksel yaralanma ya da duygusal travma yaşamaz, ayrıca hamile kalma yada bulaşıcı bir hastalığa yakalanma riskiyle de karşı karşıya kalır. Kürtajın pahalı olmasından ya da yasalarca yasaklanmış olmasından dolayı kürtaj olma olanağı bulamayan kadınlar, tecavüz eden kişinin çocuğunu doğurmak zorunda kalmaktadır. Tecavüzün kadına verdiği zarar bu durumda daha ağır olmaktadır. Fakat, kadın tecavüz sırasında karşılaştığı bu sonuçlardan daha da ağır bir sonuçla karşılaşabilir. Bu ise kadının öldürülmesidir. (Atak 2000, 52).

Tecavüz bütün toplumlarda yaygın olan ağır bir şiddet suçudur. Örneğin, ABD’de yılda 250.000 tecavüz olayının yaşandığı, İsviçre’de ise yıllık sayının 4.000 civarında olduğu açıklanmaktadır (Godenzi 1992, 13) . Bu alanda verilen rakamlar tecavüz suçlarının ancak çok küçük bir kısmını ortaya koymaktadır. Tecavüze uğrayan kadınların büyük bir bölümü bu saldırıyı açıklamaktan kaçınır. Çünkü, kadınlar kendilerine yöneltilen bu tür saldırıları yakınlarının öğrenmelerini istemezler.

Mağdur kadın kendini değersiz ve yetersiz görme eğilimindedir. Şiddet içeren bir ilişkiyi bitirmekteki yetersizlikleri ve erkeğe bağımlılıkları, şiddeti hak ettikleri inancıyla birleşmektedir (Şahin 2003, 26). Şiddete maruz kalan kadın, güçsüzlük,

utanma, korku, suçluluk, kızgınlık, yabancılaşma, yalnızlık gibi duygular yaşar ve uzun süre yaşadığı şiddetin etkisi altında kalır, ne yapacağını, nasıl bir tepki göstereceğini kestiremez. Şiddete uğrayan kadının yeniden şiddete uğrama korkusu vücudunu hareketsiz bırakmasına neden olur ve kadın erkeğin uyguladığı şiddet karşısında tepkisiz kalır.

2.2.5.1. Aile Kadın ve Şiddet

Aile içi şiddet gücün; güçlüden zayıfa, yaşlıdan gence, erkekten kadına kötüye kullanılmasıdır. Şiddeti uygulayan kişi bu yolla dış dünyada yitirdiği veya sahip olmadığı gücü kazanmaya çalışmaktadır. Şiddet eylemlerinin çoğu erkeklerce gerçekleştirilmektedir, bu aile içi şiddet için de geçerlidir. Tarihsel olarak bakıldığında erkeklerin, kadınların kimlik, kişilik hakları ve günlük hayatları üzerinde dikkate değer düzeyde güce sahip oldukları görülmektedir. Bu bağlamda, şiddetin kontrol, cezalandırma ve baskınlık kurma amacıyla kullanılan bir erkeklik hakkı gibi görüldüğü düşünülebilir.

Başka bir tanımlamaya göre, aile içi şiddetle, kendini aile olarak tanımlamış bir grup içerisinde zorlamak, aşağılamak, cezalandırmak, güç göstermek, öfke, gerginlik boşaltmak amacıyla bir bireyden diğerine yöneltilen her türlü şiddet içeren davranış kastedilmektedir. Ailede eşler arasında görülen şiddet içeren davranışlar genelde erkeklerden kadınlara yönelik olmaktadır. Dünya genelinde aile içinde gerçekleşen kocadan kadına yönelik şiddet, kadından kocaya yönelik şiddetten daha baskın bir orana sahiptir. Yapılan araştırmalar, şiddet uygulayanların %95'inden fazlasının erkek, şiddete maruz kalanların %90'ından fazlasının kadın olduğunu ortaya koymaktadır (Güneri 1996, 87).

Dünya genelindeki örneklere bakıldığında, Bangkok'ta evli kadınların %50'sinin kocalarından dayak yediği bildirilmektedir. Ekvador'da, Quito'daki köylerde yaşayan kadınların %80'i fiziksel saldırıya uğramıştır. Nikaragua'da erkeklerin %44'ü karılarını yada sevgililerini dövdüklerini itiraf etmektedirler. Hindistan'da ise en acı şiddet biçimlerinden biri olan “çeyiz ölümleri” yaşanmaktadır. Hindistan'da çeyiz koca adayları tarafından çabuk zengin olmanın bir yolu olarak görülmekte; sözü verilen para ve mallar ortaya çıkmayınca genç gelinler cinayet ve intihara varan şiddete maruz

kalmaktadırlar. Aynı derecede şaşırtıcı istatistikler endüstrileşmiş ülkelerde de görülebilmektedir. ABD’de her on beş saniyede bir kadın dayak yemekte; her gün dört kadın bu nedenle öldürülmektedir. İngiltere’de kocanın “başparmak kuralına” uymak; yani başparmağından daha kalın bir sopa kullanmamak koşuluyla, cezalandırmaya hakkı vardır (Marshall 1997, 169). Bu bağlamda, kadınlara yönelik aile içi şiddet eylemlerinin ister gelişmiş, ister gelişmekte olan ülkeler olsun; bütün kültürlerde ve sosyo- ekonomik gruplarda görüldüğü söylenebilir.

Kadına karşı şiddet uygulayan sadece koca değildir. Kadın evlenmeden önce de baba ve ağabeyinden şiddet görebilmektedir. Örneğin, Sudan’da evlenene dek bakire kalmalarını sağlamak için kız çocukların cinsel organları sakatlanmaktadır. Nepal’de ise kız çocukları babalarının erkek çocuklara olan düşkünlükleri nedeniyle ihmal edilirler. Babanın ihmali ise kız çocuklarının genellikle ölümü ile sonuçlanmaktadır. Yani kadına yönelik şiddetin ilk aktörleri olarak baba ve ağabey gösterilebilir. Kadın evlendikten sonra kocası, daha sonra da oğlu tarafından şiddete maruz kalabilmektedir. Bu durum aile içi şiddette, kadına yönelik şiddetin yerini büyötmektedir.

Kadınlara karşı aile içi şiddet, toplumun erkek egemen yapısından kaynaklanmaktadır. Erkek egemen siyasal, toplumsal ve ekonomik yapılar, aile içi şiddeti beslemekte ve kadınlara şiddetten çıkış yollarını kapatmakta önemli bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla, aile içi şiddeti üreten dinamikler, yalnızca aile içindeki dinamiklerden değil, toplumun toplumsal, hukuksal, ekonomik, geleneksel, siyasal ve eğitimsel yapısı içerisinde kadını ayrımcılığa uğratan ve onu erkeğe bağımlı kılan mekanizmalardan kaynaklanmaktadır. Erkeğin, yasalardan ve toplumun ataerkil geleneklerinden kaynaklanan kadına göre üstün konumu, kadının erkeğe hizmet etmesinin ve erkeğin aile içi kararlarda kadından daha fazla söz sahibi olmasının “doğal” görülmesi de şiddeti besleyen diğer unsurlardır. (İlkkaracan; Gülçür; Arın 1996, 25). Bu nedenle, kadın dövmenin gerisinde, ataerkil ailede kurumsallaşan güç dengesindeki eşitsizliğin yattığını söylemek mümkündür.

Aile içi şiddet fenomeninin gözden kaçırılmaması gereken karakteristik özellikleri olarak; itaatsiz, otoriteye karşı gelen aile üyesini yanlış olduğu düşünülen davranıştan vazgeçirme, özellikle kadına karşı bir güç gösterme yöntemi olarak uygulama ve tüm uygulamaların kültürel normlarca kabul görmesi ve meşru sayılması gösterilebilir.

Gündelik yaşamda şiddet denince akla ilk gelen “fiziksel şiddet”tir. Aile içinde kadınlara uygulanan şiddet yalnızca yumruk, tekme, tokat gibi fiziksel şiddet türleriyle sınırlı kalmamaktadır (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu 1998, 19). Fiziksel şiddetten başka, aile içerisinde kadınlara özellikle erkekler tarafından “cinsel şiddet”, “ekonomik şiddet” ve “psikolojik şiddet” gibi farklı şiddet türleri de uygulanmaktadır. Örneğin, kadının evden çıkmasının yasaklanması, çevresindeki insanlarla görüşmesinin engellenmesi, her zaman hareketlerinin denetlenmesi vb. kadına uygulanan psikolojik bir şiddettir. Özellikle evli bayanların kocaları tarafından cinsel tacize veya tecavüze uğramaları ise cinsel şiddete örnek olarak gösterilebilir. Yine kadının ekonomik özgürlüğünün olmayıp, ekonomik açıdan erkeğe bağımlı olması da erkeklerin kadınlar üzerinde ekonomik şiddet uygulayabilmelerini kolaylaştırmaktadır.

Şiddete maruz kalan kadınların bu ilişkiyi neden sürdürdükleri ve kadınlara karşı bazı erkeklerin neden şiddet uyguladıkları sorularına değişik cevaplar verilmiştir. Bu cevaplarda aile içi şiddetin nedenleri yatmaktadır. Aile içi şiddetin nedenlerinden biri, genetik faktörlere dayandırılmaktadır. Örneğin, hiddet duygusunun nörolojik ve metabolik temelleri olduğunu gösteren kanıtlar vardır. Fakat, bu kızgınlığın neden eş veya çocuğa yöneldiği açıklanamamıştır. Aile içi şiddetin bir diğer nedenini de psikolojik faktörler oluşturmaktadır. Örneğin, şiddet kullananın saldırganlığı önemli bir faktördür. Aynı zamanda, şiddete maruz kalan kadının psikolojik olarak zarar gördüğü de ortadadır. Srivastov ise kadın mağduriyetini statü, rol ve genel olarak kadın hakları gibi sosyo-ekonomik faktörlerin bir ürünü olarak görür. Böylece konu ile ilgili çalışmalarda kadın mağduriyetinin temeli, evlilik ve aile kurumları ile farklı cinsiyet rolü sosyalizasyonunda aranır (İçli 1995, 16-17).

Aile üyelerinden birinin; fiziksel, sözel, duygusal, cinsel gibi çeşitli şekillerde sergilediği davranışlara maruz kalan tarafın acı, ıstırap, utanç duyduğu, örselendiği, zarar gördüğü aile içi şiddet; aile yapısını temelden sarsan, çok ciddi sonuçlar doğuran, aile üyelerinden özellikle kadınların örselendiği bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

İlk sertlikler başladığında kadın şaşkıncıdır, kendi kendine sorar, “Bu bana mı? Hayır, doğru değil, bir yanlışlık var, kendini kaybetti, kocamı bana karşı kışkırttılar, o aslında pişman...” Şiddet sürüp gittiğinde, çabalayıp durur. Açıkla bir türlü, yardım istese

başka bir türlü sorunlar yaşar. Kadınlar eş, baba ve ağabey gibi yakınlarının şiddet ve baskısına maruz kaldığında çevrenin tepkisi farklı olur. İşin ilginç, kadınların kendilerinin tutumu da farklıdır. Evinde yangın çıksa ve bir kadın canını kurtarmak için kaçsa bu davranışı desteklenir ve kaçmasına yardım edilir. Eve bir hırsız girse, kadın “hırsız var” diye bağırırsa ne olur? Belki gözü pek bir iki kişi gelir. Belki onlar da kendilerine bir şey olmasından korkarlar. Eş dost, yoldan geçen vatandaş insanlık namına polise haber verir. Polis er geç gelir. “Eve hırsız girmesi ailenin özel sorunu; kendine dikkat et, evinin kadını ol” denmez. Anasına babasına, kardeşine gidebilir. Aileler de kızlarını, kardeşlerini teselli eder, onlara kol kanat gererler. Aynı kadını kocası dövdüğünde aile, konu komşu ve polisin tutumu değişiktir. “Bu sizin, ailenizin özel konusu ben bir şey diyemem” denir. Hepsi kapıları kapar, geri çekilir. Kadını yalnız bırakırlar (Yüksel 1996, 97-98).

Walker, eşlerarası şiddeti açıklamada 3 ana teoriyi kategorize etmiştir (Akt: Yıldırım 1998, 29).

- **Feminist- politik teoriler**

Bu teoriye göre, erkekler güç kazanmak, elde etmek, kendilerini otoriter ve güçlü hissetmek için kadını döverler. Şiddet gücün dışı vurumudur. Çünkü, geleneksel toplumlar erkeğe baskın olmayı öğretir, kadını eşit görmez, eşitliğe izin vermez ve kadını baskı altında tutar. Feminist perspektife göre, kadınlar ve erkekler arasındaki güç eşitsizliği, toplumda kadına yönelik şiddetin sürekliliğine yol açmaktadır. Eşler arası şiddet genellikle yakın ilişkilerde kadının bağımsızlığına karşı erkeğin müdahalesi olarak açıklanmaktadır.

- **Sosyo- Kültürel Teoriler**

Bu yaklaşım, feminist politik teorilerle psikolojik teoriler arasında yer alır. Sosyologlar, şiddeti çevre faktörlerini temel alarak açıklamaya çalışırlar. Bu teoriye göre, aile içi şiddet bir sosyal sistem problemidir. Şiddet, ailedeki ilişkilerde başarısızlığa işarettir. Erkek, beklentilerinin karşılığını görmediğinde veya ailedeki statüsünün tehdit edildiğini hissettiğinde, karı-koca ilişkisinde başatlık sağlamak için şiddete başvurur.

Kadınlar ve erkekler arasındaki şiddet davranışının kullanımındaki farklılık erkek alt kültüründen ziyade bir toplumun sosyo-kültürel yapısından kaynaklanmaktadır. Örneğin, özellikle geleneksel toplumlarda çocuk yetiştirilme sürecinde kızlar hanım hanımcık olmaya özendirilirken, erkekler akranlarıyla kavga ettiklerinde, meydan okumaları, fiziksel olarak karşılık vermeleri istenir. Erkek çocuklara yaşamları boyunca ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için şiddet kullanımının başarı getireceği öğretilir. Sosyolojik teoriler, bazı toplumlarda çeşitli yollarla kadınlara şiddetin yöneltilmesinin büyük oranda hoş görüldüğüne işaret eder. Sokaktaki veya televizyonda şiddetin sergilenmesi, o kültür tarafından teşvik edilir.

• Psikolojik Teoriler

İlk teoriler, kadınlardaki mazoşist eğilimlerin kendilerinin istismarına yol açtığı üzerinde durmuşlardır. Kurban durumuna düşme teorilerinin bir versiyonunda kurban (kadın), karşısındakiyle kurduğu iletişim yoluyla çoğunlukla sözsüz olarak kendisini kurban olma yolunda daha incinebilir hale getiren mazoşist olarak ele alınmaktadır. Ancak, bu mazoşistçe süreç, kurbanın (kadının) kendisine yönelen şiddetten zevk aldığı anlamına gelmemektedir. Şiddete uğrayan kadının mazoşistçe eğilimi nosyonuna feminist karşı çıkışlar vardır. Mazoşizmin çoğunlukta yalnızca kadınlara özgü bir şey olduğu tartışılır ve mazoşizm; şiddet içeren bir ilişkide, kişinin kendisinin zarar görmesine ısrarla katkıda bulunması ve acıdan zevk almasıyla ortaya çıkan ruhsal bozukluk olarak tanımlanır. Ancak, psikolojik teorilere göre acı çekmek isteyen mazoşist kadınlarla, şiddet içeren ilişkisinden acı çeken ve mücadele eden diğer kadınların ayırt edilmesi gerekir.

Aile içi şiddet terimi, 1970’lerde feministler tarafından yaygınlaştırılmıştır. Dayak yiyen kadınlar için sığınma evleri kuran feministler, ev içi şiddetin, toplumsal cinsiyete bağlı iktidar (güç) eşitsizliklerinin ve kadınların ezilmesinin bir yansıması olduğu görüşündedirler (Öztürk 2003, 6).

Aile içi şiddetin bir olgu olarak su yüzüne çıkarılması, kadın hareketinin en önemli başarılarından biridir. Yüzyıllarca inkar edilen, ailenin kutsallığı altında hoş görülen ve teşvik edilen aile içi şiddet konusunda yapılan çalışmalarda ortaya çıkan rakamlar ürkütücüdür. Yapılan bu çalışmalara göre, çağdaş toplumlarda kadınlara yönelik aile içi

şiddet bulguları çok yüksektir. Şiddet, günümüz ailelerinde geçmiştekine oranla daha fazla olabilir. Tek değişen sevgi ve şiddetle ilgili ideolojilerdir. Bu konuda Türkiye’de 1988’de PİAR tarafından yapılan bir araştırmanın sonucu oldukça çarpıcıdır. Buna göre evli kadınların %75’i kocalarından dayak yemektedir. PİAR’ın Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü için yaptığı bir araştırmada da 20 yaş üzeri olan 1181 kadınla görüşme yapılmış ve bu araştırma sonucunda da bu kadınların %22’sinin kocaları tarafından dayak yedikleri ve bu %22 kadının %44’ünün ise buna karşın savunmasız kaldıkları ortaya çıkmıştır (Akt: Deniz 1998, 34).

Yine Türkiye’de Ankara’nın gecekondü mahallelerinde, 1995 yılında Kadın Dayanışma Vakfı tarafından yapılan bir ankette, katılımcı 796 kadından sadece 2’si kocasından şiddet görmediğini söylemiş ve %97’si ise kocası tarafından sık sık şiddete uğradığını belirtmiştir. Bu kadınların %46.8’inin ara sıra, %34.6’sının bazen ve orta şiddette, %15.6’sının ise sık sık ve ağır bir şekilde şiddete maruz kaldığını, %40’ı bazen, %19’u sık sık eşlerinden dayak yediklerini, bu kadınlardan %9’u da şiddet sırasında ciddi şekilde yaralandıklarını belirtmesi, aile içi şiddetin yaygınlığının ve ciddiyetinin önemli bir göstergesidir (Kadın Dayanışma Vakfı 1995, 40-41).

2.2.5.2. Geleneksel Türk Toplumunda Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

Türkiye’deki aile içi şiddetin nedenlerinin belirlenmesi ve soruna çözüm getirilmesi için öncelikle aile yapısının doğru saptanması gerekmektedir. Türkiye’de aile içinde yaşanan sorunlar, en yakın kişilere bile zor anlatılır. Bu durum, şiddetin giderek yaygınlaşmasına neden olduğu gibi, şiddete maruz kalan bireylerin yardım almalarını da güçleştirmektedir. Ancak, şiddetin açığa vurulması halinde de, genellikle o bireye yardımcı olmak yerine, “*kol kırılır, yen içinde kalır*” anlayışıyla, aile birliğinin sürmesi adına sessiz kalması tavsiye edilmektedir. Ayrıca, şiddete maruz kalan kadın uğradığı şiddeti başkalarına anlatmaktan genellikle kaçınmaktadır. Durumunun başkaları tarafından bilinmesini istememektedir. Çevrede kendisinin iyi bir eş ve iyi bir anne olmadığının düşünülmesinden çekinmektedir. Çünkü, Türk toplumunda “*iş görme*” ve “*itaat*” kadın kimliğiyle özdeş kabul edildiği için şiddete razı olup seslerini çıkarmamalarına neden olmaktadır (Vatandaş 2003, 30).

Kadına evlenmeden önce babası, ağabeyi ve ailenin diğer erkekleri, evlendikten sonra da kocası tarafından uygulanan şiddeti bu konuda yapılmış olan birçok araştırma doğrulamaktadır. Bu araştırmalardan bazılarının bulguları şöyledir:

1995 yılında Güneydoğu Anadolu’da yapılan bir araştırmaya göre kırsal alandaki kadınların %76’sı kocaları tarafından, %75’i evlenmeden önce baba ve ağabeyleri tarafından dövülmektedir. Erkeklerin %76’sı zaman zaman eşlerini dövdüklerini itiraf etmişlerdir (<http://www.deltur.cec.eu.int/guncel/ghaber4-16.html>).

“Kadın Dayanışma Vakfı”nın Avrupa Birliği tarafından da desteklenen “Kadının İnsan Hakları Projesi” çerçevesinde gerçekleştirdiği bir araştırmada, kadınların %3’ü eşinden şiddet görmediğini ifade etmiştir. Kocasının bir şekilde de olsa şiddetine maruz kalanların oranı %97’dir (<http://www.europa.eu.int./comm./justice-home/Project>).

Ege Üniversitesi Sosyoloji Bölümü tarafından yapılan bir araştırmaya göre, kadınların %76’sı çeşitli boyutlarda şiddete maruz kalmaktadırlar. Buna göre kadınların sadece %28.3’ü evlilikleri süresince hiç şiddete maruz kalmamaktadır (<http://www.ntvmsnbc.com.tr>).

Ankara, İstanbul ve İzmir’de yaşayan, üç farklı ekonomik tabakadan seçilmiş 1070 evli kadınla görüşülerek yapılan bir araştırmada, eşler arasında anlaşmazlığa neden olan konuların başında “Kadının ev dışında çalışıyor olması” ve “Kocanın, eşinin ailesi ile görüşmesini istememesi” olduğu anlaşılmıştır. Görüşülen kadınların %21.2’si eşlerinin kendilerine karşı şiddet kullandığını söylerken, erkeğin şiddet kullanmasındaki en önemli nedenin “maddi sıkıntı” olduğunu ifade etmişlerdir. Erkeğin şiddet kullanmasında kendisinin de sorumlu bulunduğunu belirtenlerin oranı (%70)grup içinde en yüksek bulunmuştur. Ayrıca şiddete maruz kalan kadınların çoğu (%78) bu durum karşısında hiçbir şey yapmayıp sabrettiklerini söylerken; araştırmaya katılan kadınların %40’ı eşinin şiddetine maruz kalan kadınların sabretmesi gerektiğini belirtmiştir (<http://www.members.fortunecity.com/bilgistan/Kadinlar/sozlesy.htm>).

Aile araştırma Kurumu ve Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı’nın bir araştırmasına göre, dayak “terbiye” olarak algılanmaktadır. Kadınların çoğu en az bir kez baba ya da koca

şiddetiyle karşı karşıya kalmıştır. Şiddet evliliğin ilk yıllarında, hatta nişanlılık döneminde başlamaktadır. Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı'na başvuran dört binin üzerindeki kadının %45.8'i balayı döneminin sonunda, %1.3'ü ilk çocuklarına hamileliklerinde, %9.9'u doğumdan sonra şiddeti yaşamaktadır. Kadınlar ilk yıllarda “değişeceğim” sözüne inandıkları için daha sonra da çevre baskısı, ekonomik nedenler, korku, meslek sahibi olmama gibi gerekçeler yüzünden eşlerini terk edememektedir. Kadın ancak şiddet çocuklarını kapsadığında destek aramaya karar vermektedir (<http://www.members.fortunecity.com/bilgistan/kadınlar/8martsiddet.html>).

Bir araştırmaya göre kırsal alanda yaşayan kadınların %32'si, kentlerde yaşayanların ise %36'sı eşlerinin fiziksel şiddetine maruz kalmaktadır ve kadınların %47'si şiddet nedeniyle bedensel zarar görmekte ve dörtte biri hastane ya da doktora başvurmuştur. Bu araştırmada, çalışan kadının çalışmayanlara oranla daha az şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir (<http://www.members.fortunecity.com/bilgistan/Kadınlar/sozlesy.htm>).

Aile içi şiddetin boyutları, sosyo-kültürel ve ekonomik nedenlerini ortaya çıkarmaya çalışan bir diğer araştırma, Prof. Dr. Tülin Günşen İçli tarafından gerçekleştirilmiştir. ‘Kadına Karşı Saldırgan Davranışlar ve Kadın Suçluluğu’ başlıklı çalışma, İstanbul, Ankara ve İzmir’de üç farklı sosyo-ekonomik düzeyde evli kadınlar ile cezaevlerindeki suçlu kadınlar üzerine kurulmuştur. Her iki örneklemede de kadınların çoğunluğunun eşleri tarafından fiziksel şiddete uğradıkları belirlenmiştir. Bu araştırmada; Ankara, İstanbul ve İzmir’den seçilen kadınların %21.2’si, suçlu kadınların da %63.9’u şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir (İçli 1995, 58).

2.3. MEDYADA KADINA YÖNELİK ŞİDDET

2.3.1. Medya ve Şiddet

Medya insanlar arası iletişimi sağlayan en önemli araçtır. Medyanın insan yaşamını hiç de küçümsenmeyecek ölçüde etkilediği hatta yönlendirdiği de bir gerçektir. Bu nedenle görsel ve yazılı basında yer alan her türlü konu, öykü, film ve olaylar verdikleri mesajlarla her kesimden insanı büyük ölçüde etkilemektedir (Sucaklı 2003, 31).

Radyo, televizyon, sinema, gazete, fotoğraf gibi kitle iletişim araçları günümüz gelişmiş toplumlarının öznitelikleri arasındadır. Günümüzde çok sık kullanılan “bilgi toplumu, bilişim toplumu, teknoloji toplumu” kavramlarının oluşmasında etkin olan radyo, TV, gazete gibi kitle iletişim araçları, insanları farklı noktalarda etkilemektedir. İnsan, olumlu özellikleri olarak sayabileceğimiz öğrenme ve bilgilenmenin yanı sıra, saldırgan davranışlara ve şiddete yönelme gibi olumsuz özellikleri de medya aracılığı ile edinebilmektedir (Köknel 1996, 263).

İletişim araçlarında şiddet gösteriminin toplumsal ilişkiler üzerinde olumsuz etkisi olmadığı yolundaki iddialar bugün önemini yitirmiş gözükmemektedir. Her ne kadar iletişim araçlarında şiddet gösteriminin toplum içinde saldırganlığa ve şiddete katkısının olması ülkeden ülkeye, bir ülkede yaşanan farklı zamanlara göre büyük değişiklikler gösteriyorsa da; 1970’li yılların başından itibaren yapılan araştırmalar, iletişim araçlarında şiddet gösteriminin kentsel toplumlarda şiddetin yaygınlaşmasında etkili olduğunu ortaya koymuştur (Aziz 1994, 7).

Kitle iletişim araçları; dünyada ve Türkiye’de olan olayları, haberleri insanlara duyurması, onları aydınlatması, gerçekleri göstermesi ve toplumu her yönden bilgilendirmesi açısından önemli güce sahip bir araçtır. Ancak, medya kuruluşları bir taraftan halkı her konuda aydınlatırken, diğer taraftan da şiddet gibi olumsuz içerikli mesajları da beraberinde vermekte ve özellikle son yıllarda şiddet içerikli haberlere sıkça yer vermelerinden dolayı eleştirilmektedir.

Şiddet, olağan duruma kıyasla bir bunalım olduğu için doğal olarak iletişim araçlarının ilgisini uyandırmıştır. Kolayca anlaşılabilmesi gibi, sakin bir günün sonunda bir gazeteyi veya bir televizyon haber bültenini hazırlamak kolay değildir. “Bu gün hiçbir şey olmadı” mı denecektir? İletişim araçları yaşamlarını sürdürebilmek için heyecan verici çeşitli olaylara gereksinim duyarlar. Bu bakımdan şiddet onların yaşamsal gıdaları gibidir ve olağan, kanıksanmış gündelik şiddet yerine olağanüstü, kanlı ve iğrenç olanlar her zaman yeğlenirler (Michaud, 1993, 53-54).

Ülkemizde özel televizyonların açılmasıyla birlikte insanlar şiddet içerikli programların dışında bir şey seyredermez hale gelmiştir. Haber programlarında haber olarak sürekli

olarak, intihar, adam öldürme, hırsızlık, zina, tecavüz ve buna benzer konular verilmektedir. Yüksek tirajlı gazetelerin ilk sayfalarında flaş haber olarak yine aynı konular işlenmektedir. Televizyonlar böyle konuları işleyerek reyting peşinde koşmakta, bunların toplum üzerinde yaratacağı etkileri hiç düşünmemektedirler.

1960'lı yıllardan bu yana, gerek ABD ve gerekse Avrupa'da kitle iletişim araçlarında yer alan şiddet eylemlerinin insanların gerçek yaşamlarındaki saldırganlıkları üzerinde ne gibi etkiler yarattığı konusunda 3.000'den fazla araştırma yapılmıştır. Araştırma sonucunda artan şiddet olaylarıyla kitle iletişiminin ilişkileri arasında bir ilintinin varlığı konusunda her ne kadar belirgin bir bağlantı bulunamadıysa da, kitle iletişim araçlarının insanları şiddete yönlendirdiği ve şiddeti özendirdiği ortaya çıkmıştır. Araştırmacıların çoğunluğu, görsel ve işitsel medyayı takip edenlerin çoğunluğunun şiddete açık olmasını yalnızca şiddete yönelmelerinden değil, fakat aynı zamanda merak, korku ya da kurbanı yönelik verilmiş sözlerden kaynaklandığı inancındadırlar. Bu da yinelenen gösterimlerin artan etkisini azaltmaktan öte bir şeydir (Ergil 1985, 55-56).

Medya ve şiddet ilişkisi Türkiye açısından değerlendirildiğinde; Türkiye'nin giderek vahşi bir topluma dönüştüğü görülüyor. Gazetelerde yayınlanan adliye-polis haberlerindeki artış görmezden gelinecek gibi değil. Aynı olgu televizyon yayınlarında da gözleniyor. Şiddet doğallaşıyor. Daha da vahimi aranıyor (Oktay 1995, 88). Bu bağlamda, medyanın amacının büyük ölçüde şiddeti olağan ve sıradan bir davranış olarak göstermek olduğu söylenebilir. İletişim araçları şiddet içerikli haberlerin ve görüntülerinin olağanlaşarak ve kanıksanarak sanki gerçek değillermiş gibi algılanmalarına neden olur.

2.3.2. Medya, Kadın ve Şiddet

Kitle İletişim Araçlarında “Kadın” oldukça fazla yer almaktadır. Ayşe Saktanber'in belirttiği gibi “medya kadını pasif, kolayca el konulabilir, hükmedilebilir, parçalarına ayrılıp çeşitli amaçlar için kullanılabilir cinsel haz nesnesine” dönüştürmüştür. Özellikle yazılı basında, magazin dergi ve gazetelerinde yer alan kadın görüntüleri de bunları doğrular niteliktedir.

Yazgülu Aldoğan, çalışma yaşamı içinde yerini alan kadının, asıl karar mekanizmalarında bulunamadığını, kitle iletişim araçlarında kadınların her zaman mağdur ve çaresiz durumda gösterildiğini belirtmiştir (Mengü 2004, 36). Medyada yer alan şiddet sahnelerinde, kadının önemi hiçe sayılarak, kadınlar cinayet gibi, katliam gibi eylemlerin nesneleri haline dönüştürülmekte ve söz konusu bu eylemler de mekanikleşerek, sıradanlaşmaktadır. Böylelikle bu tür sahneleri izleyenlerin duyarlılıkları köreltilmektedir (Uluç 2002, 5).

Son yıllarda belli ölçüde güçlenen kadın hareketine rağmen, Türkiye genelinde, kadının bizzat kendisi toplumdaki ikincil durumunu ve erkeğin egemenliğini benimsemiş bulunuyor. Bu konuda neredeyse toplumsal bilinçaltı oluşmuş durumda. Bunu aşmak, yüzyıllardan süzölmüş tortuları arıtmak sanıldığı kadar kolay değil. Kadınların büyük çoğunluğu hala kocasının adaletini ve cezasını doğru buluyor ve onaylıyor (Oktay 1995, 89).

Kitle iletişim araçlarında kadınlık tanımının ne olduğu ve bu tanımın topluma nasıl iletildiği üzerine yapılan pek çok araştırma, medyanın toplumda egemen olan cinsiyetçi kalıp yargılarını pekiştirdiğini ve yeniden ürettiğini ortaya koymuştur (RTÜK 2002, 55). “Cinsiyetçilik, toplumsal cinsiyete dayalı bir ayrımcılığı ifade eder. En geniş anlamıyla terim, kadın ve erkeğin toplumsal cinsiyetine dayalı olarak geliştirilen kalıp yargıları içermekle birlikte, özünde kadın cinsine yönelik ayrımcılığın kendisidir. Cinsiyetçilik, kadını toplumda ikincil ve aşağı konumda gösteren bütün tutum, davranış ve etkinlikler ile, bunları yeniden üretmek için bütün kuramsal ve ideolojik olanakların kullanılmasıdır” (Timisi 1994, 57).

Medyada kadını ikincilleştiren, rıza ve iradesini yok sayan, farklı kadınlık durumlarına yer açmayan cinsiyetçiliğin en bariz gözlendiği konulardan biri de kadına yönelik şiddetin temsidir (RTÜK 2002, 56). Türk yazılı basınında kadınlara yönelik şiddetin yer alış biçiminin değerlendirildiği “Medya, Şiddet ve Kadın” isimli araştırmada, kadına yönelik şiddet içerikli haberlerin gazetelerde, bir polis-adliye vakası olarak nitelendirildiği, bu olayların magazinleştirildiği, olayla ilgili haber metinlerine ve fotoğraflara abartılı bir biçimde yer verildiği, olayların ve fotoğrafların gerçeği yansıtmadığı ortaya konmuştur. Kadına yönelik şiddet biçimlerinden öldürme, basında

en çok görülen şiddet türü olarak belirlenmiştir. Bunun nedeni öldürmenin diğer şiddet türlerinden daha çok meydana gelmesinden öte, dayak, yaralama, kapkaç gibi şiddet türlerinden daha çok dikkat çekmesi olarak ifade edilmiştir.

Medyada “Kadına Yönelik Şiddet” ve “Aile İçi Şiddet” konularına da fazlasıyla yer verilmekte, aile içinde meydana gelen cinayetler, intiharlar, kavgalar hiçbir haber niteliği taşınamasına rağmen halka kitle iletişim araçları yoluyla iletilmektedir.

Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu’nun 1994 yılında tirajı önde gelen 9 gazeteyi 4 ay boyunca incelemesi sonucunda bu gazetelerde 612 tane aile içi şiddet haberinin yer aldığı tespit edilmiştir. Bu konuda gün başında düşen ortalama haber sayısı 5.1’dir. gazete başına düşen ortalama haber sayısı ise 0.56’dır. Bu haberlerde gazetenin en çok okunan ve dikkat çeken sayfaları olan 3. ve 1. sayfalarda yer aldığı görülmüştür (%53’ü 3. sayfada, %19’u 1. sayfada). Gazetelerin şiddet olaylarını alaycı bir dille yazdıkları, aile içinde vuku bulan şiddet haberlerine karşı duyarsız bir yaklaşım sergiledikleri ve çoğu zaman da yargıç gibi davranıp olayları ve kişileri yargıladıkları görülmüştür (Akt: Sucaklı 2003, 32).

Medya hakkında analiz yaparken, kontrol ve mülkiyet kavramına bakmamız gerekiyor, yani medyaya kim sahip, medyayı kim kontrol ediyor? Dolayısıyla bu iki kavram ışığında analizlerimize başlarsak, daha sağlıklı sonuçlar elde edebiliriz. Çünkü medya bir vakumlu süpürge gibi, hepsini alır, ama daha sonra, kendi çıkar ve beklentilerine göre bunu işleme tabi tutar ve bunun sonucunda da ürün ortaya çıkar ve bize gelir (RTÜK 2003, 91).

Toplumun çeşitli kesitlerinde yaşanan, her derecedeki şiddeti kamuoyuna yansıtıp yansıtmama tercihi, tüm medyayı görevini yapıp yapmama tartışmasına götürmektedir. Acaba, şiddet unsuru taşıyan her olayı kamuoyuna yansıtmak, gazetecinin görevi midir? Gazete sayfalarını kaplayan kanlı cesetler, ürkütücü tablolar okuyucunun isteği mi, yoksa medyanın yüksek tirajı yakalayabilmek için seçtiği bir yol mudur? Hangi medya türünde şiddet, hangi ölçüye kadar normal sayılarak, görev alanı içinde değerlendirilmelidir?

İnsanlar ister gazete, ister televizyon olsun, haberlerde yer alan şiddet unsurlarından nefret ediyorlar, ama maalesef bakmaktan, okumaktan, seyretmekten de kendilerini alamıyorlar. Bir taraftan gazete sayfalarını çevirip isyan edip TV karşısında homurdanıyor, diğer taraftan da merak duygusunu yenemiyor. Göz ucuyla ya da kaçamak bakışlarla da olsa okuyor/izliyor. Medyada “toplumsal fayda” dan çok “ticari kazanç” ağır bastığından şiddet haberlerine çok fazla yer verildiği görülüyor (Özal 1996, 551).

Konu özel medya kuruluşlarına geldiği zaman olayların dikkat çekmesi ve bu özel medya kuruluşlarının reytinglerini yükseltmesi bakımından özellikle kadına yönelik şiddet içerikli haberlere özel medya kuruluşlarında sıkça yer verildiği görülmektedir. Bu yüzden yaptığımız araştırmada incelediğimiz Posta, Sabah, Hürriyet ve Takvim gazetelerinde reytinglerini yükselttiği gerekçesiyle bu tür şiddet haberlerine sıkça yer verildiğini görürüz. Bu gibi popüler gazetelerin amacı para kazanmak olduğundan, bu gazeteler halkın beğenisine yönelik haberlere (şiddet haberlerine) yer verdikleri gibi, dikkat çekmesi bakımından da olayları olduğundan daha abartılı bir dille anlatırlar. Olayla ilgili vahşet görüntülerine yer verirler.

Sonuç olarak; kadının kapitalizmin vazgeçilmez sermayesini oynadığı günümüzde, medya bu sermayeyi sonuna kadar kullanmakta, bunu ise sadece para kazanmak amacıyla yapmaktadır. Erkek egemen bir toplum olan Türkiye’de kadının medya aracılığıyla rencide edilmesinin hiçbir önemi yoktur.

Medyayı ameliyat masasına yatırmadan önce birtakım şeylere açıklık getirmek gerekmektedir. Her şeyden önce medya toplumun aynası yani yansımasıdır. Türk toplumu da şiddet açısından hayli büyük zenginliklere sahiptir. Medyanın görevi kamuoyunu bilgilendirme ve aydınlatma olduğuna göre, o zaman tabii ki toplumda var olan şiddeti medya vermek durumunda, aksi takdirde görevini yerine getirmemiş olmaktadır. Ancak bu görevini yerine getirirken medya kuruluşlarının “sosyal sorumluluk” bilincinden uzaklaşmadan, kamu yararını gözeterek halkı bilgilendirmesi gerekmektedir. Sosyal sorumluluk yaklaşımına göre düzenlenecek iletişim araçlarına yönelik ilkeler şu şekilde sıralanabilir: (İnceoğlu, 1998; 11-12)

- Kitle iletişim araçları kendi işleyişlerini kendileri düzenlemeli ancak, toplumun kitle iletişim araçlarından mesleksi yüksek bir düzey beklenmesinin bir hakkı olduğu ve bu nedenle kamu adına genel yararı gözetilen müdahaleler olabileceği kabul edilmelidir.
- Kitle iletişim araçları çoğulcu yapıyı bir bütün olarak aktarma gibi temel görevleri olduğunu benimsemelidirler.
- Gerçeklik, doğruluk, kesinlik, nesnellik ve dengelilik vazgeçilmez ilkeler olarak kabul edilmeli, bunları sağlayacak mesleksi standartlar geliştirilmelidir.
- Kitle iletişim araçları haber aktarımının sağlanması yanında kültür ve sanatın yayılması ve geliştirilmesi amaçlarını da benimsemeli, eğitici olmalıdırlar.
- Toplumun sağlıklı, demokratik işleyebilmesine yardımcı olmak için şiddet kullanımına, toplumsal karmaşaya, suça yol açabilecek öğelerin kitle iletişim araçlarında yer bulamamasına özen gösterilmeli, toplumda kültürel ve siyasal bakımlardan azınlıkta kalanlı incitecek mesajlardan uzak durulmalıdır.

2.3.2.1. Aile içi şiddet, Kadın ve Medya

İnsanın fert olarak sağlıklı varoluşu, cemiyet içinde uyumlu yaşaması; toplumların varlıklarını sürdürebilmeleri sırf bilimle, teknolojiyle ve ekonomi ile mümkün değildir. Bunun için manevi yapılara, değerlere, normlara ihtiyaç vardır. “Değer” paylaşılmış, yaygınlaşmış ve sonuç olarak çoğunluk tarafından benimsenmiş tutumdur. İnsan zekası kendi başına çok sayıda akılcı tutumun varlığını garanti edememektedir. Bu yüzden toplumun düzenleyici değerlerine ihtiyaç vardır.

Bir toplumdaki egemen değerler yaşam biçimleri, gelenekler, görenekler, üretim ilişkileri, tüketim biçimleri, kısaca her tür ilişki düzeyi ve biçimi o toplum içerisindeki yapısal ve işlevsellik kazanan kitle iletişim araçlarının hem içeriksel ortamında, hem de söz konusu araçların alımlanması aşamasında temsilini ya da başka bir deyişle yansımalarını bulabilmektedir. Kadının kitle iletişim araçlarındaki temsili için de aynı durum söz konusudur. Ancak günümüzde kadının kitle iletişim araçları dünyasındaki temsil biçimini gereği gibi anlamlandırabilmek için yüzyıllar, hatta bin yıllar gerisine, mülkiyetin özelleşme sürecinin başlangıcına kadar gitmek gerekmektedir. Mülkiyetin erkek egemen bir yapılanma içerisinde özelleşme süreci, cinsiyetin de bu egemenlik ve bağımlılık yapısı içerisindeki özelleştirilmesi sürecini doğurmuştur. Maddi değerlerin mülkiyetini ele geçiren erkek, karşı cinsi de o değerlerin bir kesiti olarak kabul edip onu

da kendi mülkiyet alanına dahil etmiştir. Bu durum bir bakıma kadının toplumsal yaşamdaki konumunun da erkeğe göre ikincil kalması sürecinin başlaması anlamına gelmektedir. Kadının bu ikincil konumu toplumsal yaşamın her düzeyinde geçerlilik kazanarak giderek de genel kabul görmüştür (<http://www.rtuk.org.tr/kitaplar>). Kadın ve erkek arasındaki bu konumlandırmaya kadının kendisi izin vermekte ve kadın toplumda ikincil konumda yer almayı doğal karşılamaktadır.

Değerler, ailede, toplum içinde eğitimle ve iletişim araçları ile kazanılmaktadır. Ülkemizde eğitim sistemi bilgi öğretimine ezberci bir şekilde ağırlık vermekte, değer öğretimini ihmal etmektedir. eğitim sistemimiz içinde “fayda, menfaat, haz, yaşama sevinci vb. bazı kavramlarla “vatan, millet, devlet” gibi yurttaşlık bilgisi çerçevesindeki sosyal kavramlar dışında “değer” öğretimi arızı bir durumdadır (Doğan 1996, 19).

Geleneksel olarak aile, toplum için çok sık vurgulanan bir kurum olmakla beraber Anayasamızca da kurumun önemi belirlenmiştir. Kitle iletişim vasıtaları ülkemizde batı ülkelerine oranla, eğitim sistemimizin de yapısı gereği aile kumunu daha fazla etkilemektedir.

Ülkemizde etkili ve yaygın iletişim araçlarının kadın ve aile anlayışı konusunda ekseriye olumsuz, değer yıkıcı, en azından tahrip edici bir etki uyandırdığı, bir ön tespit olarak hemen ifade edilebilir.

Aileyi dışlayan, kişilere evlilik dışı referanslar gösteren, atıflarda bulunan yayıncılığın Türkiye’de bazı günlük gazeteler tarafından da benimsendiği bilinmektedir. Bu yayın organları bir taraftan kadın haklarını, kadınların eşitliğini öngören bir anlayışı şiddetle savunur görünürken , pazardaki vergi paylarını artırmayı da göz önünde tutarak, öte yandan bunun zıddı ve toplumun yerleşik değerlerine aykırı bir takım fiilleri en azından normal, olağan veya olabilir fiiller olarak gösteren bir tutum takınabilmektedirler (Petekoğlu 1997, 30).

III. BÖLÜM

KADINA YÖNELİK ŞİDDET İÇERİKLİ HABERLERİN İNCELENMESİ

3.1. ÇALIŞMANIN TANIMI VE YÖNTEMİ

3.1.1. Çalışmanın Amacı Ve Önemi

“Yazılı basında şiddet ve şiddet içerikli haber sunumunda kadının konumlandırılışı” başlıklı araştırma 2006 yılı Mart ayında Türk basınında kadını konu alan şiddet haberlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu çerçevede araştırmayla kadına yönelik şiddet olaylarının haberlerinden yararlanarak, hangi kadınların ne tür şiddet olaylarına maruz kaldıkları ve kadınlara yönelik şiddet olaylarına ilişkin haberlerin fikir gazetelerinde ve popüler gazetelerde yer alıp almadığı veya yer alıyorsa ne şekilde verildiği ortaya konmaya çalışılacaktır.

Bu çalışma, inceleme kapsamına alınan gazetelerin kadına yönelik şiddet içerikli haberlere bakış açılarının, incelenen gazetelerin bu tür haberlerde kadını nasıl konumlandığı ve bu tür haberlere yer verme şeklinin farklı olduğunu ortaya koyması bakımından önemlidir.

3.1.2. Çalışmanın Kapsam Ve Sınırlılıkları

“Yazılı Basında Şiddet ve Şiddet İçerikli Haber Sunumunda Kadının Konumlandırılışı” adlı bu çalışmada Türk basınında yer alan ulusal gazeteler inceleme kapsamına alınmıştır. Ancak, gazetelerin günümüzde sayıca artış göstermesi ve inceleme

kapsamına Türkiye’de yayınlanan bütün ulusal gazetelerin dahil edilmesi araştırma açısından sıkıntı yaratacağından, bunların sınırlandırılmasının kaçınılmaz olduğu açıkça görülmüştür. Bu bağlamda, çalışma kapsamına kadınlara yönelik şiddet haberlerine yer verme sıklığı ile tarzlarındaki farklılıklar nedeniyle Posta, Takvim, Hürriyet, Sabah, Zaman ve Cumhuriyet gazeteleri alınmıştır. Bu gazetelerin inceleme dönemi, sonuçların mümkün olduğunca yakın zamanı yansıtabilmesi ve 8 Mart Dünya Kadınlar Günü nedeniyle 1 Mart- 31 Mart 2006 tarihleri olarak belirlenmiştir.

3.1.3. Çalışmanın Yöntemi

Araştırmada kullanılan yöntem sayısal içerik çözümlemesidir. Bu yöntem, haberin içinde yer alan kavram ve bilgileri, oluşturulmuş bir yönerge çerçevesinde kategorize etmeye dayalıdır. Bu teknik, zorunlu olarak görüş ve değerlerin hangi taraflarca ne şekilde ifadelendirildiği üzerinde bilgi üretme girişimine izin vermemektedir. Yalnızca egemen görüş ve değerlerin kullanım biçimine ilişkin bilgi üretmeyi mümkün kılmaktadır. Bu araştırma konusu belirlenirken elimizde olan bilgilerin sınırlılığı nedeniyle öncelikle bir profil çalışması yapılmasının gerekli olduğu ortaya çıkmıştır. Türk basın haberciliğinde genel kabullerin açılımı istenmiştir. Bu nedenle bu teknik, bu aşamadaki bilginin ortaya konulmasına izin verdiği için seçilmiştir (Aziz 1994, 21).

Bu çerçevede, analiz birimleri olan her bir haber metnine, öncelikle haberlerin gazetelere göre dağılımını saptamak, olayın meydana geliş biçimini, nedenlerini, şiddeti uygulayan ve maruz kalanların kimliklerini açığa çıkarmak amacıyla içerik çözümlemesi yöntemi uygulanmıştır. Yöntemin uygulanması sonucu her haber ayrı ayrı kodlamaya tabi tutulmuştur. Araştırmanın sonunda ise elde edilen analiz sonuçları değerlendirilmiştir.

3.2. KADINA YÖNELİK ŞİDDET HABERLERİNİN İÇERİK ANALİZİ

3.2.1. Haberlerin Gazetelere Göre Dağılımı

Çalışma kapsamında incelenen 186 gazetede kadının şiddete maruz kaldığı olaylara ilişkin 172 haber incelenmiştir. Bu haberlerden %4.06’sının (7 haber) Zaman gazetesinde, %3.48’inin (6 haber) Cumhuriyet gazetesinde, %17.4’ünün (30 haber)

Sabah gazetesinde, %22.09'unun (38 haber) Hürriyet gazetesinde, %30.2'sinin (52 haber) Posta gazetesinde ve %22.6'sının (39 haber) Takvim gazetesinde yer aldığı görülmüştür.

Kadına yönelik şiddet haberlerine ilişkin bu altı gazete üzerinde yapılan inceleme, günümüzde popüler gazeteler olarak bilinen Hürriyet, Posta, Sabah ve Takvim gazetelerinde kadına yönelik şiddet içerikli haberlere daha çok yer verildiğini ortaya koymuştur. Fikir gazeteleri olarak nitelendirilen Cumhuriyet ve Zaman gazetelerinde ise bu tür haberlere fazla yer verilmediği tespit edilmiştir.

3.2.2. Haberlerin Dönemsel Olarak Dağılımı

Mart ayı kapsamında yapılan araştırma dört dönem olarak ele alınmıştır. Kadına yönelik şiddet içerikli haberlerin %23.2'si (40 haber) Mart ayının ilk haftasında (1- 7 Mart 2006), %29.06'sı (50 haber) Mart ayının ikinci haftasında (8- 14 Mart 2006), %19.1'i (33 haber) Mart ayının üçüncü haftasında (15- 21 Mart 2006) ve %28.4'ü (49 haber) Mart ayının son haftasında (22- 31 Mart 2006) incelenmiştir.

Kadına yönelik şiddet haberlerinin dönemsel dağılımına bakıldığında bu tür haberlerin daha çok Mart ayının ikinci haftasında yoğunluk kazandığı görülmektedir. İncelenen haberlerin bu dönemde gazetelerde daha fazla yer tutmasının nedenleri arasında 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nün Mart ayının ikinci haftası içinde yer alması gösterilebilir.

3.2.3. Haberlerin Yer Aldıkları Sayfalara Göre Dağılımı

Haberlerin yer aldıkları sayfalara göre yapılan incelemede, **“kadına yönelik şiddet”** haberlerinin daha çok gazetelerin üçüncü sayfasında yer aldığı görülmüştür. İncelenen 172 haberden %48.8'inin (84 haber) gazetelerin 3'ncü sayfasında, %13.3'ünün (23 haber) gazetelerin 5'nci sayfasında, %8.72'sinin (15 haber) gazetelerin 1'nci sayfasında, %7.55'inin (13 haber) gazetelerin 4'üncü sayfasında ve %21.5'inin ise (37 haber) gazetelerin diğer sayfalarında yer aldığı tespit edilmiştir.

Hürriyet, Sabah ve Takvim gazetelerinde yer alan şiddet içerikli haberler üzerinde yapılan incelemede **“kadına yönelik şiddet”** haberlerinin özellikle 3. sayfada

yoğunlaştığı ortaya konmuştur. Araştırma sonucunda kadına yönelik şiddet haberlerinin en çok 3'ncü sayfada yer alması bakımından ilk sırayı %73.6'lık oranla (28 haber) Hürriyet gazetesi, ikinci sırayı %71.8'lik oranla Takvim gazetesi, üçüncü sırayı ise %53.3'lük oranla Sabah gazetesinin aldığı tespit edilmiştir.

Posta gazetesinde incelenen kadına uygulanan şiddete ilişkin 52 haberden %34.6'sının (18 haber) 5'nci sayfada, %11.5'inin (6 haber) 3'üncü sayfada, %9.6'sının ise (5 haber) 1'nci ve 6'ncı sayfalarda yer aldığı belirlenmiştir. Cumhuriyet gazetesinde yer alan 6 haberden %50'sinin (3 haber) 6'ncı sayfada, %33.3'ünün (2 haber) 3'üncü sayfada, %16.6'sının (1 haber) 5'inci sayfada, Zaman gazetesinde yer alan %57.1'inin (4 haber) 3'ncü sayfada, %28.57'sinin (2 haber) 4'üncü sayfada ve %14.28'inin ise (1 haber) 23'üncü sayfada yer aldığı görülmüştür.

Yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, **“Fikir gazetesi”** olarak nitelenen Cumhuriyet ve Zaman gazetelerinde şiddet içerikli 3'ncü sayfa haberlerine pek fazla yer verilmediği, bu tür gazetelerde kadına yönelik şiddet haberleri yerine daha çok kadına uygulanan şiddetin toplumda ve ailede nasıl bir etki yarattığına yönelik araştırma haberlerine daha sık yer verildiği tespit edilmiştir. Yapılan incelemenin ardından konuya ilişkin olarak Cumhuriyet gazetesinde 6 haber ve Zaman gazetesinde ise sadece 7 habere yer verildiği ortaya konmuştur. Bu bağlamda inceleme kapsamında yer alan Hürriyet, Posta, Sabah ve Takvim gibi popüler gazetelerde şiddet içerikli üçüncü sayfa haberlerine Cumhuriyet ve Zaman gazetelerinden daha fazla yer verildiği gözlenmiştir. (Tablo 3.1.)

Tablo. 3.1. Kadına Yönelik Şiddet İçerikli Haberlerin Yer aldığı Sayfalara Göre Dağılımı

	Birinci Sayfa	Üçüncü Sayfa	Dördüncü Sayfa	Beşinci Sayfa	Altıncı Sayfa	Diğer
Posta	5 haber %9.6	6 haber %11.5	8 haber %15.38	18 haber %34.6	5 haber %9.6	10 haber %19.2
Takvim	5 haber %12.8	28 haber %71.8	-	-	-	6 haber %15.4
Hürriyet	4 haber %10.5	18 haber %47.3	1 haber %2.63	1 haber %2.63	-	14 haber %36.8
Sabah	1 haber %3.33	16 haber %53.3	2 haber %6.66	3 haber %10	-	8 haber %26.6
Cumhuriyet	-	2 haber %33.3	-	1 haber %16.6	3 haber %50	-
Zaman	-	4 haber %57.1	2 haber %28.57	-	-	1 haber %14.28

3.2.4. Haberlerin Genişlikleri

Kadınlara yönelik şiddet içerikli haberler sayfadaki yerleri açısından incelendiğinde, bu haberlerin %40.1'inin (69 haber) tek sütun, %24.4'ünün (42 haber) iki sütun, %9.89'unun (17 haber) üç sütun, %11'inin (19 haber) dört sütun, %4.06'sının (7 haber) 5 sütun ve %10.46'sının ise (18 haber) altı ve sekiz sütun halinde yer aldığı görülmüştür. Yapılan incelemede, şiddet içerikli haberlerin sayfalarda kapladıkları alanın genelde küçük olduğu, ancak aynı sayfada konuya ilişkin genellikle birden fazla habere yer verildiği tespit edilmiştir. Ayrıca bu tür haberlerde görselliğin daha ön planda tutulması gerektiği için genellikle olaya ilişkin fotoğraflara haber metninden daha geniş yer ayrıldığı görülmüştür.

Yapılan inceleme sonucunda haberlerin genişliklerine ilişkin bazı sonuçlar ortaya konmuştur. Elde edilen bu sonuçlara göre, haberlerin önem derecesine göre sayfalarda kapladıkları alanın büyüdüğü ortaya konmuştur. Ayrıca, araştırma kapsamında kadına

yönelik şiddet içerikli haberlerde özellikle olayın nasıl olduğu (olay örgüsü) anlatıldığından genellikle bu tür haberlerin tek sütun halinde verildiği ortaya konmuştur.

Tablo. 3.2. Kadına Yönelik Şiddet İçerikli Haberlerin Bulunduğu Sayfada Kapladıkları Yer

	Tek sütun	İki sütun	Üç sütun	Dört sütun	Beş sütun	Diğer
Posta	19 haber %36.6	10 haber %19.2	10 haber %19.2	1 haber %1.93	6 haber %11.5	6 haber %11.5
Takvim	15 haber %38.4	11 haber %28.2	2 haber %5.2	7 haber %17.9	-	4 haber %10.3
Hürriyet	18 haber %47.4	10 haber %26.3	-	7 haber %18.4	-	3 haber %7.9
Sabah	12 haber %40	9 haber %30	4 haber %13.3	1 haber %3.33	-	4 haber %13.3
Cumhuriyet	3 haber %50	1 haber %16.66	-	1 haber %16.66	1 haber %16.66	-
Zaman	2 haber %28.58	1 haber %14.28	1 haber %14.28	2 haber %28.58	-	1 haber %14.28

3.2.5. Fotoğraf Kullanımı

Kadına yönelik şiddet haberlerinde fotoğraf kullanımı sık rastlanan bir olgudur. Çalışmanın sonuçlarına göre, incelenen gazeteler arasında konuyla ilgili fotoğraf kullanımına en fazla Posta ve Takvim gazetelerinde yer verildiği görülmüştür. Posta gazetesinde incelenen 52 haberden %98.07'sinde (51 haber), Takvim gazetesinde ise incelenen 39 haberden %89.7'sinde (35 haber) olayla ilgili fotoğraflara yer verildiği tespit edilmiştir. Ayrıca, Posta gazetesinde haberlerin %1.92'sinin (1 haber) ve Takvim gazetesinde ise haberlerin %10.25'inin (4 haber) fotoğrafsız olarak yayımlandığı belirlenmiştir.

Hürriyet gazetesinde konuyla ilgili olarak incelenen 38 haberden %86.8'inde (33 haber) fotoğraf kullanıldığı, %13.15'inde (5 haber) fotoğraf kullanılmadığı; Sabah gazetesinde

ise incelenen 30 haberin %83.3'ünde (25 haber) fotoğrafa yer verildiği , %16.6'sında (5 haber) fotoğrafa yer verilmediği ortaya konmuştur.

Hürriyet, Sabah, Posta ve Takvim gazeteleri popüler gazeteler olarak, yayımlamış oldukları şiddet haberlerinin hepsinde renkli fotoğraf kullanmışlardır. Gazetelerde fotoğraf kullanımı esas olarak genel yayın politikası ile ilgilidir. Yapılan araştırma sonucunda, “Fikir gazetesi” olarak nitelendirilen Zaman ve Cumhuriyet gazetelerinde kadına uygulanan şiddete ilişkin haberlerde çok fazla fotoğraf kullanımına yer verilmediği ortaya konmuştur. Cumhuriyet gazetesinde incelenen 6 haberden yalnızca %16.6'sında (1 haber), Zaman gazetesinde ise incelenen 7 haberden %42.8'inde (3 haber) fotoğraf kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo.3.3. Kadına yönelik şiddet içerikli haberlerde fotoğraf kullanımının incelenen gazeteler arasındaki dağılımı

	Posta	Takvim	Hürriyet	Sabah	Cumhuriyet	Zaman
Fotoğraflı haber	51 haber %98.07	35 haber %89.7	33 haber %86.8	25 haber %83.3	1 haber %16.6	3 haber %42.8
Fotoğrafsız Haber	1 haber %1.93	4 haber %10.3	5 haber %13.2	5 haber %16.7	5 haber %83.4	4 haber %57.2

3.3. KADINA YÖNELİK ŞİDDET HABERLERİNDE SALDIRIYA UĞRAYAN KADINLARA İLİŞKİN BİLGİLER

3.3.1. Saldırıya Uğrayan Kadınların Yaşları

Kadına yönelik şiddet içerikli haberler üzerinde yapılan araştırma sonucunda 183 kadının şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir. Saldırıya uğrayan kadınların %22.94'ünün (42 kadın) 17-21 yaş grubu, %20.8'inin (38 kadın) 22-30 yaş grubu, %10.9'unun (20 kadın) 31-40 yaş grubu, yine %9.83'ünün (18 kadın) 12-16 yaş grubunda yer aldıkları ortaya konmuştur. Ayrıca incelenen haberlerde şiddete uğrayan kadınların %18.6'sının (34 kadın) yaş grupları tespit edilememiş, %9.83'ünün (18 kadın) 40 yaşın üzerinde, %7.1'inin ise 12 yaşın altında oldukları görülmüştür.

Tablo.3.4. Kadına Yönelik Şiddet İçerikli Haberlerde Saldırıya Uğrayan Kadınların Yaşları

	Posta	Takvim	Hürriyet	Sabah	Cumhuriyet	Zaman
12 yaş altı	3 kadın %5.6	3 kadın %7.3	4 kadın %9.5	1 kadın %3.3	-	2 haber %20
12- 16 yaş	6 kadın %11.1	-	6 kadın %14.3	4 kadın %13.3	2 haber %33.3	-
17- 21 yaş	14 kadın %26	9 kadın %22	8 kadın %19	7 kadın %23.3	1 haber 16.7	3 haber %30
22- 30 yaş	11 kadın %20.4	9 kadın %22	10 kadın %24	8 kadın %26.7	-	-
31- 40 yaş	7 kadın %12.9	6 kadın %14.6	2 kadın %4.6	4 kadın %13.3	-	1 haber %10
40yaş üzeri	6 kadın %11.1	6 kadın %14.6	5 kadın %11.9	-	-	1 haber %10
bilinmeyen	7 kadın %12.9	8 kadın %19.5	7 kadın %16.7	6 kadın %20	3 haber %50	3 haber %30

3.3.2. Saldırıya Uğrayan Kadınların Eğitim Durumları

Saldırıya uğrayan kadınların eğitim durumlarına gelince, bu tür haberlerde, olayın meydana gelmesiyle anlamlı bir ilişkisi olduğu düşünülerek kadınların eğitim durumları saptanmaya çalışılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda, şiddete maruz kalan kadınların %82.5'inin (151 kadın) eğitim durumları tespit edilememiştir. Geriye kalan 32 kadından %13.7'sinin (25 kadın) üniversite, %3.8'inin (7 kadın) ilköğretim mezunu olduğu ortaya konmuştur. Kadınların eğitim düzeyleri üzerine yapılan araştırmada, eğitim durumları belirlenemeyen kadınların dışında kalanlar arasında en çok şiddete uğrayanların yüksek öğrenim gören kadınlar olduğu görülmüştür.

Tablo. 3.5. Kadına Yönelik Şiddet İçerikli haberlerde Saldırıya Uğrayan Kadınların Eğitim Durumları

	Posta	Takvim	Hürriyet	Sabah	Cumhuriyet	Zaman
İlköğretim	3 kadın %5.6	1 kadın %2.4	3 kadın %7.14	-	-	-
Lise	-	-	-	-	-	-
Üniversite	8 kadın %14.8	4 kadın %9.8	3 kadın %7.14	8 kadın %26.6	-	2 kadın %20
Bilinmeyen	43 haber %79.6	36 kadın %87.8	36 kadın %85.7	22 kadın %73.3	6 kadın %100	8 kadın %80

3.3.3. Saldırıya Uğrayan Kadınların Meslekleri

Şiddete maruz kalan kadınların hangi meslek grubunda yer aldıklarına ilişkin yapılan araştırma sonucunda, kadınların %57.9'unun (106 kadın) meslek grubu belirlenememiştir, %13.1'i (24 kadın) öğrenci, %8.2'si (15 kadın) hayat kadını, %7.65'i (14 kadın) ev hanımı, %6.5'i (12 kadın) memur, %2.2'si (4 kadın) işçi, %2.2'si (4 kadın) satıcı olarak tespit edilmiştir. Ayrıca saldırıya uğrayan kadınlardan %2.2'sinin ise (4 kadın) yüksek mevkilerde yer aldıkları saptanmıştır. (Tablo 3.6.)

Tablo. 3.6. Kadına Yönelik Şiddet İçerikli Haberlerde Saldırıya Uğrayan Kadınların Meslekleri

	Posta	Takvim	Hürriyet	Sabah	Cumhuriyet	Zaman
Ev hanımı	4 kadın %7.4	4 kadın %9.8	5 kadın %11.9	1 kadın %3.3	-	-
İşçi	1 kadın %1.85	3 kadın %7.3	-	-	-	-
Memur	6 kadın %11.1	2 kadın %4.88	1 kadın %2.38	3 kadın %10	-	-
Satıcı	1 kadın %1.85	-	2 kadın %4.76	1 kadın %3.3	-	-
Yüksek mevkii	1 kadın %1.85	-	1 kadın %2.38	2 kadın %6.7	-	-
Sekreter	-	-	-	-	-	-
Hayat kadını	6 kadın %11.1	-	5 kadın %11.9	2 kadın %6.7	-	2 kadın %20
Öğrenci	6 kadın %11.1	5 kadın %12.2	6 kadın %14.3	5 kadın %16.7	-	2 kadın %20
Bilinmeyen	29 kadın %53.7	27 kadın %65.8	22 kadın %52.4	16 kadın %53.3	6 kadın %100	6 kadın %60

3.3.4. Saldırıya Uğrayan Kadınların Medeni Durumları

Kadına yönelik şiddet içerikli haberler üzerinde yapılan araştırmada, şiddete maruz kalan kadınların %33.9'unun (62 kadın) evli, %18'inin (33 kadın) bekar, %1.1'inin (4 kadın) eşinden boşanmış ve %1.6'sının (3 kadın) nişanlı olduğu tespit edilmiştir. Kadınların %44.3'ünün ise (81 kadın) medeni durumları belirlenememiştir. (Tablo 3.7.)

Tablo.3.7. Kadına Yönelik Şiddet İçerikli Haberlerde Saldırıya Uğrayan Kadınların Medeni Durumu

	Posta	Takvim	Hürriyet	Sabah	Cumhuriyet	Zaman
Bekar	5 kadın %13	8 kadın %19.5	6 kadın %14.3	9 kadın %30	1 kadın %16.7	2 kadın %20
Nişanlı	-	-	1 kadın %2.4	-	-	2 kadın %20
Evli	22 kadın %40.7	19 kadın %46.4	11 kadın %26.2	6 kadın %20	3 kadın %50	1 kadın %10
Boşanmış	2 kadın %3.7	-	2 kadın %4.7	-	-	-
Bilinmeyen	23 kadın %42.6	14 kadın %34.1	22 kadın %52.4	15 kadın %50	2 kadın %33.3	5 kadın %50

3.3.5. Saldırıya Uğrayan Kadınların Uyrukları

Saldırıya uğrayan kadınların %83.6'sının Türk, %10.4'ünün yabancı uyruklu olduğu belirlenmiştir. Şiddete maruz kalan kadınların %6'sının uyrukları tespit edilememiştir.

Tablo. 3.8. Kadına Yönelik Şiddet İçerikli Haberlerde Saldırıya Uğrayan Kadınların Uyruğu

	Posta	Takvim	Hürriyet	Sabah	Cumhuriyet	Zaman
T.C.	50 kadın %92.6	35 kadın %85.4	30 kadın %71.4	22 kadın %73.3	6 kadın %100	10 kadın %100
Yabancı Uyruklu	3 kadın %5.6	3 kadın %7.3	6 kadın %14.3	7 kadın %23.3	-	-
Bilinmeyen	1 kadın %1.8	3 kadın %7.3	6 kadın %14.3	1 kadın %3.3	-	-

3.4. ŞİDDET HABERLERİNDE SALDIRGANA İLİŞKİN BİLGİLER

3.4.1. Saldırganın Cinsiyeti

Kadınların maruz kaldığı şiddet olaylarında saldırganların %71.3'ünün (127 kişi) erkek, %4.5'inin (8 kişi) kadın olduğu ortaya konmuştur. Kadına şiddet uygulayanların %24.2'sinin (43 kişi) cinsiyetleri belirlenememiştir. Yaptığımız içerik analizi sonucunda kadına uygulanan şiddette ilk sırayı erkeklerin aldığı görülmüştür.

Tablo. 3.9. Kadına Yönelik Şiddet İçerikli Haberlerde Saldırganın Cinsiyeti

	Posta	Takvim	Hürriyet	Sabah	Cumhuriyet	Zaman
Erkek	39 kişi %73.6	32 kişi %82	24 kişi %60	23 kişi %74.2	6 kişi %100	3 kişi %33.3
Kadın	1 kişi %1.9	1 kişi %2.6	2 kişi %5	1 kişi %3.2	-	3 kişi %33.3
Bilinmeyen	13 kişi %24.5	6 kişi %15.4	14 kişi %35	7 kişi %22.6	-	3 kişi %33.3

3.4.2. Saldırganın Yaşı

Saldırganın yaşını saptamak için yapılan incelemede, saldırganların %53.4'ünün (95 kişi) yaşı tespit edilememiştir. Saldırganların %4.5'inin (8 kişi) 12-16 yaş grubunda, %3.9'unun (7 kişi) 17-21 yaş grubunda, %16.3'ünün (29 kişi) 22-30 yaş grubunda, %15.2'sinin (27 kişi) 31-40 yaş grubunda, %6.7'sinin ise (12 kişi) 40 yaşın üzerinde olduğu ortaya konmuştur.

Saldırganların yaşı üzerine yapılan araştırma sonucunda, yaşı tespit edilemeyen saldırganların dışında kalanların çoğunluğunun 22-30 yaş grubu arasında olduğu ortaya çıkmıştır. (Tablo 3.10.)

Tablo.3.10. Kadına Yönelik Şiddet İçerikli Haberlerde Saldırganın Yaşı

	Posta	Takvim	Hürriyet	Sabah	Cumhuriyet	Zaman
12- 16 yaş	2 kişi %3.8	1 kişi %2.6	3 kişi %7.5	-	1 kişi %16.7	1 kişi %11.1
17- 21 yaş	6 kişi %11.3	1 kişi %2.6	-	-	-	-
22- 30 yaş	10 kişi %18.9	6 kişi %15.4	7 kişi %17.5	5 kişi %16.1	-	1 kişi %11.1
31- 40 yaş	8 kişi %15.1	6 kişi %15.4	7 kişi %17.5	5 kişi %16.1	-	1 kişi %11.1
40yaş üzeri	5 kişi %9.4	2 kişi %5	3 kişi %7.5	2 kişi %6.5	-	-
Bilinmeyen	22 kişi %41.5	23 kişi %58.9	20 kişi %50	19 kişi %61.3	5 kişi %83.3	6 kişi %55.6

3.4.3. Saldırganın Eğitim Durumu

Yapılan araştırma sonucunda, kadına şiddet uygulayan saldırganların %89.9'unun (160 kişi) eğitim durumlarına ilişkin herhangi bir bilgi elde edilememiştir. Saldırganlardan %5.7'sinin (8 kişi) yüksekokul, %3.4'ünün (6 kişi) ilköğretim, %1.1'inin (2 kişi) lise öğrenimi gördükleri tespit edilmiştir. (Tablo 3.11.)

Tablo 3.11. Kadına Yönelik Şiddet İçerikli Haberlerde Saldırganın Eğitim Durumu

	Posta	Takvim	Hürriyet	Sabah	Cumhuriyet	Zaman
İlköğretim	-	1 kişi %2.6	2 kişi %5	3 kişi %9.7	-	-
Lise	-	1 kişi %1.1	-	-	-	-
Yüksekokul	3 kişi %5.7	1 kişi %2.6	2 kişi %5	4 kişi %12.9	-	-
Bilinmeyen	50 kişi %94.3	35 kişi %89.7	36 kişi %90	24 kişi %77.4	6 kişi %100	9 kişi %100

3.4.4. Saldırganın Mesleği

Yapılan içerik analizi sonucunda, kadına şiddet uygulayan saldırganların %80.3'ünün (143 kişi) hangi meslek grubuna mensup oldukları belirlenememiştir. Saldırganlardan %4.5'inin (8 kişi) işçi, %2.24'ünün (4 kişi) esnaf, yine %2.24'ünün (4 kişi) öğretmen, %1.12'sinin (2 kişi) öğrenci ve %3.4'ünün (6 kişi) diğer meslek gruplarına ait olduğu tespit edilmiştir. İnceleme sonuçlarına göre, saldırganların %6.2'sinin de işsiz olduğu saptanmıştır. (Tablo 3.12.)

Tablo.3.12. Kadına Yönelik Şiddet İçerikli Haberlerde Saldırganın Mesleği

	Posta	Takvim	Hürriyet	Sabah	Cumhuriyet	Zaman
Öğretmen	-	1 kişi %2.6	1 kişi %2.5	2 kişi %6.45	-	-
Öğrenci	2 kişi %3.8	-	-	-	-	-
Esnaf	1 kişi %1.88	-	2 kişi %5	-	-	1 kişi %11.1
İşçi	2 kişi %3.8	3 kişi %7.7	2 kişi %5	1 kişi %3.2	-	-
İşsiz	2 kişi %3.8	3 kişi %7.7	1 kişi %2.5	3 kişi %9.7	1 kişi %16.7	1 kişi %11.1
Diğer	1 kişi %1.88	1 kişi %2.6	2 kişi %5	2 kişi %6.45	-	-
Belirtilmeyen	45 kişi %84.9	31 kişi %79.5	32 kişi %80	23 kişi %74	5 kişi %83.3	7 kişi %77.8

3.4.5. Saldırganın Medeni Durumu

Saldırganın medeni durumuna yönelik olarak yapılan araştırma sonucunda, saldırganların %50'sinin (89 kişi) medeni durumu belirlenememiştir. Saldırganların %35.4'ünün (63 kişi) evli, %9'unun (16 kişi) bekar, %0.55'inin (1 kişi) nişanlı ve %5.05'inin (9 kişi) eşinden ayrılmış olduğu ortaya konmuştur. (Tablo 3.13.)

Araştırmada, saldırganların medeni durumlarına ilişkin bilgilere çok fazla ulaşılamamasının nedeni, kadına yönelik şiddet içerikli haberlerde daha çok olay anına ilişkin bilgilerin verilmesiyle açıklanabilir. İkinci sırayı evli erkeklerin almasının nedeni ise bayanların daha çok eşlerinden şiddet görmeleri ile ilişkilendirilebilir.

Tablo.3.13.Kadına Yönelik Şiddet İçerikli Haberlerde Saldırganın Medeni Durumu

	Posta	Takvim	Hürriyet	Sabah	Cumhuriyet	Zaman
Bekar	4 kişi %7.5	5 kişi %12.8	4 kişi %10	2 kişi %6.5	1 kişi %16.7	-
Nişanlı	-	-	1 kişi %2.5		-	-
Evli	19 kişi %35.9	17 kişi %43.5	11 kişi %27.5	9 kişi %29	3 kişi %50	4 kişi %44.4
Boşanmış	3 kişi %5.7	1 kişi %2.7	3 kişi %7.5	2 kişi %6.5	-	-
Bilinmeyen	27 kişi %50.9	16 kişi %41	21 kişi %52.5	18 kişi %58	2 kişi %33.3	5 kişi %55.6

3.4.6. Saldırganın Uyuğu

Saldırganın uyuğuna ilişkin elde edilen bulgulara, saldırganların %63.5'inin (113 kişi) Türk, %2.8'inin ise (5 kişi) yabancı uyruklu olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda kadına şiddet uygulayanların %33.7'sinin (60 kişi) uyuğu belirlenememiştir.

Tablo.3.14. Kadına Yönelik Şiddet İçerikli Haberlerde Saldırganın Uyuğu

	Posta	Takvim	Hürriyet	Sabah	Cumhuriyet	Zaman
T.C.	35 kişi %66	28 kişi %71.8	24 kişi %60	18 kişi %58	6 kişi %100	2 haber %22.2
Yabancı Uyruklu	-	-	4 kişi %10	1 kişi %3.2	-	-
Bilinmeyen	18 kişi %34	11 kişi %28.2	12 kişi %30	12 kişi %38.8	-	7 kişi %77.8

3.4.7. Saldırganın Ruhsal Durumu

Saldırganların ruhsal durumunu saptamak için yapılan incelemede, saldırganların %84.3'ünün (150 kişi) ruhsal durumunun anormalliğine ilişkin herhangi bir ifadeye rastlanmazken, %2.24'ünün (4 kişi) akli dengesinin yerinde olmadığı, %8.4'ünün (15 kişi) cinnet getirdiği, %2.8'inin (5 kişi) ekonomik sıkıntı nedeniyle ruhsal bunalım yaşadığı ve %2.24'ünün de (4 kişi) ailevi sıkıntı içerisinde olduğu tespit edilmiştir. Yapılan araştırma sonucunda saldırganın akli dengesinin neden bozulduğuna ilişkin bilgilere rastlanamamıştır. Sadece bazı haberlerde akli dengesi bozuk olan saldırganların psikolojik tedavi gördüklerine ilişkin bilgilere rastlanılmıştır.

İncelenen haberlerde saldırıya uğrayanlar ve saldırganların yaş, meslek, eğitim ve medeni durumlarına ilişkin bilinmezlik durumu diğerlerine oranla çok yüksek düzeyde kodlanmıştır. İncelenen haberlerde 'kodlanamıyor' seçeneğinin bu oranda yüksek çıkması Türk basınında şiddet haberlerinin eksik bilgilerle halka ulaştırılmaya çalışıldığını göstermektedir. Türkiye'de böyle bir habercilik anlayışının yaygın olması, erkek egemen toplum fikrinin benimsenmesi ile ilişkilendirilebilir. Oysa batı ülkelerinde bu durumun tam tersi görülmektedir. Şiddet haberlerinde ayrıntılı bilgiler verilmekte; ayrıntılar aracılığı ile kadınlara karşı cinsiyetçi tavır pekiştirilmektedir. (Tablo 3.15.)

Tablo.3.15. Kadına Yönelik Şiddet İçerikli Haberlerde Saldırganın Ruhsal Durumu

	Posta	Takvim	Hürriyet	Sabah	Cumhuriyet	Zaman
Ekonomik Sıkıntı	1 kişi %1.9	2 kişi %5.1	-	1 kişi %3.2	1 kişi %16.7	-
Akli Denge	2 kişi %3.8	1 kişi %2.6	1 kişi %2.5	-	-	-
Ailevi Sıkıntı	-	1 kişi %2.6	1 kişi %2.5	2 kişi %6.45	-	-
Cinnet	4 kişi %7.5	5 kişi %12.8	2 kişi %5	2 kişi %6.45	1 kişi %16.7	1 kişi %11.1
Bilinmeyen	46 kişi %86.8	30 kişi %76.9	36 kişi %90	26 kişi %83.9	4 kişi %66.6	8 kişi %88.9

3.5. ŞİDDET HABERLERİNDE KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN TÜRÜ VE BİÇİMİ

3.5.1. Şiddetin Türü ve Olayların Failleri

İncelenen kadına yönelik şiddet olaylarına ilişkin haberlerin %48.3'ü (86 haber) kadınların uğradığı ev içi şiddeti, %51.7'si (92 haber) kadınların uğradığı ev dışı şiddeti göstermektedir.

Ev içi şiddet olayları bağımsız bir grup olarak ele alındığında, burada saldırgan büyük oranda (%58.1) kocadır. İkinci büyük grubu %17.4 ile (15) erkek kardeş

oluşturmaktadır. Ayrıca ev içi şiddet olaylarının failleri arasında %9.3 ile (8) baba, %7 ile (6) yakın akraba, %4.7 ile (4) erkek çocuk ve %1.2 ile (1) anne yer almaktadır. Faillerin %2.3'ünün de (2) kimlikleri belirlenememiştir.

Ev dışı şiddet olaylarında faillerin %42.4'ünü (39) sokaktaki herhangi bir adam, %14.1'ini (13) sevgili, %3.3'ünü (3) öğretmen, %2.2'sini (2) iş yerindeki patron ve %3.3'ünü (3) komşu erkek oluşturmaktadır. Ayrıca yaptığımız araştırma sonucunda, faillerin %34.7'sinin (32) kim olduklarına dair herhangi bir bilgi elde edilememiştir. (Tablo 3.16.)

Tablo. 3.16. Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinde Olayların Failleri

SALDIRGANIN KİMLİĞİ	Görülüyor	Görülüyor
EV İÇİ ŞİDDETE SALDIRGANIN KİMLİĞİ		
Koca	50 kişi %58.1	36 kişi %41.9
Baba	8 kişi %9.3	78 kişi %90.7
Erkek kardeş	15 kişi %17.4	71 kişi %82.6
Oğul	4 kişi %4.7	82 kişi %95.3
Üvey anne	1 kişi %1.2	85 kişi %98.8
Akraba	6 kişi %7	80 kişi %93
Belirtilmeyenler	2 kişi %2.3	84 kişi %97.7
EV DIŞI ŞİDDETE SALDIRGANIN KİMLİĞİ		
Sokaktaki herhangi bir adam/kadın	39 kişi %42.4	53 kişi %57.6
Sevgili	13 kişi %14.1	79 kişi %85.9
Öğretmen	3 kişi %3.3	89 kişi %96.7
İş yerindeki Patron	2 kişi %2.2	90 kişi %97.8
Komşu erkek	3 kişi %3.3	89 kişi %96.7
Belirtilmeyenler	32 kişi %34.7	60 kişi %65.3

3.5.2. Kadına Yönelik Şiddetin Biçimleri

Kadına yönelik şiddet içerikli haberlerde, dayak, yaralama, tecavüz, öldürme, kapkaç, cinsel taciz gibi şiddet biçimleriyle karşılaşılmıştır. İncelenen haberlerde kadınların %44.8'inin (82 kadın) saldırgan tarafından öldürüldüğü, %19.1'inin (35 kadın) yaralandığı, %13.7'sinin (25 kadın) gasp edildiği, %10.9'unun (20 kadın) dayak yediği, %6'sının (11 kadın) tecavüze uğradığı ve %5.5'inin ise (10 kadın) cinsel tacize maruz kaldığı belirlenmiştir.

Araştırma sonucunda incelenen haberlerin çoğunda kadınlara çeşitli şiddet biçimlerinin uygulandığı tespit edilmiştir. Örneğin, şiddet uygulayan kişinin, kadını ya dövdükten ya da tecavüz ettikten sonra öldürdüğü görülmektedir. Bu örneklerin verilmesinin nedeni, kadına yönelik şiddet içerikli haberlerde şiddet uygulayanların birden çok şiddet biçimini kadınların üzerinde uyguladıklarını ortaya çıkarmaktır.

Tablo.3.17. Kadının Maruz Kaldığı Şiddetin Biçimleri

ŞİDDETİN BİÇİMLERİ	Görülüyor	Görülüyor
Öldürme	82 kadın %44.8	101 kadın %55.2
Yaralama	35 kadın %19.1	148 kadın %80.9
Kapkaç	25 kadın %13.7	158 kadın %86.3
Dayak	20 kadın %10.9	163 kişi %89.1
Tecavüz	11 kişi %6	171 kişi %94
Cinsel taciz	10 kişi %5.5	173 kadın %94.5

3.5.3. Kadına Uygulanan Şiddette Kullanılan Araçlar

Kadına uygulanan şiddette kullanılan araçlar üzerine yapılan inceleme sonucunda, kadınların %33.9'unun (62 kadın) ateşli silah, %27.3'ünün (50 kadın) fiziksel güç, %17.5'inin (32 kadın) kesici alet, %4.4'ünün (8 kadın) sert cisim, %1.1'inin (2 kadın) kimyasal madde kullanılarak şiddete maruz kaldıkları tespit edilmiş ve %2.2'sinin de (4 kadın) sözlü tacize uğradığı ortaya konmuştur. Ayrıca, kadına yönelik şiddet olaylarında şiddete uğrayan kadınların %13.6'sının (25 kadın) üzerinde ne tür bir araç kullanıldığına dair herhangi bir bilgi elde edilememiştir.

Yapılan araştırma sonucunda kadına uygulanan şiddette kullanılan araçlar içinde ilk sırayı ateşli silahların aldığı ortaya konmuştur. İncelenen haberlerde, kadına yönelik şiddette kullanılan ateşli silahların yarattığı tahribatın büyük olması nedeniyle şiddet olaylarının büyük oranda ölümle sonuçlandığı, fiziksel güç kullanımının ise ölümden ziyade daha çok yaralanmalara neden olduğu görülmüştür.

Tablo 3.18. Kadına Şiddet Uygulanırken Kullanılan Araçlar

KULLANILAN ARAÇ	Kullanılıyor	Kullanılmıyor
Ateşli Silah	62 kadın %33.9	121 kadın %66.1
Fiziksel Güç	50 kadın %27.3	133 kadın %72.7
Kesici Alet	32 kadın %17.5	151 kadın %82.5
Kimyasal madde	2 kadın %1.1	181 kadın %98.9
Sözlü taciz	4 kadın %2.2	179 kadın %97.8
Sert cisim	8 kadın %4.4	175 kadın %95.6
Belirtilmeyenler	25 kadın %13.6	158 kadın %86.4

3.5.4. Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri

Kadına yönelik şiddetin nedenleri, kadının cinsiyetine bağlı olarak oluşmuş geleneksel görüş ve değerlerle ilişkilidir. Buna bağlı olarak, inceleme sonunda kadınların en çok geleneksel namus anlayışına uygun davranmamaları nedeniyle şiddet gördükleri tespit edilmiştir. Kadına yönelik şiddetin nedenleri arasında, kadının erkeğin uyguladığı şiddet sonucu evi terk etmesi, erkeğin karşılaştığı toplumsal ve ekonomik sorunlar, kadının erkeğin sahip olduğu görüşten daha farklı görüşleri savunması ve bunları dile getirmesi, erkeğin yaşadığı psikolojik sorunlar önemli yer tutmaktadır. Özellikle tecavüz, öldürme ve yaralama gibi olaylarda kadının güzelliği, çekiciliği bu gibi şiddet olaylarının önemli nedenlerindendir. Ayrıca kadının erkeğin sevgisine karşılık vermemesi ve erkeğin cinsel ihtiyacını karşılayamaması gibi nedenlerden dolayı da şiddette maruz kaldıkları yapılan araştırma sonucunda belirlenmiştir.

İncelenen haberlerde saldırganların %9'unun (16 kişi) kadının geleneksel namus anlayışına uygun davranmaması, %8.4'ünün (15 kişi) kadının evi terk etmesi, %6.2'sinin (11 kişi) kadının savunduğu düşünceler, %5.6'sının (10 kişi) erkeğin karşılaştığı toplumsal ve ekonomik sorunlar, yine %5.6'sının erkeğin akli dengesini yitirmesi, %2.8'inin (5 kişi) kadınla erkeğin tartışması, %1.7'sinin (3 kişi) erkeğin hiçbir nedene dayanmadan şiddet uygulaması, %1.12'sinin (2 kişi) kadının erkeğin sevgisine karşılık vermemesi, yine %1.12'sinin kadının güzelliği, çekiciliği nedeniyle şiddet uyguladığı ortaya konmuştur. Araştırma sonucunda, saldırganların yalnızca %0.6'sının (1 kişi) kadın olduğu tespit edilmiş ve kadının uyguladığı şiddetin nedeni de kadının kadınla tartışması olarak belirlenmiştir. Ayrıca, saldırganların %56.2'sinin (100 kişi) kadına neden şiddet uyguladıkları saptanamamıştır. (Tablo 3.19.)

Tablo 3.19. Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri

ŞİDDETİN NEDENLERİ	Görülüyor	Görülüyor
Kadının geleneksel namus anlayışına uygun davranmaması	16 erkek %9	162 erkek %91
Erkeğin karşılaştığı toplumsal ve ekonomik sorunlar	10 erkek %5.6	168 erkek %94.4
Kadının evi terk etmesi	15 erkek %8.4	163 erkek %91.6
Kadının savunduğu düşünceler	11 erkek %6.2	167 erkek %93.8
Erkeğin akli dengesini yitirmesi	10 erkek %5.6	168 erkek %94.4
Kadınla erkeğin tartışması	5 erkek %2.8	173 erkek %97.2
Kadınla kadının tartışması	1 kadın %0.6	177 kadın %99.4
Kadının güzelliği, çekiciliği	2 erkek %1.12	176 erkek %98.8
Kadının erkeğin sevgisine karşılık vermemesi	2 erkek %1.12	176 erkek %98.8
Kadının erkeğin cinsel ihtiyacını karşılamaması	2 erkek %1.12	176 erkek %1.12
Erkeğin hiçbir nedene dayanmadan şiddet uygulaması	3 erkek %1.7	175 erkek %98.3
Belirtilmeyenler	100 kişi %56.2	78 kişi %43.8

3.6. DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASI İLİŞKİLER

Yukarıdaki bölümde, araştırmanın değişkenlerin sıklık analizi yapılmıştır. Araştırma kapsamındaki değişkenler arasındaki ilişkilerin daha anlamlı sonuçlar vereceği açıktır. Bu nedenle, aşağıda çeşitli değişkenler arasındaki ilişkiler değerlendirilecektir. Bu değerlendirmede temel olarak kadınların uğradıkları şiddetin biçimi ele alınacaktır.

3.6.1. Demografik Değişkenler İtibarı İle Şiddetin Türü

3.6.1.1. Kadının Uğradığı Şiddetin Türü ile Gazeteler Arasındaki İlişki

Araştırmanın sonuçlarına göre, fikir gazeteleri olarak nitelendirilen Cumhuriyet ve Zaman gazeteleri dışında araştırma kapsamına giren diğer gazetelerin haber olarak en rağbet ettikleri konu, ev dışı şiddet olaylarıdır. Değişen oranlar (Tablo 3.20.)den izlenebileceği gibi, araştırma kapsamında incelenen gazeteler içinde Cumhuriyet gazetesi hariç diğer bütün gazetelerde ev dışı şiddet kategorisine giren haberlere yer verilmiştir. Ayrıca, incelenen gazetelerde Cumhuriyet ve Zaman gazeteleri dışında ev içi şiddet haberlerine ev dışı şiddet haberlerinden daha az yer verildiği görülmüştür. Posta gazetesinde ise ev içi ve ev dışı şiddet olaylarının aynı oranda olduğu tespit edilmiştir.

Örneklemin gazetelerin aynı zaman dilimi içinde yayınlanan sayılarından oluştuğu göz önüne alınırsa, gazetelerde yer alan ve değişik türdeki şiddet haberlerinin farklı oranlarda çıkmasını, söz konusu gazetelerin yayın politikaları ile açıklamak mümkündür. Örneğin yapılan inceleme sonucunda, Cumhuriyet gazetesinin ev dışı şiddet olaylarına hiç yer vermediği ortaya çıkmıştır. Zaman gazetesinde de ev içi şiddet olaylarına ev dışı şiddet olaylarından daha fazla yer verildiği saptanmıştır. Bunun nedeni, Cumhuriyet ve Zaman gazetelerinin daha çok aile içi şiddet olaylarını gözler önüne sermek istemeleri olarak değerlendirilebilir. İncelenen dönemde Cumhuriyet ve Zaman gazetelerinde aile içi şiddet olaylarına ilişkin araştırma haberlerine sıkça yer verildiği görülmüştür. (Tablo 3.20.)

Tablo 3.20. Kadının Uğradığı Şiddetin Türü ile Gazeteler Arasındaki İlişki

ŞİDDET TÜRLERİ/ GAZETELER	Ev içi şiddet	Ev dışı şiddet
Posta	26 haber %50	26 haber %50
Takvim	18 haber %46.2	21 haber %53.2
Hürriyet	14 haber %36.8	24 haber %63.2
Sabah	13 haber %43.3	17 haber %56.7
Cumhuriyet	6 haber %100	-
Zaman	4 haber %57.1	3 haber %42.9

3.6.1.2. Şiddet Türlerinin Olayın Meydana Geldiği Zamana Göre Dağılımı

İncelenen dönem içinde meydana gelen ev dışı şiddet ve ev içi şiddet olaylarının daha çok gece meydana geldiği ortaya çıkmıştır. Ev dışı şiddet olaylarının %39.6'sı (36 olay) gece, %16.5'i (15 olay) gündüz, ev içi şiddet olaylarının %22.2'si (18 olay) gece, %16'sı (13 olay) gündüz meydana gelmiştir. Araştırmada, ev dışı şiddet olaylarının %43.9'unun (40 olay) ve ev içi şiddet olaylarının %61.8'inin (50 olay) ne zaman meydana geldiğine ilişkin bir sonuç elde edilememiştir. Ev içi ve ev dışı şiddet olaylarının büyük ölçüde gece meydana gelmesinin nedenini, şiddetin gece saatlerinde daha kolay uygulanabilmesi olarak açıklayabiliriz. Ev dışı şiddet olaylarında gece daha az sayıda insan sokağa çıktığı için şiddet olaylarında artış görülmektedir. Ayrıca, alkol, uyuşturucu gibi madde kullanımının gece saatlerinde daha fazla olması da şiddeti artıran bir başka neden olarak gösterilebilir. Çünkü, madde kullanımının şiddet türü eylemleri aktive ettiği görülmektedir.

Tablo 3.21. Şiddet Türlerinin Zamana Göre Dağılımı

ŞİDDET TÜRLERİ/ZAMAN	Ev içi şiddet	Ev dışı şiddet
Gece	18 olay %22.2	36 olay %39.6
Gündüz	13 olay %16	15 olay %15.5
Belirtilmeyenler	50 olay %61.8	40 olay %43.9

3.6.1.3. Şiddetin Türü ile Saldırıya Uğrayanın Yaşı arasındaki ilişki

İncelenen haberlerdeki ev içi şiddet olaylarında şiddete maruz kalan kadınların %21.2'sinin (18 kadın) 22-30 yaş grubunda, %20'sinin (17 kadın) 17-21 yaş grubunda, %17.7'sinin (15 kadın) 31-40 yaş grubunda ve %8.2'sinin (7 kadın) 12-16 yaş grubunda yer aldığı tespit edilmiştir. Ev içi şiddet olaylarında şiddete uğrayan kadınların %16.5'inin (14 kadın) yaşları belirlenememiştir. Ayrıca, inceleme sonucunda, kadınların %8.2'sinin (7 kadın) 40 yaşının üstünde ve aynı oranda 12 yaşın altında olduğu saptanmıştır.

Araştırma sonucunda, ev dışı şiddet olaylarında saldırıya uğrayan kadınların %25.5'inin (25 kadın) 17-21 yaş grubunda, %20.4'ünün (20 kadın) 22- 30 yaş grubunda, %11.2'sinin (11 kadın) 12-16 yaş grubunda ve aynı oranda 40 yaş üstü grupta yer aldığı ortaya konmuştur. Ev dışı şiddette kadınların %6.1'inin (6 kadın) 12 yaşından küçük ve %5.1'inin (5 kadın) 31-40 yaş grubunda yer aldığı tespit edilmiştir. Ayrıca, ev dışı şiddet olaylarında şiddete maruz kalan kadınların %20.5'inin (20 kadın) yaş grubu saptanamamıştır. (Tablo 3.22.)

Tablo 3.22. Şiddetin Türü ile Saldırıya Uğrayan Kadının Yaşı arasındaki ilişki

ŞİDDETİN TÜRLERİ/YAŞ	Ev içi şiddet	Ev dışı şiddet
12 yaşın altı	7 kız çocuğu %8.2	6 kız çocuğu %6.1
12-16 yaş	7 kadın %8.2	11 kadın %11.2
17-21 yaş	17 kadın %20	25 kadın %25.5
22-30 yaş	18 kadın %21.2	20 kadın %20.4
31-40 yaş	15 kadın %17.7	5 kadın %5.1
40 yaş üzeri	7 kadın %8.2	11 kadın %11.2
Belirtilmeyenler	14 kadın %16.5	20 kadın %20.5

3.6.1.4.Şiddetin Türü ile Saldırıya Uğrayanın Mesleği Arasındaki İlişki

Kadınların mesleklerine göre maruz kaldıkları şiddetin türü de değişmektedir. Ev içi şiddette, şiddete maruz kaldığı belirlenip de, haber metinlerinde mesleğine ilişkin kesin tanımlamalar bulunan kadınlardan %15.3'ünü (13 kadın) ev hanımları, %5.9'unu (5 kadın) memurlar, %2.3'ünü (2 kadın) öğrenciler, %1.2'sini (1 kadın) yüksek statüde bulunan kadınlar, yine %1.2'sini (1 kadın) hayat kadınları oluşturmaktadır. Ev içi şiddet olaylarında saldırıya uğrayan kadınların %72.9'unun (62 kadın) ise mesleği belirlenememiştir.

Ev dışı şiddet olaylarında ise şiddete uğrayan kadınların %22.4'ünü (22 kadın) öğrenciler, %14.3'ünü (14 kadın) hayat kadınları, %7.1'ini (7 kadın) memurlar, %4.1'ini (4 kadın) satıcılar, %3.1'ini (3 kadın) işçiler, yine %3.1'ini (3 kadın) yüksek statüde bulunan kadınlar (tekstilci, turizmci, sanatçı vs), %1'ini (1 kadın) ev hanımları

oluşturmaktadır. Ev dışı şiddet olaylarında kadınların %44.9'unun (44 kadın) mesleğine ilişkin herhangi bir bilgi elde edilememiştir.

Tablo 3.23. Şiddetin Türü ile Saldırıya Uğrayan Kadının Mesleği arasındaki ilişki

ŞİDDETİN TÜRÜ/ MESLEK	Ev içi şiddet	Ev dışı şiddet
Ev hanımı	13 kadın %15.3	1 kadın %1
İşçi	1 kadın %1.2	3 kadın %3.1
Memur	5 kadın %5.9	7 kadın %7.1
Satıcı	-	4 kadın %4.1
Yüksek mevkii	1 kadın %1.2	3 kadın %3.1
Hayat kadını	1 kadın %1.2	14 kadın %14.3
Öğrenci	2 kadın %2.3	22 kadın %22.4
Belirtilmeyenler	62 kadın %72.9	44 kadın %44.9

3.6.2. Demografik Değişkenler İtibarı İle Şiddetin Biçimi

3.6.2.1. Kadınların Uğradığı Şiddetin Biçiminin Gazete Değişkeniyle İlişkisi

İncelenen gazeteler içinde dayak haberleri en çok %30 oranıyla (6 haber) Posta ve Sabah gazetesinde görülürken, en az %5 oranıyla (1 haber) Cumhuriyet gazetesinde yayınlanmıştır. Zaman gazetesinde incelenen dönemde dayak olaylarına ilişkin haberler yer almazken, bu haberler Takvim gazetesinde %20 (4 haber), Hürriyet gazetesinde ise %15 oranında (3 haber) yer almıştır. Tecavüz olaylarına ilişkin haberler en çok %30

oranıyla (3 haber) Hürriyet gazetesinde yer alırken, bunu %20 oranlarında (2 haber) Posta ve Takvim gazeteleri, %10 oranında (1 haber) Cumhuriyet gazetesi izlemektedir. Zaman gazetesinde ise incelenen dönem içinde tecavüz olaylarına ilişkin haberlere rastlanmamıştır. Cinsel taciz olaylarıyla ilgili haberlerin %33.3'ü (3 haber) Posta gazetesinde, %22.2'si (2 haber) Takvim gazetesinde, Takvim gazetesiyle aynı oranlarda Hürriyet ve Sabah gazetelerinde yer almıştır. İnceleme kapsamındaki Zaman ve Cumhuriyet gibi fikir içerikli gazetelerde cinsel taciz olaylarına ilişkin haberler yayımlanmamıştır.

Yaralama olayları ise %29.4 oranında (10 haber) Posta gazetesinde, %23.5 oranlarında (8 haber) Hürriyet ve Takvim gazetelerinde, %11.8 oranında (4 haber) Sabah gazetesinde, %8.8 oranında (3 haber) Zaman gazetesinde ve %2.9 oranında (1 haber) Cumhuriyet gazetesinde yer almıştır. Öldürme olaylarına ilişkin haberlerde ilk sırayı %29.3 ile (22 haber) Posta gazetesi, ikinci sırayı %22.7 ile (17 haber) Hürriyet gazetesi, üçüncü sırayı %20 ile (15 haber) Takvim gazetesi, dördüncü sırayı %18.7 ile (14 haber) Sabah gazetesi, beşinci sırayı %5.3 ile (4 haber) Zaman gazetesi ve son sırayı %4 ile (3 haber) Cumhuriyet gazetesi almıştır.

Şiddetin biçimlerinden biri olan kapkaç olaylarına incelenen gazeteler içinde %37.5 oranıyla (9 haber) en çok Posta gazetesi yer vermiştir. Takvim gazetesinde kapkaç olaylarıyla ilgili haberler %33.3 oranıyla (8 haber), Hürriyet gazetesinde %20.8 oranıyla (5 haber), Sabah gazetesinde ise %8.3 oranıyla (2 haber) yer almaktadır. İncelenen dönemde Cumhuriyet ve Zaman gazetelerinde kapkaç olaylarıyla ilgili haberlere rastlanmamıştır.

İnceleme kapsamında yer alan gazeteler üzerinde genel bir değerlendirme yapacak olursak, Cumhuriyet ve Zaman gazeteleri de dahil olmak üzere gazetelerin hepsinde şiddet biçimlerinden en çok öldürme ve yaralama olaylarına ilişkin haberlerin yer aldığı görülmektedir. Cumhuriyet ve Zaman gazeteleri gibi fikir içerikli gazetelerde dayak, tecavüz, cinsel taciz, kapkaç gibi şiddet biçimlerine diğer gazetelerde olduğu gibi fazla yer verilmemiştir. Hatta inceleme döneminde Zaman gazetesinde sadece öldürme ve yaralama olaylarına ilişkin haberlere yer verildiği belirlenmiştir. (Tablo 3.24.)

Tablo 3.24. Şiddet Biçiminin Gazetelere Göre Dağılımı

ŞİDDETİN BİÇİMİ/ GAZETELER	Dayak	Tecavüz	Cinsel Taciz	Yaralama	Öldürme	Kapkaç
Posta	6 haber %30	2 haber %20	3 haber %33.3	10 haber %29.4	22 haber %29.3	9 haber %37.5
Takvim	4 haber %20	2 haber %20	2 haber %22.2	8 haber %23.5	15 haber %20	8 haber %33.3
Hürriyet	3 haber %15	3 haber %30	2 haber %22.2	8 haber %23.5	17 haber %22.7	5 haber %20.8
Sabah	6 haber %30	2 haber %20	2 haber %22.2	4 haber %11.8	14 haber %18.7	2 haber %8.3
Cumhuriyet	1 haber %5	1 haber %10	-	1 haber %2.9	3 haber %4	-
Zaman	-	-	-	3 haber %8.8	4 haber %5.3	-

3.6.2.2. Şiddetin Biçimi ile Saldırıya Uğrayan Kadının Yaşı Değişkenleri Arasındaki İlişki

Kadının uğradığı şiddetin biçimi ile saldırıya uğrayan kadının yaşı değişkenleri arasında bir ilişki kurulduğu zaman, kadınlara yönelik şiddet olaylarının biçiminin çeşitli yaşlarda değişiklik gösterdiğini söyleyebiliriz. Gazetelerde yayımlanan kadına yönelik şiddet olaylarının haberlerine dayanarak yaptığımız değerlendirme sonucunda dayak yedikleri için gazetelere konu olan kadınlardan %5'inin (1 kadın) 17-21 yaş grubunda, %35'inin (7 kadın) 22-30 yaş grubunda, %15'inin (3 kadın) 31-40 yaş grubunda, %5'inin (1 kadın) 40 yaş üstü grupta yer aldıkları ortaya konmuştur. İncelediğimiz haberlerde, kadına yönelik şiddet biçimlerinden biri olan “dayak”ın daha çok orta yaştaki kadınlara uygulandığı görülmüştür. Bu bağlamda, 22-30, 31-40 yaş grubu içinde yer alan kadınların bir çoğunun evli olması genellikle kadınların kocalarından dayak yedikleri düşüncesini akla getirmektedir.

Kadına yönelik şiddette, şiddetin biçimlerinden biri olan tecavüz olaylarına en çok %36.4 oranıyla (4 kadın) 12-16 yaş grubunda yer alan kadınlarda rastlandığı görülmüştür. İncelediğimiz dönemde tecavüze uğrayan kadınların %18.2'sinin (2 kadın) 22-30 yaş grubunda, %9.1'inin (1 kadın) 17-21 yaş grubunda, yine %9.1'inin 40 yaş üstü grupta yer aldığı tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda, 12 yaşından küçük kız çocuklarının ve 31-40 yaş grubundaki kadınların tecavüz olaylarına maruz kalmadıkları belirlenmiştir. Tecavüz olaylarının daha çok 12-16 yaş grubundaki kadınlara uygulanması, onların savunmasızlığından ve genç olmaları nedeniyle güzellikleri ve çekiciliklerinden kaynaklandığı söylenebilir.

Cinsel tacize uğrayanların %80'ini (8 kadın) kendini savunacak fiziksel güçte olmayan 12 yaşından küçük kız çocukları ve 22-30 yaş grubundaki kadınlar oluşturmaktadır. Bu bağlamda, cinsel taciz olaylarının özellikle genç kadınlar üzerinde yoğunluk kazandığını söylemek mümkündür. İncelenen haberlerde tecavüze uğrayan kadınların %20'sinin hangi yaş grubunda yer aldıkları belirlenememiştir. Araştırma sonucuna göre, 12-16, 17-21, 31-40 yaş grubundaki kadınlar ile 40 yaş üstü grupta yer alan kadınların cinsel tacize maruz kalmadıkları saptanmıştır. Cinsel tacize uğrayanların büyük çoğunluğunu 12 yaşından küçük kız çocukları ile 22-30 yaş grubunda yer alan bayanlar oluşturmaktadır. Araştırma sonucuna göre, 12 yaşından küçük kız çocuklarının genellikle aile içinde baba, aile dışında ise okuldaki öğretmeni tarafından taciz edildiği görülmüştür. Buna bağlı olarak incelenen haberlerde enstest ilişkinin yaygınlığı dikkati çekmiştir.

Kadına uygulanan şiddet biçimlerinden biri olan yaralama olaylarına ilişkin bir değerlendirme yapacak olursak, kadınların %37.1'inin (13 kadın) 17-21 yaş, %22.9'unun (8 kadın) 22-30 yaş, %8.6'sının (3 kadın) 12-16 yaş, %2.9'unun (1 kadın) 31-40 yaş gurubunda yer aldığı tespit edilmiştir. Ayrıca, yaptığımız araştırmada kadınların %11.4'ünün (4 kadın) 40 yaş üstü grupta olduğu belirlenmiştir. Kadınların %17.1'inin (6 kadın) yaş grubu ise saptanamamıştır.

Kadına yönelik şiddette öldürülen kadınların %29.3'ü (24 kadın) 17-21 yaş, %18.3'ü (15 kadın) 31-40 yaş, %12.2'si (10 kadın) 22-30 yaş, %11'i (9 kadın) 12-16 yaş grubunda yer almaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, 12 yaşın altındaki kız

çocuklarının %11'inin ve 40 yaşın üstündeki kadınların ise %6'sının (5 kadın) ölümle sonuçlanan şiddet olaylarına maruz kaldıkları görülmektedir. Ayrıca, öldürülen kadınların %12.2'sinin (10 kadın) yaş grupları belirtilmemiştir. Kadına yönelik şiddet olaylarında saldırgan tarafından öldürülen ve yaralanan kadınların 17-21 yaş grubunda yoğunlaşması, öldürme ve yaralama olaylarının daha çok genç kadınlar üzerinde uygulandığını göstermektedir.

İncelenen haberlerde şiddet biçimlerinden biri olan kapkaç olaylarına uğrayan kadınların %32'sinin (8 kadın) 40 yaşın üstünde olduğu ortaya konmuştur. Kadınların %28'inin (7 kadın) 22-30 yaş, %16'sının (4 kadın) 17-21 yaş grubunda olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, kapkaç olaylarına maruz kalan kadınların %24'ünün (6 kadın) hangi yaş grubunda yer aldıkları saptanamamıştır. Kadına yönelik şiddette kapkaç olayları daha çok 40 yaşın üstünde olan kadınlar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu bağlamda, kadınların ileriki yaşlarda kendilerini savunacak gücü yitirmeleri ve genellikle belli bir yaştan sonra eşlerini kaybetmeleri üzerine evde yalnız yaşamaya başlamaları nedeniyle kapkaç olaylarının daha çok 40 yaşın üstündeki kadınlar üzerinde yoğunlaştığı söylenebilir. (Tablo 3.25.)

Tablo 3.25. Saldırıya Uğrayan Kadının Yaşı ile Kadına Uygulanan Şiddetin Biçimi Arasındaki İlişki

ŞİDDETİN BİÇİMİ/YAŞ	Dayak	Tecavüz	Cinsel taciz	Yaralama	Öldürme	Kapkaç
12 yaşın altı	-	-	4 %40	-	9 %11	-
12-16 yaş	-	4 kadın %36.4	-	3 kadın %8.6	9 kadın %11	-
17-21 yaş	1 kadın %5	1 kadın %9.1	-	13 kadın %37.1	24 kadın %29.3	4 kadın %16
22-30 yaş	7 kadın %35	2 kadın %18.2	4 kadın %40	8 kadın %22.9	10 kadın %12.2	7 kadın %28
31-40 yaş	3 kadın %15	-	-	1 kadın %2.9	15 kadın %18.3	-
40 yaş üzeri	1 kadın %5	1 kadın %9.1	-	4 kadın %11.4	5 kadın %6	8 kadın %32
Belirtilmeyenler	8 kadın %40	3 kadın %27.2	2 kadın %20	6 kadın %17.1	10 kadın %12.2	6 kadın %24

3.6.2.3. Kadınların Uğradıkları Şiddetin Biçiminin Meslek Değişkeniyle İlişkisi

Kadınların maruz kaldığı şiddetin biçimi ile meslekleri arasındaki ilişkiler incelendiğinde hayat kadınları ve satıcıların dayaa maruz kaldıklarına dair gazetelerde bir habere rastlanmazken, işçi, öğrenci, ev hanımı, memur ve yüksek statüde bulunan diğer kadınların bundan ötürü haber yapıldıkları belirlenmiştir. Dayak yiyen kadınların %20'sini (4 kadın) ev hanımları, %15'inin (3 kadın) yüksek statüye sahip kadınlar, %10'unu (2 kadın) memurlar, %5'ini (1 kadın) işçiler, yine %5'ini öğrenciler oluşturmaktadır. Yaptığımız araştırmada özellikle ev hanımlarının dayak yediği ve bu durumun kadının ekonomik özgürlüğünün olmamasından kaynaklandığı söylenebilir. Toplum içerisindeki egemen kaniya göre, “dayak yemeyi hak edenlerin” dayak yediğinin meşrulaştırılmasına haberlerin de katkısı aşğıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

İşçiler, öğrenciler, ev hanımları, memurlar, yüksek statüde bulunan kadınlar toplum içerisinde bulunan dayak yemeyi hak edenler kategorisine girmektedir. Türk basın haberciliği gerilimi bu yolla bir kez daha yumuşatmış egemen görüşlerin doğrulanmasına aracı olmaktadır.

Tecavüze uğrayan kadınların mesleklerine bakıldığında, ilk sırayı %27.3 oranıyla (3 kadın) hayat kadınları, ikinci sırayı %9.1 oranıyla (1 kadın) yüksek statüde bulunan kadınlar almaktadır. İncelediğimiz haberlerde tecavüze uğrayan kadınların %63.6'sının (7 kadın) mesleklerinin ne olduğuna ilişkin herhangi bir bilgi verilmemiştir. Bu bağlamda, mesleği belirlenenler arasında en yüksek oranda hayat kadınlarının bulunması, kadınların tecavüz olaylarına maruz kalmasıyla meslekleri arasında doğrudan bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır. Cinsel taciz olaylarıyla ilgili haberlerde kadınların %80'inin (8 kadın) öğrenci olduğu belirlenmiş, %20'sinin (2 kadın) mesleğine ilişkin bilgi verilmemiştir.

Gördükleri şiddet sonucu yaralanan kadınların mesleklere göre dağılımları incelendiğinde, (mesleği belirlenebilenler arasında) öğrencilerin %22.9 (8 kadın), ev hanımlarının %11.4 (4 kadın), memurların %5.7 (2 kadın), işçilerin %2.9'luk (1 kadın) paya sahip oldukları görülmektedir.

Öldürülen kadınlardan meslekleri belirlenebilenlerin dağılımına bakıldığında, kadınların %14.6'sını (12 kadın) hayat kadınları, %8.8'ini (7 kadın) öğrenciler, %7.3'ünü (6 kadın) ev hanımları, %4.9'unu (4 kadın) memurlar ve %1.1'ini (1 kadın) satıcılar oluşturmaktadır. Öldürülen kadınların ise %62.1'inin (51 kadın) hangi meslek grubuna ait olduğu ile ilgili bilgi verilmemiştir. Kadına uygulanan şiddette öldürme olaylarının inceleme kapsamında bulunan meslekler içinde birbirine yakın oranlarda olduğu gözlenmiştir.

Kapkaç olaylarına uğrayan kadınların %16'sını (4 kadın) memurlar, %12'sini (3 kadın) satıcılar, %4'ünü (1 kadın) işçiler oluşturmaktadır. Kapkaç olaylarında kadınların %68'inin ise (17 kadın) mesleğine ilişkin herhangi bir bilgi elde edilememiştir. İncelenen gazetelerde yer alan kadına yönelik şiddet haberlerinde kapkaç olaylarına ev hanımlarının uğramadığı saptanmıştır. Bu tür olaylara ev hanımlarından ziyade memur

ve işçi kadınların maruz kalması kapkaç olaylarının ev dışında daha fazla görüldüğünü göstermektedir.

Aşağıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere, incelenen haberlerde, dayak, tecavüz, cinsel taciz, yaralama, öldürme ve kapkaç gibi şiddet olaylarına maruz kalan kadınların büyük çoğunluğunun mesleği belirlenememiştir. Yapılan çalışmada, böyle bir sonuca ulaşmamız şiddet türü haberlerde meslekten önce olay örgüsünün ön plana çıkarılmaya çalışılması ile açıklanabilir.

Tablo 3.26. Kadınların Uğradıkları Şiddetin Biçiminin Meslek Değişkeniyle İlişkisi

ŞİDDETİN BİÇİMİ/ MESLEK	Dayak	Tecavüz	Cinsel taciz	Yaralama	Öldürme	Kapkaç
İşçi	1 kadın %5	-	-	1 kadın %2.9	1 kadın %1.1	1 kadın %4
Em hanımı	4 kadın %20	-	-	4 kadın %11.4	6 kadın %7.3	-
Memur	2 kadın %10	-	-	2 kadın %5.7	4 kadın %4.9	4 kadın %16
Yüksek statü	3 kadın %15	1 kadın %9.1	-	-	-	-
Satıcı	-	-	-	-	1 kadın %1.1	3 kadın %12
Öğrenci	1 kadın %5	-	8 kadın %80	8 kadın %22.9	7 kadın %8.5	-
Hayat kadını	-	3 kadın %27.3	-	-	12 kadın %14.6	-
Belirtilmeyenler	9 kadın %45	7 kadın %63.6	2 kadın %20	20 kadın %57.1	51 kadın %62.1	17 kadın %68

3.6.2.4. Şiddetin Biçimi ile Uygulandığı Mekan Arasındaki İlişki

Gazete haberlerinden elde edilen sonuçlara göre, kadınların dayak, tecavüz ve öldürme gibi şiddet olaylarına daha çok evde maruz kaldıkları saptanmıştır. Toplumsal yaşamda ev genellikle güvenli bir mekan olarak görülürken, araştırma sonuçlarının bu şekilde çıkması oldukça ilginçtir. Buna göre, ev içinde şiddet gören kadınların %35'i dayak (7 kadın), %36.4'ü (4 kadın) tecavüz ve %44'ü (36 kadın) öldürme olaylarıyla karşılaşmışlardır. Ayrıca, ev içinde şiddet gören kadınların %28.6'sı (10 kadın) yaralama, %36'sı ise (9 kadın) kapkaç olaylarına uğramışlardır.

Yapılan araştırmadan elde edilen sonuca göre, sokakta saldırıya uğrayan kadınların %48'inin (12 kadın) kapkaç olayıyla karşılaştığı, %35'inin (7 kadın) dayak yediği, %28.6'sının (10 kadın) yaralandığı, %20.7'sinin (17 kadın) öldürüldüğü ve %20'sinin (2 kadın) taciz edildiği tespit edilmiştir. İnceleme sonucunda, kadınların sokakta tecavüze uğramadıkları görülmüştür.

Araştırma sonuçlarına göre, çalışan kadınların iş yerinde genellikle patronlarından şiddet gördükleri ve iş yerinde saldırıya uğrayan kadınların %3.7'sinin (3 kadın) saldırı sonucu öldükleri tespit edilmiştir. İncelenen haberlerde iş yerinde şiddet gören kadınların, şiddet türlerinden; dayak, tecavüz, cinsel taciz, yaralama ve kapkaç olaylarıyla karşılaşmadıkları gözlenmiştir. İnceleme sonucunda kadınların iş yerinde özellikle cinsel taciz olaylarıyla karşılaşmamaları oldukça ilginçtir. Çünkü, genellikle iş yerlerinde cinsel taciz olaylarının yaygınlığı bilinmektedir. Bu olayların haber konusu edilmemesi olaylara haber değeri atfedilmemesi ile ilişkilendirilebilir.

Gazete haberlerinden elde edilen sonuca göre, okulda gerçekleşen şiddet olaylarının failleri öğretmenler olarak belirlenmiştir. Araştırma sonucunda, kız öğrencilerin %50'sinin okulda özellikle öğretmenleri tarafından cinsel tacize uğradıkları saptanmıştır. Kız öğrenciler okulda, şiddet biçimlerinden; dayak, tecavüz, öldürme, yaralama ve kapkaç olaylarıyla karşılaşmamışlardır.

Sessiz ve تنها yerlerde ise kadınların %27.3'ü (3 kadın) tecavüz, %12'si (3 kadın) kapkaç, %10'u (1 kadın) cinsel taciz, %8.5'i (7 kadın) öldürme ve %5.7'si (2 kadın)

yaralama olaylarına maruz kalmışlardır. Ev, işyeri, sokak, sessiz yer ve okul dışında kalan diğer yerlerde kadınların %31.4'ü (11 kadın) yaralama, %12.2'si (10 kadın) öldürme ve %15'i (3 kadın) dayak olayıyla karşı karşıya kalmışlardır.

Araştırma sonucuna göre, dayak yiyen kadınların %25'inin (5 kadın), tecavüze uğrayan kadınların %36.7'sinin (4 kadın), cinsel yolla taciz edilen kadınların %20'sinin (2 kadın), öldürülen kadınların %11'inin (9 kadın), yaralanan kadınların %5.7'sinin (2 kadın) ve kapkaç olayına maruz kalan kadınların %4'ünün (1 kadın) bu olaylarla karşılaştıkları mekan belirlenememiştir.

Tablo 3.27. Şiddetin Biçimi ile Uygulandığı Mekan Arasındaki İlişki

ŞİDDETİN BİÇİMİ/ MEKAN	Dayak	Tecavüz	Cinsel Taciz	Öldürme	Yaralama	Kapkaç
Ev	7 kadın %35	4 kadın %36.4	-	36 kadın %43.9	10 kadın %28.6	9 kadın %36
İşyeri	-	-	-	3 kadın %3.7	-	-
Sokak	5 kadın %25	-	2 kadın %20	17 kadın %20.7	10 kadın %28.6	12 kadın %48
Sessiz yer	-	3 kadın %27.3	1 kadın %10	7 kadın %8.5	2 kadın %5.7	3 kadın %12
Okul	-	-	5 kadın %50	-	-	-
Diğer	3 kadın %15	-	-	10 kadın %12.2	11 kadın %31.4	-
Belirtilmeyenler	5 kadın %25	4 kadın %36.7	2 kadın %20	9 kadın %11	2 kadın %5.7	1 kadın %4

3.6.2.5. Kadına Uygulanan Şiddetin Biçimi ile Kadının Medeni Hali Arasındaki İlişki

Kadına uygulanan şiddetin biçimi ile kadınların medeni durumları karşılaştırıldığında, evli kadınların %45.1'inin (37 kadın) saldırganın uyguladığı şiddet sonucu öldüğü, %31.4'ünün (11 kadın) yaralandığı, %50'sinin (10 kadın) dayak, %16'sının (4 kadın) kapkaç olayına maruz kaldığı belirlenmiştir. Araştırma sonucuna göre, evli kadınların cinsel taciz ve tecavüz olaylarına uğramadıkları saptanmıştır. Bekar kadınların %14.6'sının (12 kadın) saldırgan tarafından öldürüldüğü, %28.6'sının (10 kadın) yaralandığı, %50'sinin (5 kadın) cinsel taciz, %18.2'sinin (2 kadın) tecavüz ve %20'sinin (4 kadın) dayak olayına maruz kaldığı tespit edilmiştir. İnceleme sonucunda, bekar kadınların kapkaç olayıyla karşılaşmadığı görülmüştür. Nişanlı kadınların %5.7'sinin (2 kadın) yaralandığı, %4'ünün (1 kadın) kapkaç olayına uğradığı, eşinden ayrılmış (boşanmış) kadınların ise %5.7'sinin (2 kadın) saldırgan tarafından yaralandığı, %10'unun ise (2 kadın) dayak yediği belirlenmiştir. Ayrıca, araştırma sonucunda, boşanmış kadınların öldürme, cinsel taciz, tecavüz ve kapkaç olaylarına maruz kalmadıkları saptanmıştır.

Gazete haberlerinden elde edilen sonuca göre, öldürülen kadınların %40.2'sinin (33 kadın), yaralanan kadınların %28.6'sının (10 kadın), cinsel tacize uğrayan kadınların %50'sinin, tecavüze uğrayan kadınların %81.8'inin (9 kadın), dayak yiyen kadınların %20'sinin (20 kadın) ve kapkaç olaylarının %80'inin (20 kadın) medeni durumlarına ilişkin bilgi elde edilememiştir. (Tablo 3.28.)

Tablo 3.28.Kadına Uygulanan Şiddetin Biçimi ile Kadının Medeni Hali Arasındaki ilişki

ŞİDDET BİÇİMİ/ MEDENİ HAL	Dayak	Tecavüz	Cinsel taciz	Öldürme	Yaralama	Kapkaç
Bekar	4 kadın %20	2 kadın %18.2	5 kadın %50	12 kadın %14.6	10 kadın %28.6	-
Evli	10 kadın %50	-	-	37 kadın %45.1	11 kadın %31.4	4 kadın %16
Nişanlı	-	-	-	-	2 kadın %5.7	1 kadın %4
Boşanmış	2 kadın %10	-	-	-	2 kadın %5.7	-
Belirtilmeyen	4 kadın %20	9 kadın %81.8	5 kadın %50	33 kadın %40.3	10 kadın %28.6	20 kadın %80

3.6.2.6. Kadına Uygulanan Şiddetin Biçimi ile Şiddetin Uygulandığı Yerleşim Birimi Arasındaki İlişki

Kadına uygulanan şiddetin biçimi ile şiddetin uygulandığı yerleşim yeri arasındaki ilişki değerlendirildiğinde, saldırgan tarafından öldürülen kadınların %51.2'sinin (42 kadın) şehirde, %41.5'inin (34 kadın) kasabada, %4.9'unun (4 kadın) köyde ve %1.2'sinin (1 kadın) şehir, kasaba, köy gibi yerleşim birimlerinden başka yerlerde, saldırı sonucu yaralanan kadınların %85.7'sinin (30 kadın) şehirde, %8.6'sının (3 kadın) kasabada, %2.9'unun (1 kadın) köyde bu tür olaylara maruz kaldıkları belirlenmiştir.

Tecavüze uğrayan kadınların %54.5'i (6 kadın) şehirde, %27.3'ü (3 kadın) kasabada, %9.1'i (1 kadın) şehir, kasaba ve köy dışındaki yerleşim birimlerinde, cinsel tacize uğrayan kadınların %70'i (7 kadın) şehirde, %30'u (3 kadın) kasabada, dayak yiyen kadınların %75'i (15 kadın) şehirde, %10'u (2 kadın) kasabada, %5'i (1 kadın) şehir, kasaba ve köy dışındaki yerleşim yerlerinde ve kapkaç olayına maruz kalan kadınların

%92'si (23 kadın) şehirde, %8'i (2 kadın) kasabada bu tür şiddet biçimleriyle karşılaşmışlardır.

Gazete haberlerinden elde edilen sonuca göre, saldırgan tarafından öldürülen kadınların %1.2'sinin (1 kadın), uygulanan şiddet sonucu yaralanan kadınların %2.9'unun (1 kadın), tecavüze uğrayan kadınların %9.1'inin (1 kadın), saldırgan tarafından dövülen kadınların %10'unun (2 kadın) bu tür olaylara maruz kaldıkları yerleşim yeri tespit edilememiştir.

Öldürme, yaralama, tecavüz, cinsel taciz, dayak ve kapkaç olaylarının büyük oranda şehirde görülmesinin nedenini, şehir hayatının karmaşıklığı, şehirde yaşayan insan sayısının çokluğu, şehir ortamının yarattığı bir takım ekonomik, sosyal, siyasal sıkıntılar ve yaşanan kültürel bocalamalar olarak açıklayabiliriz. Kasabada daha çok öldürme olayının meydana gelmesi, kadının geleneksel namus anlayışına ve törelere uygun davranmaması nedeniyle genellikle ölümle cezalandırılması ile ilişkilendirilebilir.

Tablo 3.29. Kadına Uygulanan Şiddetin Biçimi ile Şiddetin Uygulandığı Yerleşim Birimi Arasındaki İlişki

ŞİDDETİN BİÇİMİ/YER	Dayak	Tecavüz	Cinsel taciz	Öldürme	Yaralama	Kapkaç
Şehir	15 kadın %75	6 kadın %54.5	7 kadın %70	42 kadın %51.2	30 kadın %85.7	23 kadın %92
Kasaba	2 kadın %10	3 kadın %27.3	3 kadın %30	34 kadın %41.5	3 kadın %8.6	2 kadın %8
Köy	-	-	-	4 kadın %4.9	1 kadın %2.9	-
Diğer	1 kadın %5	1 kadın %9.1	-	1 kadın %1.2	-	-
Belirtilmeyen	2 kadın %10	1 kadın %9.1	-	1 kadın %1.2	1 kadın %2.9	-

3.6.2.7. Kadına Uygulanan Şiddetin Biçimi ile Şiddetin Uygulandığı Coğrafi Bölge Arasındaki İlişki

Yapılan araştırmada kadına uygulanan şiddet biçimlerinden dayak olaylarına %40 oranıyla (8 kadın) en çok Marmara Bölgesi'nde, Tecavüz olaylarına %54.5 oranıyla (6 kadın) en çok Akdeniz Bölgesi'nde, yaralama olaylarına %45.7 oranıyla (16 kadın) en çok Marmara Bölgesi'nde, öldürme olaylarına %30.5 oranıyla (25 kadın) en çok Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, kapkaç olaylarına %60 oranıyla (15 kadın) en çok Ege Bölgesi'nde ve cinsel taciz olaylarına en çok %50 oranıyla (5 kadın) İç Anadolu Bölgesi'nde rastlanmıştır.

Kadına yönelik şiddet haberlerine ilişkin yapılan araştırma sonucunda Bölgeler arasında bir değerlendirme yapacak olursak; kadının yoğun olarak Marmara ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde şiddete maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Şiddet olaylarının özellikle bu iki bölgede yoğunlaşmasını, Marmara Bölgesi'nin doğu illerden yoğun göç almasıyla ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde kadınların törelere uygun davranmaması neticesinde töre cinayetlerine maruz kalmasıyla açıklamak mümkündür.

Tablo: 3.30. Kadına Uygulanan Şiddetin Biçimi ile Şiddetin Uygulandığı Coğrafi Bölge Arasındaki İlişki

ŞİDDETİN BİÇİMİ/BÖLGE	Dayak	Tecavüz	Cinsel taciz	Öldürme	Yaralama	Kapkaç
Marmara Bölgesi	%40	%45.5	%40	%24.4	%45.7	%28
Güneydoğu Anadolu	%20	-	%10	%30.5	%20	%4
Ege Bölgesi	-	-	-	%7.3	%14.3	%60
Akdeniz Bölgesi	-	%54.5	-	%14.6	%5.7	-
Doğu Anadolu	%10	-	-	%13.4	%5.7	%8
İç Anadolu	%10	-	%50	%8.5	%5.7	-
Karadeniz	%20	-	-	%1.2	%2.9	-

3.6.3. Şiddetin Biçimi ve Failleri İtibarı İle Şiddetin Nedenleri

3.6.3.1. Şiddetin Nedenleri ve Şiddetin Biçimleri Arasındaki İlişki

Kadınların uğradığı şiddetin biçimi ile nedenleri arasındaki ilişkiler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir. Tabloya göre, kadınlar şiddet biçimlerinden biri olan dayığa, %15 oranında (3 kadın) kadının savunduğu düşünceler, %10 oranında (2 kadın) erkeğin hiçbir nedene dayanmadan şiddet uygulaması, %25 oranında ise (5 kadın) kadının geleneksel namus anlayışına uygun davranmaması, kadınla erkeğin tartışması, kadının çekiciliği ve güzelliği, kadının erkeğin sevgisine karşılık vermemesi ve kadının evi terk etmesi gibi nedenlerden dolayı maruz kalmaktadır.

Tecavüze uğrayan kadınların %18.2'sinin (2 kadın) bu tür bir olaya maruz kalmasının nedeni kadının erkeğin cinsel ihtiyacını karşılamaması olarak belirlenmiştir. İnceleme sonucunda, kadınların %9.1'inin (1 kadın) kadının güzelliği ve çekiciliği nedeniyle tecavüze uğradığı saptanmış, %72.7'sinin de (8 kadın) tecavüze uğrama nedeni belirlenememiştir.

Araştırmada, kadınların %10'unun (1 kadın) cinsel taciz olayına erkeğin karşılaştığı ekonomik ve toplumsal sorunlar nedeniyle uğradıkları tespit edilmiştir. Kadınların %90'ının (9 kadın) cinsel tacize maruz kalma nedenleri saptanamamıştır.

Yaralama olaylarında ise; yaralanan kadınların %17.1'inde (6 kadın) yaralama sebebinin kadının evi terk etmesi, %11.4'ünde (4 kadın) kadının savunduğu düşünceler, %11.4'ünde (4 kadın) kadınla erkeğin tartışması, %8.6'sında (3 kadın) kadının geleneksel namus anlayışına uymaması, %5.7'sinde (2 kadın) erkeğin karşılaştığı ekonomik ve toplumsal sorunlar, %2.9'unda (1 kadın) kadının erkeğin sevgisine karşılık vermemesi olduğu ortaya konmuştur. %37.1'inin (13 kadın) yaralanma nedenleri belirlenememiş ve %5.7'sinin (2 kadın) erkek tarafından değil kadın tarafından tartışma sonucu yaralandığı tespit edilmiştir.

Kadınların maruz kaldığı öldürme olaylarının nedenleri arasında en büyük payı %17.1'lik oranla (14 kadın) erkeğin akli dengesini yitirmesi ve %15.6'lık oranla (13 kadın) kadının geleneksel namus anlayışına uygun davranmaması oluşturmaktadır. Yine

Türk toplumunda kadının ikinci planda olduğuna işaret eden egemen görüş yapılan araştırmada geniş çapta ele alınmıştır. İncelenen haberlerden de anlaşılacağı üzere; toplumumuzda genel kabul gören kadının namus simgesi olarak görülmesi hala değişmemiştir. Kadınların % 9.8'i (8 kadın) kadının evi terk etmesi, %4.9'u (4 kadın) kadının savunduğu düşünceler, %3.7'si (3 kadın) erkeğin karşılaştığı ekonomik ve toplumsal sorunlar, %3.6'sı (3 kadın) kadının erkeğin sevgisine karşılık vermemesi, kadınla erkeğin tartışması ve erkeğin hiçbir nedene dayanmadan şiddet uygulaması gibi nedenlerle öldürülmüştür. Öldürme olaylarının %45.1'inin nedeni ise tespit edilememiştir.

Yapılan çalışmadan elde edilen sonuca göre, erkeğin karşılaştığı toplumsal ve ekonomik sorunlar nedeniyle kadınların %12'sinin (3 kadın) kapkaça maruz kaldıkları belirlenmiştir. Kapkaç olaylarına uğrayan kadınların %88'inin ise (22 kadın) neden böyle bir olayla karşılaştıkları saptanamamıştır. (Tablo 3.31.)

Tablo 3.31. Kadının Maruz Kaldığı Şiddet Biçimleri ile Bunların Nedenleri Arasındaki İlişki

ŞİDDETİN BİÇİMİ/NEDENLER	Dayak	Tecavüz	Cinsel taciz	Yarala ma	Öldürme	Kapk aç
Kadının geleneksel namus anlayışına uygun davranmaması	1 kadın %5	-	-	3 kadın %8.6	13 kadın %15.9	-
Erkeğin karşılaştığı toplumsal ve ekonomik sorunlar	-	-	1 kadın %10	2 kadın %5.7	3 kadın %3.7	3 kadın %12
Kadının evi terk etmesi	1 kadın %5	-	-	6 kadın %17.1	8 kadın %9.8	-
kadının savunduğu düşünceler	3 kadın %15	-	-	4 kadın %11.4	4 kadın %4.9	-
Erkeğin akli dengesini yitirmesi	-	-	-	-	14 kadın %17	-
Kadınla erkeğin tartışması	1 kadın %5	-	-	4 kadın 11.4	1 kadın %1.2	-
Kadınla kadının tartışması	-	-	-	2 kadın %5.7	-	-
Kadının güzelliği, çekiciliği	1 kadın %5	1 kadın %9.1	-	-	-	-
Kadının erkeğin sevgisine karşılık vermemesi	1 kadın %5	-	-	1 kadın %2.9	1 kadın %1.2	-
Kadının erkeğin cinsel ihtiyacını karşılamaması	-	2 kadın %18.2	-	-	-	-
Erkeğin hiçbir nedene dayanmadan şiddet uygulaması	2 kadın %10	-	-	-	1 kadın %1.2	-
Belirtilmeyenler	10 kadın %50	8 kadın %72.7	9 kadın %90	13 kadın %37.1	37 kadın %45.1	22 kadın %88

3.6.3.2. Şiddetin Nedenleri ve Failleri Arasındaki İlişki

Kadınların evi terk etmeleri nedeniyle kadınlara şiddet uygulayanların %93.3'ü (14 erkek) kadınların kocaları, %6.7'si (1 kadın) ise üvey anneleridir. Kadınların geleneksel namus anlayışına uygun davranmamaları nedeniyle kadınlara şiddet uygulayanların %31.3'ünü (5 erkek) koca, %31.3'ünü erkek kardeş, %25'ini (4 erkek) oğul, %6.3'ünü (1 erkek) baba ve %6.3'ünü kayınbaba oluşturmaktadır. Kadının savunduğu düşünceler nedeniyle kadına şiddet uygulayanların %81.8'i (9 erkek) koca, %9.1'i iş yerindeki patron ve yine %9.1'i komşu erkektir. Erkeğin karşılaştığı ekonomik ve toplumsal sorunlar nedeniyle kadına şiddet uygulayanların %40'ını (4 erkek) sevgili, %30'unu (3 erkek) koca, %20'sini (2 erkek) sokaktaki herhangi bir adam oluşturmaktadır. Bu nedenden dolayı kadına şiddet uygulayan saldırganların %10'unun kim oldukları belirlememiştir. Akli dengesini kaybetmesi nedeniyle kadına şiddet uygulayan saldırganlardan %40'ını (4 erkek) sokaktaki herhangi bir adam, %30'unu (3 erkek) koca, %30'unu baba oluşturmaktadır. Erkeğin sevgisine karşılık vermemeleri nedeniyle kadınların %50'si koca, %50'si ise sevgilisi tarafından şiddete maruz kalmıştır. Kadının bir erkek veya bir kadınla tartışması sonucu kadına şiddet uygulayanların %14.3'ünü (1 erkek) koca, %14.3'ünü (1 saldırgan) sokaktaki herhangi bir erkek yada kadın, %71.4'ünü (5 erkek) sevgili oluşturmaktadır. Güzellikleri ve çekicilikleri nedeniyle kadınların %50'si (1 erkek) erkek kardeş, %50'si ise (1 erkek) sokaktaki herhangi bir adam tarafından saldırıya uğramıştır. Erkeğin cinsel ihtiyacını karşılamamaları nedeniyle kadınlara şiddet uygulayanların %50'sini erkek kardeş, %50'sini sokaktaki herhangi bir adam, kadınlara hiçbir nedene dayanmadan şiddet uygulayan erkeklerin %66.6'sını (2 erkek) koca, %33.4'ünü (1 erkek) erkek kardeş oluşturmaktadır.

Kadına yönelik nedeni belirlenemeyen şiddet olaylarının %12'si (12 erkek) koca, %4'ü (4 erkek) baba, yine %4'ü erkek kardeş, %33'ü (33 saldırgan) sokaktaki herhangi bir adam veya kadın, %1'i (1 erkek) iş yerindeki patron, %2'si (2 erkek) sevgili, %3'ü (3 erkek) komşu erkek, %5'i (5 erkek) yakın akraba, %3'ü öğretmen tarafından gerçekleştirilmiştir. Kadına yönelik şiddet olaylarının %33'ünün ise hem nedeni hem de faili belirlenememiştir.

Tablo 3.32. Şiddetin Nedenleri ve Failleri Arasındaki İlişki

ŞİDDETİN NEDENLERİ/ FAİLLERİ	Koca	Baba	Erkek Kardeş	Sokaktaki Adam/ kadın	Patron	sevgili
Geleneksel namus anlayışına uymama	5 %31.2	1 %6.3	5 %31.2	-	-	-
Toplumsal ve ekonomik sorunlar	3 %30	-	-	2 %20	-	4 %40
Kadının evi terk etmesi	14 %93.3	-	-	-	-	-
Kadının savunduğu düşünceler	9 %81.8	-	-	1 %9.1	-	1 %9.1
Erkeğin akli dengesini yitirmesi	3 %30	3 %30	4 %40	-	-	-
Tartışma	1 %14.3	-	-	1 %14.3	-	5 %71.4
Kadının güzelliği, çekiciliği	-	-	-	1 %50	1 %50	-
Erkeğin sevgisine karşılık vermemesi	1 %50	-	-	-	-	1 %50
Kadının erkeğin cinsel ihtiyacını karşılamaması	-	-	1 %50	1 %50	-	-
Hiçbir nedene dayanmadan şiddet	2 %66.7	-	1 %33.3	-	-	-
Belirtilmeyenler	12 %12	4 %4	4 %4	33 %33	1 %1	2 %2

Tablo 3.32. Şiddetin Nedenleri ve Failleri Arasındaki İlişki

ŞİDDETİN NEDENLERİ/ FAİLLERİ	Konşu Erkek	Öğretmen	Akraba	oğul	anne	Belirtilmeyen
Geleneksel namus anlayışına uymama	-	-	1 %6.3	4 %25	-	-
Toplumsal ve ekonomik sorunlar	-	-	-	-	-	1 %10
Kadının evi terk etmesi	-	-	-	-	1 %6.7	-
Kadının savunduğu düşünceler	-	-	-	-	-	-
Erkeğin akli dengesini yitirmesi	-	-	-	-	-	-
Tartışma	-	-	-	-	-	-
Kadının güzelliği, çekiciliği	-	-	-	-	-	-
Erkeğin sevgisine karşılık vermemesi	-	-	-	-	-	-
Kadının erkeğin cinsel ihtiyacını karşılamaması	-	-	-	-	-	-
Hiçbir nedene dayanmadan şiddet	-	-	-	-	-	-
Belirtilmeyenler	3 %3	3 %3	5 %5	-	-	33 %33

DEĞERLENDİRME

Bu araştırma ile, yazılı basında yer alan şiddet içerikli haberlerde kadının nasıl konumlandırıldığı Türkiye bağlamında ele alınmaya çalışılmıştır. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de bu konunun incelenme tarihi son derece yenidir. Konu sadece Türkiye açısından ele alınacak olursa, şu ana kadar yapılmış araştırmalar kadına yönelik şiddet olgusunun nicelik ve niteliklerini kısmen de olsa ortaya koymuştur. Bundan sonra bu konuyla ilgili yapılacak araştırmaların konuyu daha da açıklığa kavuşturacağına kuşku yoktur. Bu çalışma da bunlardan bir tanesidir. Yapılan bu araştırma, kadına yönelik şiddetin bütün yönleriyle açığa kavuşturulmasına, bu sorunun çözümü için izlenecek yöntemin tespit edilmesine ve çözüm çabaları sırasında ihtiyaç duyulacak bilgi birikimine katkıda bulunma amaçlarının sağladığı bir motivasyonla gerçekleştirilip sonuçlandırılmıştır.

Basında çıkan kadına yönelik şiddet içerikli haberler üzerinde yapılan içerik analizi sonucunda şöyle bir değerlendirme yapılabilir:

İnceleme kapsamına alınan Hürriyet, Sabah, Posta, Takvim, Cumhuriyet ve Zaman gazetelerinde kadına yönelik şiddet içerikli haberlere farklı şekillerde yer verildiği gözlenmiştir. Yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, kadına yönelik şiddet içerikli haberlere insanın ilgisini çekme ilkesini benimseyen kitle gazeteleri olarak nitelendirilen Posta, Takvim, Hürriyet ve Sabah gazetelerinin daha çok yer verdiği ortaya konmuştur. Kitle gazetelerinin amacı kar elde etmek olduğu için, bu tür gazetelerde birçok insanın ilgiyle ve dikkatle takip ettiği magazin ve şiddet türü haberlere daha fazla yer verilmektedir. Araştırma sonucunda, siyasal kimlikleriyle ön plana çıkan ve ideolojik görüşleri bakımından iki uç noktada bulunan Cumhuriyet ve

Zaman gazetelerinde ise kadına yönelik şiddet içerikli haberlere geniş ölçüde yer verilmediği görülmüştür. Fikir gazeteleri olarak nitelendirilen Cumhuriyet ve Zaman gazetelerinde daha çok siyasi içerikli haberler yer almaktadır. 1993 yılında Aysel Aziz tarafından yapılan “Medya, Kadın ve Şiddet” başlıklı çalışmada da kadına yönelik şiddet içerikli haberlerin kitle gazetelerinde (Meydan, Hürriyet, Sabah ve Türkiye) daha çok yer aldığı, buna karşılık fikir gazetelerinde (Cumhuriyet ve Zaman) bu tür haberlere geniş ölçüde yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Aynı konuyla ilgili olarak yapılan bu iki çalışma üzerinden on üç yıl geçmesine rağmen, yine de benzer sonuçlarla karşılaşılması kitle gazeteleri ile fikir gazetelerinin kendilerine göre çizdikleri yayın politikalarının çok fazla değişmediğini göstermektedir.

İçerik analizinin bir başka sonucu da, kadına yönelik şiddet haberlerinin incelenen gazetelerde yer alış biçimi ile ilgilidir. Yapılan araştırmada, Posta, Takvim, Hürriyet ve Sabah gazetelerinde kadına yönelik şiddet haberlerinin daha çok üçüncü sayfa haberleri olarak adlandırılan şiddet haberlerinin bulunduğu üçüncü sayfada yer aldığı gözlenmiştir. Bu tür gazetelerde kadına yönelik şiddet haberleri birinci sayfanın manşet yada sür manşet haberlerini de oluşturmaktadır. Cumhuriyet ve Zaman gazetelerinde ise kadına yönelik şiddet içerikli haberlere gündemi ilgilendiren çok önemli bir olay olmadığı sürece yer verilmemektedir. İncelenen gazetelerde yer alan kadına yönelik şiddet içerikli haberlerin gazetelerde yer alış biçimiyle ilgili olarak elde ettiğimiz bir başka sonuç da; Posta, Takvim, Hürriyet ve Sabah gazetelerinde bu tür haberlerin büyük oranda fotoğraflı olarak yer aldığıdır. Ayrıca bu tür gazetelerde kadına yönelik şiddeti içeren haberlerin kapladıkları alan da geniştir. Cumhuriyet ve Zaman gazetelerinde ise kadına yönelik şiddet içerikli haberler genellikle konuya ilişkin fotoğraf olmadan yayımlanmaktadır. Ayrıca bu tür fikir gazetelerinde şiddet içerikli haberlerin kapladıkları alan da çok küçüktür. Kadına yönelik şiddet içeren haberlerin incelenen gazetelerde yer alış biçimi ile ilgili bir değerlendirme yapacak olursak, genellikle gazeteler önemli gördükleri konuları ve olayları birinci sayfada, özellikle manşetten yada sür manşetten, fotoğraf kullanarak ve büyük bir alanı kaplayacak şekilde verdikleri için kitle gazetelerinin şiddet içerikli haberleri önemli ve dikkate değer olarak gördükleri, fikir gazetelerinin ise bu tür haberlere çok fazla ehemmiyet göstermedikleri söylenebilir. Aysel Aziz tarafından yapılan “Medya, Kadın ve Şiddet” başlıklı

çalışmada da kadına yönelik şiddet içerikli haberlerin incelenen gazetelerde yer alış biçimi ile ilgili benzer sonuçlara rastlanmıştır.

Yapılan araştırmadan elde edilen sonuca göre, kadına yönelik şiddet içerikli haberlerde, kadınların kimliğini ve sosyo- ekonomik durumunu belirleyen eğitim düzeyi, mesleği ve medeni hali gibi hususlarda büyük oranda bilgiye yer verilmediği ortaya konmuştur. 1993 yılında aynı konu üzerinde yapılan araştırmada ise kadının eğitim düzeyi, mesleği ve medeni halinin yanı sıra, yaşına ilişkin bilgilerin de büyük bir çoğunlukla bu tür haberlerde yer almadığı saptanmıştır. Ancak yapılan araştırma göstermektedir ki; günümüzde kadının kimliğini belirleyen faktörlerden biri olan yaşına ilişkin bilgilere, kadına yönelik şiddet haberlerinde büyük oranda yer verilmektedir. Burada önemle vurgulanması gereken nokta, kadının kimliğini ve sosyo- ekonomik durumunu belirleyen eğitim düzeyi, mesleği ve medeni hali ile ilgili bilgilerin bu tür haberlerde yeterli ölçüde yer almaması, kadına ilişkin şiddet haberlerinin genellikle eksik bilgiler içerdiğini göstermektedir. Geçmişe oranla günümüzde kadının sadece yaşına ilişkin bilgilerin yeterli ölçüde verilmesi ise kadına yönelik şiddet haberlerindeki bu eksikliği gidermemektedir.

Araştırmada saldırganın kimliği ile ilgili bulgularda, kadına saldırıda bulunanların çoğunluğunun erkek olduğu saptanmış, buna karşılık kadına ilişkin şiddet haberlerinde saldırganın yaşı, eğitim durumu, mesleği, medeni ve ruhsal durumu ile ilgili olarak verilen bilgilerin eksik olduğu gözlenmiştir. Burada hem saldırıya uğrayan kadının, hem de saldırganın kimliği ve sosyo- ekonomik durumu ile ilgili bilgilerin bu tür haberlerde eksik verildiğinin altının bir kez daha çizilmesi gerekir. Bu açıdan gazetelerin haber vermedeki temel koşulları yerine getirmediği söylenebilir. Bu tür haberlerde önemli olan 5N1K kuralı içinde yer alan nasıl sorusunun tam olarak yanıtlanması gerektiğidir. Kadına yönelik şiddet haberleri de dahil olmak üzere bütün şiddet haberlerinde olayın nasıl gerçekleştiği insanların ilgisini çekmesi bakımından, kim, ne, nerede, ne zaman sorularından daha önemlidir.

Daha önce şiddet ile ilgili yapılan araştırmalarda da görüldüğü üzere, ev kadına yönelik şiddetin en çok yaşandığı mekandır. Çünkü, ev içi şiddet olaylarının büyük çoğunluğu ev içinde gerçekleşmektedir. Ev dışı şiddet olaylarının en çok yaşandığı mekan ise

sokaktır. Ancak, ev dışı şiddette sokaktan başka, sessiz yer ve okul da kadına yönelik şiddetin gerçekleştiği önemli mekanlar arasında yer almaktadır.

Aile içi şiddet ile ilgili haberler üzerinde yapılan incelemede, aile içinde şiddete maruz kalanların büyük oranda kadınlar olduğu tespit edilmiştir. Aynı konu üzerinde geçmiş yıllarda yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür. Geçmiş yıllardan günümüze değin aile içi şiddette şiddet görenin her zaman kadınlar olmasının sebebi, erkeğin kendisini aile içinde gücün ve iktidarın tek sahibi, karısını ise kendine bağımlı bir varlık ve üzerinde her türlü tasarrufta bulunabileceği kendi mülkü olarak görmesidir. Türk toplumunda koca, erkek egemen toplumun genelindeki anlayışa paralel olarak, belli davranış normları oluşturup bir namus çerçevesi çizmektedir. Kadının ve çocukların bu çerçevenin dışına çıkmalarını hoş karşılamamakta ve bu nedenle şiddeti de meşrulaştırmaktadır. Farklı yıllarda yapılan kadına yönelik şiddet ile ilgili araştırmalarda sürekli olarak benzer sonuçlar çıkmasının sebebi, kadınların çoğunlukla erkeğin güç ilişkisini kabul ederek, bir anlamda şiddetin yeniden üretilmesine yardımcı olmaları ile açıklanabilir.

Şiddet olaylarının büyük bir bölümü ev dışında gerçekleşmektedir. Ev dışı şiddetin faillerinin çoğunluğunu kadının herhangi bir bağlantısının bulunmadığı sokaktaki erkek, ev içi şiddetin faillerinin önemli bir bölümünü de koca oluşturmaktadır.

Türkiye’de kadınlara uygulanan şiddetin ağırlıkta olduğu biçimi kadınların öldürülmesi şeklindedir. Kadınların öldürülmesinde kullanılan araçlar ise ateşli silahlar ve kesici aletlerdir. Tecavüz olaylarında ise genellikle fiziksel güç uygulanmaktadır.

Araştırmada, erkek, kadın üzerinde uyguladığı şiddet eylemlerinden dayak ve tecavüzü kişiselleştirmekte, kadına hiçbir nedene dayanmadan dayak atmayı kendi hakkı olarak görmekte ve tecavüz etmeyi de erkeklik kimliğinin bir uzantısı olarak görmektedir. Erkek, yaralama ve öldürme gibi eylemleri ise toplumsallaştırmakta, geleneksel ahlak ve namus anlayışı ile toplumdaki birincil konumunu haklılaştırmaktadır.

Yapılan araştırmada, şiddet olaylarının gerçekleştiği mekan, bu olayların failleri, kadına uygulanan şiddetin biçimi ve bu olaylarda kullanılan araçlarla ilgili olarak elde ettiğimiz

sonuçlar, daha önce bu konuyla ilgili olarak yapılan çalışmalarla benzerlik göstermektedir.

Şiddet ile ilgili olarak yapılan bu araştırmada, şiddete uğrayan kadınların büyük bölümünü ev hanımları, öğrenciler ve hayat kadınları oluşturmaktadır. Şiddete en çok maruz kalan kadınlar ise 17-21 yaş grubunda yer almaktadır. Araştırmada, daha önceki yıllarda yapılmış olan kadına yönelik şiddet içerikli çalışmalardan farklı olarak, ev hanımları ve öğrencilerin yanı sıra hayat kadınlarının da günümüzde çok fazla şiddet olayına maruz kaldıkları belirlenmiştir. Bunun nedeni, günümüzde hayat kadınlarının sayısının artış göstermesi ve travestilerin de hayat kadınlığı yapmaları olarak açıklanabilir.

Araştırma bulgularında bir diğer husus şiddetin nedenleri ile ilgilidir. Buradaki bulgular, erkek egemen toplumun belirgin özelliklerini göstermektedir. Geleneksel yapı içinde kadının konumuna uygun olarak şiddetin en önemli nedenlerinden birini kadının geleneksel namus anlayışına uygun davranmaması ve kadının evi terk etmesi oluşturmaktadır. Yapılan bu çalışmayı, geçmiş yıllarda yapılan diğer çalışmalarla karşılaştırdığımızda, özellikle son yıllarda yaşanan teknolojik gelişmelerin sonucu hızla modernleşen dünyada, kadınların birçoğunun çalışma hayatına girip ekonomik özgürlüklerini kazanmaya başlamalarına rağmen, Türk toplumunda kadının ikincil konumuna ilişkin gelenekçi anlayış hala devam etmektedir.

Sonuç olarak, gazetelerde yapılan bu içerik araştırmasında şiddet olaylarının ele alınış ve sunuluş biçiminden genel hatları ile de olsa “haber verme” nin asgari kurallarına bile uyulmadığı söylenebilir. Kadına yönelik şiddet olayları çoğunlukla bir “magazin haberi” biçiminde algılanmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Şiddet, insanın birçok nedenle varlığından rahatsız olduğu, fakat devamına ve yaygınlığına kendi isteğiyle ya da istemeden katkıda bulunduğu bir olgudur. İnsanlık tarihi ve bugün içinde bulunduğumuz toplum, insanların yaşadığı olayların yaygın bir şekilde şiddetle ilgili olduğunu göstermektedir. Bu sebeple, faili insan olan şiddetin birçok çeşidinden bahsetmek mümkündür. Kadınların, özellikle fiziksel açıdan erkeklerden daha güçsüz olması, tarih boyunca şiddet görenlerin çoğunlukla kadınlar olduğunu göstermesi açısından son derece önemlidir. “Kadına yönelik şiddet”, değişik gerekçelerle her zaman varolan şiddetin kadına yansıyan boyutu olarak anlam kazanmaktadır.

Türkiye’de yazılı basında kadına yönelik şiddet olayları genellikle magazin haberi biçiminde ele alınmaktadır. Günümüzde hem yazılı, hem görsel medyanın başlıca amacı para kazanmak olunca medya halkın ilgi alanlarına yönelmiş ve magazin haberleri yoğunlaştırmıştır. Buna bağlı olarak günümüz medyasında olaylar abartılı bir biçimde kamuoyuna sunulmakta, şiddet içerikli haberler de abartılarak, duygu sömürüsü yapılarak verilmektedir.

Türkiye’de yazılı basında kadına yönelik şiddet olayları verilirken gazetelerin genelde haber verme açısından klasikleşmiş kurallara bile uymadıkları görülmektedir. Haber, haber öğelerini oluşturan kim, ne, nerede, ne zaman, niçin gibi sorulara cevap veremeyecek biçimde oluşturulmakta ve haberde sadece olayın nasıl olduğu anlatılmaktadır. Yazılı basın, kadına yönelik şiddet haberlerini oluştururken çoğunlukla saldırıya uğrayanın ve saldırganın kimliğini, mesleğini, eğitim durumunu, yaşını, olayın oluş anını, olayın nedenini açıklamak gibi bir kaygı taşımamaktadır.

Bu durumun nedenleri arasında belirgin olarak irdelenmesi gereken konu gazetelerin işleyiş mekanizmalarıdır. Gazetelerin işleyiş mekanizmalarında maddi ve mesleki ilgi ve çıkarların dökümünün sergilenmesi ve basının iktidar odağı haline gelme konumu sorgulanmalıdır. Gazetelerin haber politikalarının kadınlara karşı şiddeti görmezlikten gelmelerinin altında yatan habercilik anlayışlarının toplumdaki egemen iktidar ilişkileri içinde biçimlenmesinin önemli katkısı vardır. Egemen iktidar ilişkileri erkek egemen değer sistemine dayalıdır. Basın haberlerinde belirginleşen kadınlara karşı şiddetin görmezden gelinmesi de hiç şüphesiz egemen değerler sistemi içindeki zımni bir kabule dayanmaktadır. Bu kabul kadını toplum içinde ikincil konumda bırakmaya yönelik bilinçli bir tutumdan kaynaklanmaktadır. Bu tutumun önünde oluşturulacak bir direnme, basın haberciliğinde kadınlara karşı şiddet olgusuna duyarlılık oluşturulması yoluyla sağlanabilir. Bu nedenle de yalnızca gazete çalışanlarının tutumunu etkileyecek çalışmalar bile önemlidir. Gazete çalışanlarının kadın görüşü ile tartışmalarına olanak tanıyan iletişim ağlarının oluşturulması öncelikli bir çalışma alanı olarak karşımızda durmaktadır.

Türk yazılı basınında kadına yönelik şiddet her zaman erkeğe yönelik şiddetten daha fazla yer tutmaktadır. Bu durum ise Türk toplumunda hakim olan erkek egemen değer sisteminden kaynaklanmaktadır. Medya, kadına yönelik şiddet haberleriyle kadının toplumdaki ikincil konumunu pekiştirmekte ve şiddet olaylarına sıkça yer vererek şiddeti sıradanlaştırmaktadır. Medya kuruluşlarının böyle bir yayın politikası izlemesi kamuoyunu olumsuz etkileyerek, insanlarda şiddet eğiliminin artmasına neden olmaktadır.

Günümüzde yayın yapan kitle iletişim araçları yayınladıkları kadına yönelik şiddet içerikli haberlerle erkek egemen toplum yapısını destekler bir tutum sergilemekte ve kadını çaresiz, mağdur bir durumda göstermektedirler. Kadının erkeğe değil, erkeğin kadına uyguladığı şiddeti sundukları haberlerle meşrulaştırmaktadırlar.

Bütün bunlar bağlamında yazılı basında yer alan kadına yönelik şiddet içerikli haberlere ilişkin doğru çözümler geliştirilebilmesi için önerilerimiz şunlardır:

- Yazılı basında kadın ve erkek her anlamda eşit konumda ele alınmalı ve kadın ikincil konumda tutularak şiddet haberlerinin büyük oranda objesini oluşturmamalıdır.
- Basın kuruluşları, şiddetin uzun vadede insanlar üzerinde olumsuz etki yaratacağını düşünerek hareket etmeli ve şiddet içerikli haberlere yer verirken, bu tür haberleri bir magazin haberi gibi düşünmemelidir.
- Yazılı basında yer alan kadına yönelik şiddet içerikli haberler, özellikle saldırıya uğrayan ve saldırgana yönelik çeşitli bilgilerin tam olarak elde edilebilmesi ve olayın her yönüyle anlaşılabilmesi için 5N1K kuralına uygun olarak verilmelidir.
- Yazılı basın, şiddet haberlerine çok sık yer vererek şiddeti sıradanlaştırmamalı ve meşrulaştırmamalıdır. Aksi takdirde şiddet, insan yaşamının çok büyük bir parçasını oluşturacaktır.
- Toplumu oluşturan temel taşlardan biri olan basın kuruluşları, toplumu bilgilendiren ve eğiten ciddi içerikli haberlere öncelikli olarak ve fazlasıyla yer vermelidirler. Basın kuruluşlarının izleyeceği böyle bir yayın politikası ise insanların her konuda bilinçlenmesini ve eğitilmiş insanlar haline gelmelerini sağlayacaktır.
- Her açıdan büyük ilerlemelerin yaşandığı günümüz toplumlarında medya kuruluşları da yer verdikleri haberlerde kadını ikincil konuma koyan haberler yapmaktan vazgeçmeli, kadın ve erkeği eşit olarak değerlendirmeli ve kadını özellikle cinsel bir obje olarak habere konumlandırmamalıdır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

1. AİTAŞ; **Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet**, Aile Araştırma Kurumu, 1998.
2. Arat, Necla; **Türkiye’de Kadın Olmak**, Say Yayınları, İstanbul, 1995.
3. Arat, Necla; **Kadın Sorunu**, Say Yayınları, İstanbul, 1986.
4. Aziz, Aysel; **Medya, Şiddet ve Kadın**, BKSSGM Yayınları, Ankara, 1994.
5. Büker, S; Kıran, A; **Televizyon Reklamlarında Kadına Yönelik Şiddet**, Alan Yayıncılık, Ankara, 1999.
6. Bülbül, A. Rıdvan; **İletişim ve Etik**, Nobel Yayınları, 2001, Ankara.
7. Bülbül, A., Rıdvan; **Yazılı Anlatım ve Yazı Türleri**, Nobel Yayınları, Ankara, 2000.
8. Dilipak, Abdurrahman; **Terörizm; Terörist Kim** , İstanbul,1985.
9. Doğan, D. Mehmet; RTÜK Üyesi, Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı, Aralık 1996.
10. Fromm, Erich; **Sevgi ve Şiddetin Kaynağı**, (Çev. Selçuk Budak), Açı Yayınları, Ankara, 1997.
11. Girgin, Atilla; **Haber Yazmak**, Der Yayınları, İstanbul, 2002.
12. Godenzi, Alberto; **Cinsel Şiddet**, Çev. S. Kurucan, Y. Coşar, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1992.
13. Horney, Karen; **Kadın Psikolojisi**, Çev. S. Budak, Öteki Yayınları, Ankara, 1995.
14. Hürriyet Vakfı, Eğitim Yayınları, **Aile İçi Şiddet Yanlış İnanışlar**, Seminer Tutanakları, İstanbul, 2004.
15. Işık, Metin; **Dünya Ve Türkiye Bağlamında Kitle İletişim Sistemleri**, Eğitim Yayınları, Konya, 2002.
16. Işık, Metin; **Kitle İletişim Teorilerine Giriş**, Eğitim Yayınları, Konya, 2002.
17. İçli, T., G.; **Ailede Kadına Karşı Şiddet Ve Kadın Suçluluğu**, Ankara: Kadın Statüsü Ve Araştırmaları Gen. Müd. Yayınları.
18. İlkkaracan, P.; Gülçür, L.; Arın, C.; **Sıcak Yuva Masalı**, Metis Yayınları, İstanbul, 1996.
19. İnceoğlu, yasemin; **Medya ve Toplum**, Der yayınları, İstanbul, 1998
20. Keane, John; **Medya ve Demokrasi**, Çev. H. Şahin, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1999.

21. Kocacık, Faruk; **Aile İçi İlişkilerde Kadına Yönelik Şiddet**, Sivas, 2004.
22. Köknel, Özcan; **Bireysel ve Toplumsal Şiddet**, Altın Kitaplar, 1996.
23. Marshall, Gordon; **Sosyoloji Sözlüğü**, Çev. O. Akınhay; D. Kömürcü, Bilim ve Sanat Yayınları, İstanbul, 1999.
24. Marshall, Tim; **Hükmeden Erkek Boyun Eğen Kadın**, Çev. G. Şen, Akdeniz Yayıncılık, İstanbul, 1997.
25. Marvin, G.; **İspanyol Boğa Güreşinde, Şeref Haysiyet ve Şiddet Sorunu**, Çev. Mete Hattatoğlu, İstanbul, 1989.
26. Michaud, Y.; **Şiddet**, Çev. C. Muhtaroglu, İletişim Yayınları, İstanbul, 1993
27. Oktay, Ahmet; **Şiddet Söz Yaşam**, Ark Yayınları, Ankara, 1995.
28. Özsever, Atilla; **Tekelci Medyada Örgütsüz Gazeteci**, İmge Yayınları, Ankara, 2004.
29. Riches. D.; **Şiddet Olgusu**, (Çev. Mete Hattatoğlu) , Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1989
30. Schneider, W.; Rause, P.; **Gazetecinin El Kitabı**, (Çev. I. Aygün), Konrad Adenauer Vakfı, Ankara, 2000.
31. Segal, Lynne; **Ağır Çekim, Değişen Erkeklikler Değişen Erkekler**, Çev. V. Ersoy, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1990.
32. Soygüder, Şebnem; **Eyvah Paparazzi**, Om yayınları, İstanbul, 2003.
33. Kadın Dayanışma Vakfı; **Şiddete Karşı Somut Bir Adım: Ankara Gecekondualarında Kadınlarla Ortak Bir Çalışma**, Ankara, 1995.
34. TDK Sözlüğü; (Ankara: Atatürk, Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, 1988).
35. Tokgöz, Oya; **Temel Gazetecilik**, İmge Yayınları, Ankara, 2003.
36. Vatandaş, Celalettin; **Aile ve Şiddet Türkiye’de Eşler Arası Şiddet**, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları, Afyon, 2003.
37. Yıldırım, Aysel; **Sıradan Şiddet**, Boyut Yayınları, İstanbul, 1998.
38. Yüksel, E.; Gürcan, H., İ.; **Haber Toplama Ve Yazma**, Talep Yayınları, Konya, 2005.
39. 1982 Anayasası.

MAKALELER

1. Afsar, Timurin; “Şiddete Karşı Felsefe”, Felsefe Dünyası, Temmuz,1993.
2. Arabacı, Caner; “Basın ve Siyaset Üzerine...”, Medyada Yeni Yaklaşımlar, Eğitim Yayınları, Konya, 2004.
3. Arsan, D., Esra; “Haber ve Habercilik”, Gazetecilik ve Habercilik, IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul, 2003.
4. Atakul, Satı; “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ve Ulusal Medya Politikaları”, RTÜK, Radyo Ve Televizyonlarda Şiddet Ve İntihar Haberleri, Başbakanlık Basımevi, 2002.
5. Bahar, H., İbrahim; “Üçüncü Sayfa Haberleri Ve Medya”, RTÜK, Medya Ve Polis, RTÜK yayınları, 2003.
6. Bayram, Göksel; “Medya ve Şiddet”, RTÜK İletişim, Mart- Nisan 1999.
7. Bayram, Göksel; “Medya ve Şiddet”, Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı, Aralık, 1996, Sayı: 12.
8. Behçetoğulları, Pembe; “Kadının Adı Yok: Erkek Bakışı ve Otorite”, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, Ankara, 1997.
9. Bodur, Feyyaz; “ Haber Yazısı ve Haber Fotoğrafi Örnekleriyle ‘Yazılı Basında Etik’ Sorgulaması”, Küresel İletişim Dergisi, Sayı:2, Güz, 2006.
10. Çakar, Mengü, Seda; “Televizyon Reklamlarında Kadına Yönelik Oluşturulan Toplumsal Kimlik”, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları,2004.
11. Dağtaş, Erdal; “Antik Çağ’ın Collesium’larından Günümüzün Elektronik Arenalarına Uzanan Şiddet Sorunsalı”, RTÜK İletişim Dergisi, Kasım-Aralık 2002.
12. Dursun, Çiler; “Haber ve Habercilik/Gazetecilik Üzerine Düşünmek”, Gazetecilik ve Habercilik, IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul, 2003.
13. Eisenstein, Zillah; “Ataerki Sistem, Annelik ve Kamusal Hayat”, (çev. Nilüfer Timisi), Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, Ankara, 1993.
14. Ergil, Doğu; “İletişim Araçları ve Şiddet Üzerine”, Kitle İletişim Araçları ve Şiddet, Hürriyet Vakfı Eğitim Yayınları, 1985.
15. Eryılmaz, Tuğrul; “Muhabirliğe Kısa Bir Griş”, Gazetecilik ve Habercilik, IPS, İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul, 2003
16. Gezgini, Suat; “Cumhuriyetten Günümüze Basının Gelişimi ve Fotoğrafçılık”, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 2003, Sayı: 17.

17. Gezgin, Suat; “Gazeteciliğin ve Türk Yazılı Basınının Kısa Tarihsel Perspektifi”, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 2003, Sayı: 18.
18. Girgin, Atilla; “Haber”, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 2000, Sayı: 10.
- Gönenç, Aslı, “Medya ve Haber”, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 2002; Sayı: 14.
19. Güneri, Feride; “Aile İçinde Kadına Yöneltilen Şiddet”, Evdeki Terör; Kadına Yönelik Şiddet, Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı Yayınları, İstanbul, 1996.
20. Heper, Doğan; “ Basın Meslek İlkeleri, Medya ve Şiddet”, Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı I, İstanbul, 1996.
21. Hollaran, James; “Kitle İletişimi Şiddetin Belirtisi mi, Yoksa Nedeni mi?, (Çev: Ruşen Keleş), İletişim ve Toplum Sorunları, Unesco, Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları, Ankara, 1983.
22. Ilgaz, Ceyda; “ Türkiye’de 1980 Sonrası Dönem ve Türk Basını”, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 2003, Sayı:17.
23. Işık, M.; Akbaba, E.; “ Medyada Haber Seçimi”, Medyada Yeni Yaklaşımlar, Eğitim Yayınları, Konya, 2004.
24. İmançer, D.; İmançer, A.; “Televizyon Reklamlarında Kadın sunumuna Özgü Klişeler”, Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 2002.
25. İnam, Ahmet; “Şiddeti Anlamak”, Bilim ve Teknik, Şubat 2001.
26. İrvan, Süleyman; “Medya ve Etik”, Medya, Etik ve Hukuk, IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul, 2003.
27. Kayır, G.; “Kadınlar ve Psikolojik Şiddet”, Evdeki Terör; Kadına Yönelik Şiddet, Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı Yayınları, İstanbul, 1996.
28. Kurtoğlu, Sergün; “Haberin Söylemini Çözümlemek”, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 2003, İstanbul, Sayı:17.
29. Mora, Necla; “Türk Yazılı Basınında Haber Anlayışı”, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 2004, İstanbul, Sayı:19.
30. Oktay, Ahmet; “Şiddet Üzerine”, Milliyet ,14 Temmuz 1992.
31. Ozankaya, Özer; “Toplumsal Gelişme Açısından Yığın İletişim Araçlarında Şiddet Olayları”, Kitle İletişim Araçları Ve Şiddet, Hürriyet Vakfı Eğitim Yayınları, 1985.
32. Özal, Özcan; “Medya ve Şiddet”, Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı I, Aralık, 1996.

33. Petekoğlu, Filiz; “Dergiciliğin Gelişimi ve Türkiye’de Kadın Dergileri”, Marmara İletişim Fakültesi Dergisi, 1997.
34. Rittersberg-Tılıç, H.; “Aile İçi Şiddet: Bir Sosyolojik Yaklaşım”, 20. Yüzyılın Sonunda Kadınlar ve Gelecek, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, 1998.
35. Saktanber, Ayşe; “Türkiye’de Medyada Kadın: Serbest Müsait Kadın ve İyi Eş, Fedakar Anne”, 1980’ler Türkiye’sinde Kadın Bakış Açısı, Der. Şirin Tekeli, İletişim Yayınları, İstanbul, 1990.
36. Schlesinger, Philip; “Medya, Devlet ve Ulus: Siyasal Şiddet ve Kolektif Kimlik”, (Çev: Mehmet Küçük), Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1994.
37. Uluç, Güliz; “Toplumsal Bir Gruba Yönelik Şiddet Türü: Medya, Şiddet Ve Çocuklar”, Selçuk İletişim Dergisi, sayı: Ocak-Şubat 2002.
38. User İ.; Kümbetoğlu, B.; Kalankaya, T.; “Şiddete İlişkin Bir Bilinç Yükseltme Çalışması”, Yoksulluk Şiddet Ve İnsan Hakları (Der. Yasemin Özdek), İnsan Hakları Araştırma ve Derleme Merkezi Yayınları, Ankara, 2002.
39. Yücedoğan, Güleda; “Günümüzde Yazılı Basın Olgusu”, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 2002, Sayı:15.
40. Yüksel, Şahika; “Kadınların Kendilerini Şiddetten Koruması Neden Zor?”, Evdeki Terör; Kadına Yönelik Şiddet, Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı Yayınları, İstanbul, 1996.
41. Yurdalan, Özcan; “Haber Fotoğrafçılığı”, Gazetecilik ve Habercilik, IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul, 2003.
42. Zoonen, Liesbet van; “Medyaya Feminist Yaklaşımlar”, Medya, Kültür, Siyaset, (Der. Süleyman İrvan), Alp yayınları, Ankara, 2002.

TEZLER

1. Atak, Songül; Kadınların İnsan Hakları, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2000.
2. Değerli, Özlem; Ekolojik Denge ve Kadının Geleneksel ve Cinsiyetçi Rollerindeki Farklılaşmalar, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2003.
3. Deniz, Dilşah; Kadının İnsan Hakları Ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesindeki Kadın Davaları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1998.
4. Kara, Nurten; Feminist Kadın Hareketleri ve Medya Profesyonellerinin Tutumları, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2000.
5. Kökalan, Füsün; 1980 Sonrası Türkiye’de Kadın Çalışmaları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla, 2002.
6. Öztürk, Emine; Türk Kadınının Feminizme Bakış Açısı (Erzurum Örneği), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 2003.
7. Sucaklı, M., H.; Van Yöresinde Kadın ve Çocuğa Yönelik Şiddet, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Van , 2003.
8. Kalaycı, A., Rasim; Yazılı Basında Bireysel Şiddet, Yayınlanmamış yüksek Lisans Tezi, G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Ana Bilim Dalı, 1993.

İNTERNET KAYNAKLARI

1. <http://www.rtuk.org.tr/kitaplar>
2. <http://www.e-kolay.net>>Kadın-Kadın&Politika-8 Mart: Bir mücadele günü!
3. http://www.hukuk.gen.tr/dergi/yazilar/014_kadin_haklari
4. <http://www.sosyalhizmetuzmani.org/kadinhaklarishu.htm>
5. <http://www.members.fortunety.com/bilgistan/Kadinlar/sozlesy.htm>
6. <http://www.members.fortunecity.com/bilgistan/kadinlar/8martsiddet.html>
7. http://www.kadininsanhaklari.org/id_231
8. http://www.dunyayacicek.com/8_mart.htm
9. http://www.hukukcu.com/bilimsel/kitaplar/kadina_siddet.htm
10. <http://www.kadininsanhaklari.org/?id=254>
11. <http://www.kadininsanhaklari.org/?id=336>
12. <http://www.die.gov.tr>
13. http://www.saglik.tr.net/genel_kys.shtml
14. <http://www.kssgm.gov.tr/pekin.rtf>
15. <http://www.deltur.cec.eu.int/guncel/ghaber4-16.html>
16. <http://www.europa.eu.int./comm./justice-home/Project/daphne/en/index.html>
17. <http://www.ntvmsnbc.com.tr>
18. http://www.fotografya.gen.tr/issue-13/s_sever/s_sever.html
19. <http://www.fazlamesai.net/?a=article&cmode=nested&sid=3688>
20. http://www.byegm.gov.tr/seminerler/adana-xii/adana_9.htm
21. <http://www.fotografya.gen.tr/issue-16/goster.php?sayi=16&dosya=soyguder.htm>
22. <http://www.lambdaistanbul.org/php/main.php?menuID=6&altMenuID=18&icerikID=1396>

ÖZGEÇMİŞ

27.04.1981 yılında Kayseri’de doğdum. İlk, orta ve lise öğrenimimi Kayseri’de tamamladım. 2003 yılında Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü’nden mezun oldum.

ADRES: Sivas Cad. 30 Ağustos Apt.

No: 223/23 Kocasinan-Kayseri

Dilek ULUSAL

E-MAIL: dilek_ulusal@mynet.com